

กำหนดเผยแพร่ :

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

JOURNAL OF LOCAL GOVERNANCE AND INNOVATION

มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) / (January – April)

ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) / (May – August)

ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) / (September – December)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสองท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละ 1 ท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัมพาพรรณ พงศ์ผลาดิสัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

อาจารย์ ดร.อัคราพร สุขทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อาจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

กองบรรณาธิการ :

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติ บติรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์ ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร

อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

อาจารย์ เสกสรรค์ สนวน

อาจารย์ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Reviews)

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.สารณี วรรณตรง

รองศาสตราจารย์ ธงชัย วงศ์เสนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง สุขทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณินันต์ ไสยโสภณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเศษ ชินวงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา รัตนธรรมเมธี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันทนา กุลรัตน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป แขรัมย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พิณศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร จันทมัตตการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัตร ภูระธีรานรัชต์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณยพัชร ศรีเพ็ญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุทัศน์ กองทรัพย์

อาจารย์ ดร.อัษฎพร สุขทอง

อาจารย์ ดร.อภิชาติ แสงอัมพร

อาจารย์ ดร.ดำเกิง โถทอง

อาจารย์ ดร.อิทธิวัตร ศรีสมบัติ

อาจารย์ ดร.ชาติรี เกษโพทอง

อาจารย์ ดร.จิราวรรณ อยู่เกษม

อาจารย์ ดร.วสันต์ชัย กากแก้ว

อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ วงชาวดี

อาจารย์ ดร.พนา จินดาศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ชีรสาคี

รองศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ มูลสาร

รองศาสตราจารย์ ดร.จินณวัตร ปะโคทั้ง

รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร ผลเกิด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกพงษ์ วงศ์คำจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ บุญยัง หมั่นดี	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิณดา คำพุกกะ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อักรพนธ์ เนื้อไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กั้งแก้ว ปะติตังโข	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรัตน์ แจ่มใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยแสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ เนตรกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทศิริสิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณตร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ด้านประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติ บติรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธาดารี มหันตรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ ดร.อนุรัตน์ อนันทนารถ	มหาวิทยาลัยบูรพา
อาจารย์ ดร.จักรพันธ์ ชัดขุ่มแสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.ปรารถนา แซ่ฮึง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
อาจารย์ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

เลขานุการ : นางปิยนุช ผมพันธ์

ผู้ช่วยเลขานุการ : นางสาวภทพร ศรีโกตะเพชร

ศิลปกรรม : นายอนันต์ แสงมณี / นายณัฐนันท์ แสงสว่าง / นายพัทธ์ สุทธิประภา

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ : นางนุตรา มิ่งมงคล / นางสาวศศิธร จันครา / นางสาวอุษณีย์ จะมัวดี

สำนักงาน :

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 1
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369, 091-8358558
E-mail : jlgrisru@sru.ac.th

จัดพิมพ์โดย : ร้านพีดีไซน์ 172/1 ถนนเทศบาล 4 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

Periodicity :

JOURNAL OF LOCAL GOVERNANCE AND INNOVATION
Three issues per year (January–April, May–August and September–December)

Objective :

To promote and support lecturers, academicians, students and other interested people to have the opportunity to disseminate academic works and research works in Political science, Public Administration, Management and Interdisciplinary Studies in Humanities and Social Sciences. In addition, the analytical studies presenting the problem solution to society.

Publishing Conditions :

Each article will be considered by the peer review committee from 2 experts. The external author's articles are considered by 1 internal expert and 1 external expert. The internal author's articles are considered by experts from outside agencies that create journals with expertise in relevant fields and received approval from the editorial boards before publication. The form of article consideration will be a Double-Blind Peer Review. The original article that has been printed must never be published in any journal or publication before or not in the process of considering proposals for publication in journals or other publications. If using tables, images or charts of other authors that appear in other publications, the author must first ask permission of the copyright owner. The official letter must be presented with the consent of the editorial boards before the article is published. For the views and opinions of the articles in this Journal. Belongs to each author. Not considered editorial views and responsibilities.

Editorial Advisor :

Asst. Prof. Dr. Chalong Sukthong	Surin Rajabhat University
Asst. Prof. Amphapan Phongphadadisai	Surin Rajabhat University
Dr. Atchara Sukthong	Surin Rajabhat University

Surin Rajabhat University, Thailand

Dr. Benchawan Wongsawadee

Surin Rajabhat University, Thailand

Dr. Pana Jindasri

Surin Rajabhat University, Thailand

External Peer Reviewers :

Prof. Dr. Suwit Theerasasawat

Khon kaen University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Summana Moolsarn

Ubon Ratchathani University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Jinnawat Pakotang

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sommart Phonkerd

Buriram Rajabhat University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Phakdee Phosing

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Assoc. Prof. Dr. Akekapong Wongkamjan

Sisaket Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Jitti Kittilertpaisan

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

Assoc. Prof. Sommai Chinnak

Ubon Ratchathani University, Thailand

Assoc. Prof. Boonyoung Mundee

Independent Scholar, Thailand

Asst. Prof. Dr. Paweena Khampukka

Ubon Ratchathani University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom

Buriram Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Kingkaew Patitungkho

Buriram Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Thanwarut Jamsai

Sisaket Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Sompong Suwannaphuma

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Bunsanoe Triwiset

Buriram Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Kant Netklang

Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Patcharawit Jansirisi

Maha Sarakham University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Emon Saenphuwa

Sisaket Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Ploenpit Thummarat

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Sukhumwit Saiyasophon

Khon kaen University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Siripen Attapaiboon

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Peerasak Worachat

Maha Sarakham University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Wasan Panyagaew

Chiang Mai University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Anuwat Krasung

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi,
Thailand

Asst. Prof. Dr. Pramote Danpradit

Maha Sarakham University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Weerachai Yossothorn

Buriram Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Chot Bodeerat

Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Asst. Prof. Dr. Thatri Mahantararat

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Dr. Anurat Anantanatom

Burapha University, Thailand

Dr. Jaggapan Cadchumsang

Khon kaen University, Thailand

Dr. Prathana Sae-ung

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

Mr. Surasak Chamaram

Roi Et Rajabhat University, Thailand

Secretary : Mrs. Piyanut Phomphan

Assistant Secretary : Miss Phataphon Srigotapet

Journal Design and Artworks: Mr. Anan Sawaengmee / Mr. Nattanan Saengsawang / Mr. Phat Sutthiprapha

Public Relations: Mrs. Nutsara Mingmongkol / Miss Sasithon Jankra / Miss Utsanee Jamuadee

Office : Editorial Board, Journal of Local Governance and Innovation

Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University,

1st floor 38 building, Surin Rajabhat University,

186 moo 1 Surin-Prasart Rd. Nork Muang Sub-District, Muang District,

Surin Province 32000, Thailand.

Tel/Fax. (+66) 44-513369, (+66) 91-8358558

E-mail : jlgisru@sru.ac.th

Published by : P.P.Design Shop 172/1 Thetsaban 4 Rd., Nai Mueang, Muang Surin, Surin, Thailand 32000

บทบรรณาธิการ (Editorial)

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 นี้ เป็นอีกหนึ่งวารสารทางวิชาการที่คณะผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ที่ได้มอบนโยบายให้กับทีมวิชาการคณะร่วมกันพัฒนาขึ้นจากข้อตกลงความร่วมมือของเครือข่ายสิ่งทออีสานสัมพันธ์มาตั้งแต่ปี 2560 โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม โดยใช้เกณฑ์คุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย ในการดำเนินการวารสารฯ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพวารสารและยกระดับขั้นสู่ฐานข้อมูลสากล โดยบทความในวารสารฉบับนี้มีจำนวนบทความรวม 8 บทความ โดยแบ่งเป็นบทความวิจัย 6 บทความ และบทความวิชาการ 2 บทความ

ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น และขอขอบคุณกองบรรณาธิการ เครือข่ายสิ่งทออีสานสัมพันธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
กองบรรณาธิการ (Editorial Board)	I
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Reviewers)	II
บทบรรณาธิการ (Editorial)	VIII
บทความวิจัย (Research Articles)	
กระบวนการผลิตและเส้นทางการค้าเกลือสินเธาว์บ่อภูหิน จังหวัดขอนแก่น The Rock Salt Production and its Trade Route : The Kathin Saltine, Khon Kean Province สุทธิดา สุนทรโชติ, สาวิตรี รตโนภาส สุวรรณลี และไพบุลย์ บุญไชย Sutthida Soonthonchot, Savittri Ratanopad Suwanlee and Piboon Bunchai	1
แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา Guideline values against all forms of corruption to the youth in Nakhon Ratchasima Province เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล, วิภาดา ชัยรัตน์ และเกรียงศักดิ์ โชควรรกุล Settawat Chokworakul, Wikarnda Chairat and Kreangsak Chokworakul	15
พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน ของประชาชน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ Development of Right Occupation Based on Community Ways of Life for Increasing Household Income of People in Pakhom District, Thailand ชมพู่ อีสริยวัฒน์ และธิดารัตน์ คิมกระโทก Chomphu Isariyawat and Thidarat Keemgratok	25
แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านห้วย จังหวัดศรีสะเกษ Guidelines for Cultural tourism Management at Ban Wan, Sisaket province ธัญพงศ์ สารรัตน์, ชำนาญ โสดา และสาคร ผอมพันธ์ Thanyapong Sararat, Chamnan Soda and Sakorn Phomphan	39

สารบัญ (Content)

	หน้า (Page)
การฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ Restoration of Local Food to Strengthen of Sanuannok Village, Sanuan Sub- District, Huai Rat District, Buriram Province. ธิดารัตน์ คีมกระโทก และศุทธา โกติรัมย์ Thidarat Keemgratok and Sutha Gotiram	55
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง The Health Tourism Model for Phukradueng Itinerary มหิธร จิตตเกษม Mahitorn Chittakasem	69

บทความวิชาการ (Academic Articles)

กลยุทธ์การสร้างแตกต่าง เครื่องมือในการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน Differentiation : A Tool of Competitive advantage สุธาวัลย์ สัจจสมบูรณ์ และธีรvara ไหวดี Sutawan Satjasomboon and Teevara Waidee	83
การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Cultural Knowledge Management for Sustainable Tourism ทับทิม เป้งมล, สิริลักษณ์ กัลยา และณัฐภูมิ วิทา Taptim Pengmol, Siriluk Kanlaya and Nattawut Wita	93

ภาคผนวก (Appendix)

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	107
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	108
แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	122
ใบตอบรับการเป็นสมาชิกวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น	123

กระบวนการผลิตและเส้นทางการค้าเกลือสินเธาว์บ่อภูหิน จังหวัดขอนแก่น

The Rock Salt Production and its Trade Route : The Kathin Saltine, Khon Kean Province

สุทธิดา สุนทรโชติ¹ สาวิตรี รตนภาส สุวรรณลี² และไพบุณย์ บุญไชย³
Sutthida Soonthonchot¹, Savittri Ratanopad Suwanlee² and Piboon Bunchai³

บทคัดย่อ (Abstract)

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแอ่งเกลือรองรับอยู่ใต้ดินเป็นโดมเกลือขนาดใหญ่ ทำให้มีการผลิตเกลือในระดับชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตและเส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์ ในอดีตและปัจจุบัน บริเวณบ่อภูหิน จังหวัดขอนแก่น ผู้รู้ประวัติความเป็นมาการผลิตเกลือ จำนวน 9 คน และผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ จำนวน 8 ครั้วเรือน โดยใช้วิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ทำการรวบรวมข้อมูลตำแหน่ง เส้นทางจากการค้าเกลือจากเครื่องกำหนดตำแหน่งทั่วโลก ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเปลี่ยนแปลงการผลิต คือ การทำพิธีบอกกล่าวเจ้าที่โรงเรือนฮางเกลือ ภาชนะต้มเกลือและตะกร้าใส่เกลือ กระบวนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลง คือ ฤดูกาลเชื้อเพลิง และตัดหา และผลเส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์ในอดีตมี 7 เส้นทางอยู่ใกล้กับแหล่งผลิต มีระยะทางประมาณ 97 กิโลเมตร ยานพาหนะเป็นเกวียน ราคาเกลือ 1 ปีบ 12 กิโลกรัม เท่ากับ 3 – 5 บาท ปัจจุบันมีเส้นทางเพิ่มขึ้นเป็น 10 เส้นทาง มีระยะทางประมาณ 237 กิโลเมตร ยานพาหนะเป็นรถบรรทุก ราคาซื้อขายเกลือ 1 ปีบ ราคา 150 – 200 บาท และแลกข้าวสาร 1 ปีบ งานวิจัยเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองจากทรัพยากรท้องถิ่น และการผลิตเกลือสินเธาว์สามารถดำรงอยู่คู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : กระบวนการผลิต, เส้นทางการค้าขาย, เกลือสินเธาว์, บ่อภูหิน

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นิสิตปริญญาตรี สาขาภูมิศาสตร์พัฒนาเพื่อการจัดการทรัพยากร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Faculty of Humanities and Social Sciences, Bachelor degree student, Department of Geography, Mahasarakham University, Thailand; e-mail : sutthidatonfon@gmail.com

^{2,3}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม; Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, Thailand; e-mail : savittri.s@msu.ac.th

Abstract

As a facet of salt pan containing the large salt dome underneath, there have been the salt production in the primeval community since the prehistoric period. The study, subsequently, aimed to find out the transition of the rock salt production and its trade route at Kathin saltine, Khon Kean province, from the past to present. The sample groups were purposively selected with 9 key - informants on the origin of the salt production from 8 households of the salt farmers. The research tools consisted of unstructured in - depth interview questions, participatory observations, and group discussions. The crawl locations were gathered by the Global Positioning System (GPS) along the salt trade route. The findings revealed that there were the transitions of the production in the rite of informing the guardian spirit, buildings, salt gutters, containers for boiling salt, and salt baskets. The unchangeable production were season, kindling, and tools for gleaning paddy. In the past, there were 7 trade routes of the rock salt near the source of production in approximately 97 kilometers far. The vehicles of the trading were carts. The salt was traded by 12 kilograms for a container, with the price of 3 - 5 Baht. At present, there are additional 10 trade routes in approximately 237 kilometers far. The vehicles of the trading were trucks, with the price of 150 - 200 Bath and bartering 1 container of rice. This study contributed to support the community strength, to be self - reliance from the local resources, as well as the sustainable rock salt production in the community.

Keywords : Production, Trade Route, Rock Salt, Kathin Saltine

บทนำ (Introduction)

เมื่อหลายปีก่อนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยเป็นทะเลหรือมีน้ำทะเลรุกเข้ามา ทำให้เกิดหินเกลือ ต่อมาเกิดการยกตัวของเทือกเขาภูพาน ทำให้มีพื้นที่ที่มีลักษณะธรณีวิทยาเป็นที่ราบสูงขนาดใหญ่ของทวีป (Chaiyarak, 2012) มีรูปร่างคล้ายถ้วยเป็นแอ่งอยู่ตรงกลาง ลาดเอียงจากทางตะวันตกไปทางตะวันออก บริเวณชายขอบเป็นภูเขาสูง ปรากฏเป็นแอ่งขนาดใหญ่ 2 แอ่ง คือแอ่งสกลนคร และแอ่งโคราช สภาพใต้ผิวดินของแอ่งรองรับด้วยหมวดหินมหาสารคามที่มีชั้นเกลือหินเป็นโดมเกลือ (Chanaphan, 2017) ทำให้มีการตกตะกอนของเกลือและแร่ธาตุต่าง ๆ เมื่อผิวดินมีอุณหภูมิสูงเกิดการระเหยอย่างรวดเร็ว ทั้งผืนเกลืออยู่บนผิวดินเป็นคราบสีขาว ทำให้เป็นแหล่งผลิตเกลือสินเธาว์จนเป็นอารยธรรมเกลือรุ่งเรืองในยุคโบราณมีประวัติศาสตร์ยาวนานไม่ต่ำกว่า 2,500 ปี (Bureau of Culture, 2016)

บทบาทของเกลือในอารยธรรมโบราณถือว่ามียบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ สามารถนำมาปรุงรสอาหาร หรือการทำเหมืองใต้ดิน (Encyclopedia, 2012;

Moyawadee, 2010) ลักษณะการใช้เกลือกับความเชื่อในสังคมอาหรับ เพื่อขับไล่ภูตผี ชาวแอฟริกันมักนำลูกหลานมาขายเพื่อแลกกับเกลือ (Yoksan, 2015) การผลิตเกลือมีกระบวนการสองวิธี ได้แก่ การขุดดินเอียงขึ้นมาต้ม และการตักน้ำเค็มจากบ่อใต้ดิน Chanaphan (2017) พบแหล่งผลิตเกลือสินเธาว์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สำคัญ 5 แหล่ง คือ 1) บ่อพันขัน จังหวัดร้อยเอ็ด 2) บ่อกระดิน จังหวัดขอนแก่น 3) บ่อหัวแฮด จังหวัดบึงกาฬ 4) บ่อโก้ใจ จังหวัดยโสธร 5) บ่อเกลือ จังหวัดนครราชสีมา (Muadthong, 2015)

บ่อเกลือ จังหวัดขอนแก่น เป็นแหล่งผลิตเกลือโบราณที่สำคัญอันดับสอง ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Muadthong, 2015) ในพุทธศักราช 1300 – 1400 กลุ่มไทโคราชมีการอพยพเข้ามาอาศัยตามแนวทางรถไฟ เพื่อประกอบอาชีพต้มเกลือ เป็นการสร้างรายได้และแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทข้าว ไก่และปลาแห้ง (Jumklang, 2018) หลักฐานที่ยืนยันว่าเป็นแหล่งผลิตเกลือที่เก่าแก่ คือ เศษพางชนะดินเผา บริเวณขี้บ่อ และใบเสนาพันหินที่ปรากฏ ตามพื้นที่สาธารณะบริเวณรอบ ๆ เนินดินที่ตั้งของศาลดอนปู่ตา ซึ่งก่อนและหลังการต้มเกลือ จะมีการทำพิธีเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในวันพุธ แต่ปัจจุบันมีจำนวนผู้ผลิตเกลือจำนวนลดลง เนื่องจากเกลือถูกลดบทบาทในการประกอบอาหาร และแทนที่โดยเครื่องปรุงสมัยใหม่ อีกทั้งในช่วงฤดูร้อนหากมีฝนตกลงมาเพียงหนึ่งครั้ง จะทำให้ไม่สามารถต้มเกลือได้นาน ถึงหนึ่งสัปดาห์ (Thadthawang, 2018)

จากการรวบรวมงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการพัฒนาการผลิตเกลือในอีสานที่เน้นศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเกลือ ความเชื่อ และการแลกเปลี่ยนซื้อขายเกลือที่ผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยพ่อค้าคนกลางนำไปขายต่อผู้บริโภค และงานวิจัยประเทศไทย พบว่า ขาดการศึกษาการเปรียบเทียบหรือการเปลี่ยนแปลงระหว่างกระบวนการผลิตในอดีตและปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้เส้นทางการค้าขายกระจายไปยังบริเวณใดบ้างในอดีตกับปัจจุบัน (Wongthet, 2006) จะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาแต่ละสมัย นอกจากนี้การศึกษาเส้นทางทางค้าเกลือทำให้เห็นความลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงการผลิตเกลือสินเธาว์ที่มีอิทธิพลมาจากเทคโนโลยี บริเวณพื้นที่บ่อเกลือ จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาช่วงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์ เริ่มตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ ขั้นตอนการผลิตเกลือ การดำรงอาชีพของแรงงานท้องถิ่น เส้นทางการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแต่ละยุคสมัย ที่มีความแตกต่างกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เกิดความสนใจ เห็นคุณค่าของเกลือสินเธาว์ และเป็นข้อมูลในการใช้เป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการให้กับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการหาแนวทางอนุรักษ์และส่งเสริมอาชีพการต้มเกลือสินเธาว์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตและเส้นทางการค้าเกลือสินเธาว์ บ่อเกลือ จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษานี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ศึกษา บ่อกลืน จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดู่้อย บ้านหัวหนอง บ้านบ่อกลืน และบ้านดู่ใหญ่

2. กลุ่มตัวอย่างการวิจัย

2.1 ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ คือ กลุ่มผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ปัจจุบัน มีจำนวนทั้งหมด 8 ครัวเรือน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

2.2 กลุ่มผู้รู้ คือ กลุ่มที่ทราบข้อมูลจากการบอกเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการผลิตเกลือสินเธาว์จากบรรพบุรุษ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1 เครื่องกำหนดตำแหน่งบนทั่วโลก (Global Positioning System : GPS) ทำการจับพิกัดตำแหน่งที่ตั้งการผลิตเกลือ และเส้นทางเส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกต โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 5 ท่าน มาตรวจสอบปรับปรุงอีกครั้ง และนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ ไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ขั้นตอนการผลิตเกลือและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องและเส้นทางการค้าเกลืออดีตและปัจจุบัน

3.3 นำข้อมูลเส้นทางการค้าเกลืออดีตและปัจจุบันเข้าสู่โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อแสดงแผนที่เส้นทางการจำหน่ายของเกลือสินเธาว์

3.4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์และเส้นทางการค้าด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) สามารถอธิบายเป็นรูปแบบแผนที่

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิจัยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์ บ่อกลืน จังหวัดขอนแก่น

จากแบบสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์ จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกลืน บ้านหัวหนอง บ้านดู่้อย และบ้านดู่ใหญ่ แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ประวัติการผลิตเกลือจำนวน 9 คน และกลุ่มผู้ผลิตเกลือปัจจุบัน จำนวน 8 คน พบว่า เทคโนโลยีมีส่วนสำคัญเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การผลิตแบบดั้งเดิม ประมาณช่วง 130 ปีที่ผ่านมา และช่วงที่ 2 การผลิตแบบใหม่ ประมาณตั้งแต่ พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1 กระบวนการวิธีตม้น้ำเค็มการทำเกลือสินเธาว์
ที่มา : Researcher (2018)

จากภาพที่ 1 ผลการศึกษากระบวนการวิธีการตม้น้ำเค็มเพื่อผลิตเกลือสินเธาว์ พบว่า เริ่มจากบริเวณพื้นที่จะพบดินเอือดหรือที่ชาวบ้านบ่อกรู้นเรียกว่า ขี้บ่อ จะเห็นตามพื้นผิวเป็นสีขาว หรือ สีเทาจากออกก่อน ผู้ผลิตจะลงมือขุดดินเอือด เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการตมเกลือ ในอดีตก่อนตมจะมีการทำพิธีบอกเจ้าที่ เพื่อเป็นสิริมงคลขอให้การตมเกลือไม่มีอุปสรรคและให้ได้ผลผลิตมากตามต้องการ แต่ในปัจจุบันบางครัวเรือนยังคงทำพิธีเหมือนเดิม แต่ลดขั้นตอนและเครื่องเซ่นไหว้ และบางครัวเรือนไม่มีการทำพิธีดังกล่าวแล้ว จะเริ่มดำเนินการตมเกลือด้วยการนำดินเอือดใส่ฮางเกลือ ก่อนใส่จะมีการรองแกลบก่อน เพื่อกลั่นกรองดินเค็มไม่ตกหล่นตามน้ำเค็มไป จากนั้นตักน้ำใส่ฮางกรองเอาน้ำเค็ม แล้วปล่อยน้ำเค็มลงสู่บ่อพัก หลังจากนั้นค่อยตักเอาน้ำเค็มที่กรองไว้มาใส่กระทะตม ตม้น้ำให้เดือดรอน้ำแห้งจนเป็นเกร็ดเกลือ ประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง จึงตักเกลือขึ้นใส่ตะกร้า เพื่อให้เกลือสะอาดและเป็นเม็ดที่สวยงาม (Chamnanmaroeng, 2018; Jumklang, 2018)

ภาพที่ 2 กลุ่มกระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์ไม่เปลี่ยนแปลง
ที่มา : Researcher (2018)

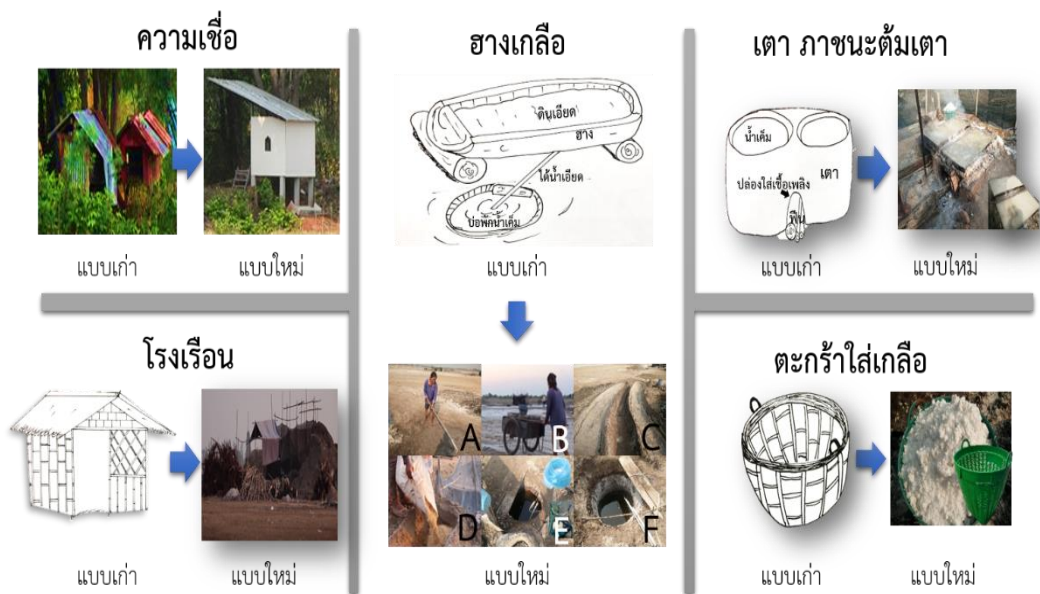
จากภาพที่ 2 และจากภาพที่ 3 ผลการวิจัยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กระบวนการผลิตที่ไม่มีเปลี่ยนแปลง มีจำนวน 3 อย่าง คือ ช่วงฤดูกาล เชื้อเพลิงที่ใช้ในการต้มเกลือ และตัดหาชุดเกลือและตัดหา และกระบวนการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลง จำนวน 5 อย่าง คือ ความเชื่อเรื่อง เช่น วิญญาณ โรงเรือน ฮางเกลือ เตาและภาชนะต้มเกลือ และตะกร้าใส่เกลือ

กลุ่มที่ 1 กระบวนการผลิตที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

1. ฤดูกาล พบว่า ช่วงฤดูกาลที่เหมาะสม คือ ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม มีระยะเวลา 5 เดือน เนื่องจากตามท้องนาจะมีดินเอียงหรือเรียกว่า ขี้ทา เป็นลักษณะดินเค็มที่มีละอองหรือสำเกลือขึ้นมาบนผิวดินให้เห็นเป็นสีขาว ชาวบ้านลงมือขุดดินเอียงเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการต้มเกลือ แต่ถ้าช่วงใดที่ฝนตกจะต้องทิ้งระยะ 7 วัน ถึงจะเริ่มต้นทำใหม่อีกครั้ง และช่วงฤดูหนาว คือ ปลายเดือนพฤศจิกายน – มกราคม มีระยะเวลา 2 เดือน จากนั้นจะไปรับจ้างทำนาและปลูกผัก

2. เชื้อเพลิง สำหรับอุปกรณ์ที่เป็นเชื้อเพลิงใช้ในการต้มเกลือ ได้แก่ ไม้แห้ง ต้นไม้ใหญ่ที่ตายแล้ว ส่วนใหญ่อยู่รอบบริเวณรอบ ๆ ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ป่า มีการตัดเก็บไว้ตลอดทั้งปี

3. ตัดหาชุดเกลือและตัดหาตัดเกลือ ส่วนใหญ่ใช้สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากเป็นอุปกรณ์ที่มีความแข็งแรง ทนต่อความเค็มและผุพังยาก

ภาพที่ 3 กลุ่มกระบวนการผลิตเกลือสินเธาว์ที่มีการเปลี่ยนแปลง
ที่มา : Researcher (2018)

กลุ่มที่ 2 กระบวนการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 1 กระบวนการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลง

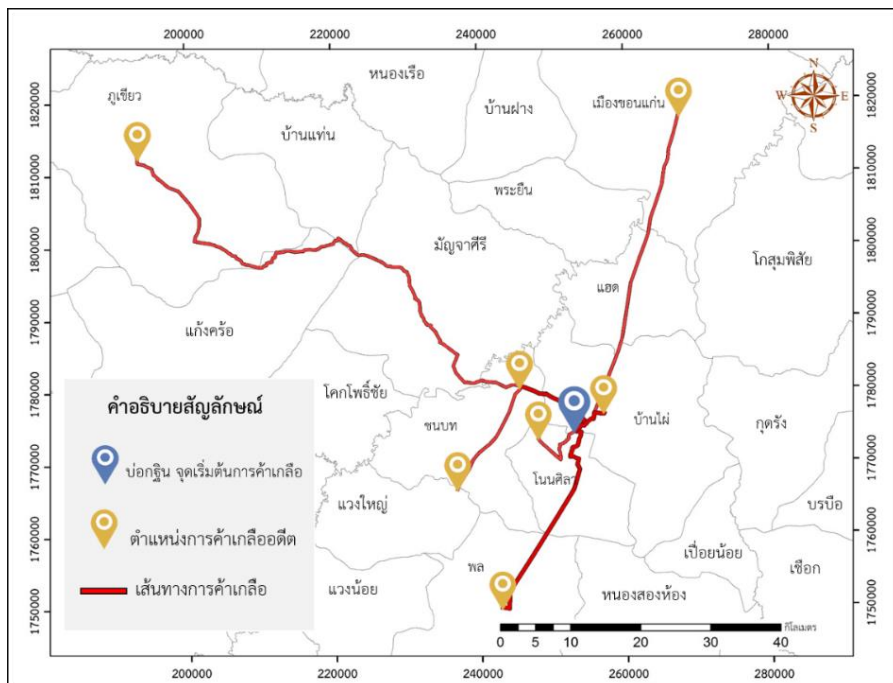
ความเชื่อเครื่องเซ่นวิญญาณ แบบเก่า	ความเชื่อเครื่องเซ่นวิญญาณ แบบใหม่
- เมื่อถึงฤดูกาลผลิตเกลือสินเธาว์ กลุ่มผู้ผลิตจะมีการนัดประชุม เพื่อหาวันทำพิธีกรรมเซ่นไหว้ก่อนการทำการผลิต 1 วัน คือ วันพุธ - เครื่องเซ่นวิญญาณประกอบด้วย ชั้น 5 รูป คือ หมาก พลู หัวหมู ข้าวปลาอาหาร ขนม เหล้า น้ำเปล่า ผลไม้ เงินตามกำลังศรัทธา - มีการปั้นรูปคนที่ทำมาจากดิน เมื่อพิธีเสร็จจะนำรูปปั้นนั้นไปวางบนหัวเตาที่ใช้ผลิต มีความเชื่อว่าจะได้เกลือเต็มตะกร้าทุกใบ - ศาลปู่ตา เป็นลักษณะไม้ มีจำนวน 2 หลัง อยู่บริเวณทิศตะวันตก	- ไม่มีการประชุมนัดวันเซ่นไหว้ ยึดตามความสะดวกของผู้ผลิตเกลือแต่ละครัวเรือน - มีเพียงดอกไม้ธูปเทียนและคำบอกกล่าว - สูญหาย - เปลี่ยนเป็นศาลปูน เหลือจำนวน 1 หลัง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โรงเรือน แบบเก่า	โรงเรือน แบบใหม่
- ชื่อโรงเรือน เรียกว่า กระต๊อบ หรือกระท่อม - ลักษณะโรงเรือน มีลักษณะทำมาจากไม้ไผ่ ลำปอ และโพธิ์ญา - จุดประสงค์ เพื่อใช้สำหรับพักผ่อนในขณะที่ต้มเกลือในเวลากลางคืน มีกลุ่มพ่อค้ารับซื้อมาช่วยต้มเพื่อรอเกลือนำไปขาย และช่วงเวลากลางคืนมีการต้มเกลือได้ดีกว่าตอนกลางวัน	- เรียกว่า ลอมเกลือ หรือบ่อเกลือ - ทำมาจากผ้าสแลนคลุมรอบโรงเรือน สามารถรื้อถอนได้ง่าย - เปลี่ยนเป็นการต้มเกลือในตอนเช้าถึงตอนเย็น ประมาณ 06.00 – 18.00 น.
ฮางเกลือ แบบเก่า	ฮางเกลือ แบบใหม่
- วัสดุทำมาจากไม้ผาครึ่ง ทำมาจากต้นตาล และต้นมะพร้าว - วัสดุการขุดดินเอียง เป็นกะลามะพร้าว จะขุดตามบริเวณที่เป็นสาเกลือ วางเป็นกอง ๆ และนำขังไม้ไผ่ขึ้นไปบริเวณจุดต้มเกลือ - ขั้นตอนการได้น้ำเค็ม ขึ้นแลบรองด้านล่างและนำดินเอียงใส่ลงไปตามด้วยน้ำ รอเวลาประมาณ 30 นาที ทำการรดน้ำเค็มด้วยรังซีฝั่งขึ้นเป็นวงกลม ถ้าลอยแสดงว่าน้ำมีความเค็ม จะปล่อยน้ำเค็มจากฮางสู่บ่อพักน้ำเค็ม	- เปลี่ยนเป็นทำมาจากดิน โดยการปั้นดินให้เป็นรูปยาวคล้ายเรือ - เปลี่ยนเป็นใช้จอบ พลั่ว แล้วตักดินใส่บุงที่ทำการมาจากพลาสติก หรือใส่รถเข็น - ไม่มีการรดน้ำเค็ม จะใช้ความชำนาญจากสายตาและความรู้สึก นอกจากนี้เปลี่ยนจากตักน้ำเข้าฮางเป็นการสูบน้ำ โดยใช้เครื่องและสายยางแทน
เตา และภาชนะ แบบเก่า	เตา และภาชนะ แบบใหม่
- ภาชนะการต้มทำ ระยะแรกเป็นภาชนะดินเผา ต่อมาเปลี่ยนเป็นทำจากโลหะ คือ กระทะมน หรือ ขาง โดยซื้อจากพื้นที่การผลิตอื่น - ลักษณะเตา ปั้นจากดินที่อยู่รอบ ๆ บ่อเกลือ โดยปั้นมีลักษณะเป็นวงกลม - ระยะเวลาการต้มน้ำเค็มเป็นเกลือสินเธาว์ ใช้เวลา 4 – 5 ชั่วโมง	- เปลี่ยนเป็นสังกะสีรูปทรงสี่เหลี่ยม ช่วง พ.ศ.2526 มีความบางและตกลึกเร็วกว่ากระทะมนที่มีความหนา - ปั้นให้ตรงตามตัวรูปทรงสังกะสี - เวลา 2 – 3 ชั่วโมง
ตะกร้าใส่เกลือ แบบเก่า	ตะกร้าใส่เกลือ แบบใหม่
- วัสดุเป็นตะกร้าไม้ไผ่สาน ก่อนวางเกลือที่ฝลิก นำใบตองมารองด้านล่าง เพื่อที่จะไม่ให้เกลือที่มีน้ำปะปนหรือไม่แห้งสนิทกีดกร่อนกับตะกร้า	- เปลี่ยนเป็นตะกร้าทำมาจากพลาสติก และไม่ต้องนำใบตองมารอง

2. ผลการศึกษารูปแบบการแลกเปลี่ยน และเส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์ในอดีตและปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์เส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์ในอดีตและปัจจุบัน พื้นที่บ่อเกลือ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้โปรแกรม Google Earth ในการสำรวจเส้นทางการค้า ตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาการผลิตเกลือ จำนวน 9 คน และผู้ผลิตเกลือสินเธาว์ในปัจจุบัน จำนวน 8 ครั้วเรือน จัดทำเป็นแผนที่เส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์ ในอดีตและปัจจุบัน มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แสดงเส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์อดีต

ที่มา : Researcher (2018)

จากภาพที่ 4 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ พบว่า เส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์อดีต จำนวน 7 เส้นทาง ได้แก่ ภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ แวงใหญ่ ชนบท บ้านไผ่ เมืองพล เมืองขอนแก่น เปือยใหญ่ จังหวัดขอนแก่น โดยมียานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง คือ เกวียน หรือที่เรียกกันว่า คาราวานกองเกวียน มีระยะทางอยู่ไกลจากแหล่งผลิตเกลือสินเธาว์ประมาณ 97 กิโลเมตร

การค้าขายแลกเปลี่ยนเกลือสินเธาว์อดีต พบว่า ส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนเป็นประเภท สิ่งของมากกว่าเงิน เนื่องจากมีต้องการเพื่อการดำรงชีพ สินค้าที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน ได้แก่ ข้าวสาร เงิน ยาสูบ พืชผักสวนครัว ผลไม้ ปลาหรือปลาแห้ง อาหาร เช่น แกงหน่อไม้ แกงไก่ เป็นต้น หรือไม่มีสิ่งของตอบแทน การแลกเปลี่ยนจะไม่จำกัดสิ่งของขึ้นอยู่กับความต้องการความพึงพอใจ

มีลักษณะการแลกเปลี่ยนแบบ 1 : 1 ดังคำว่า ยื่นหมู ยื่นแมว หากผู้แลกเปลี่ยนอยากจะได้เกลือ สามารถนำสิ่งที่ตนเองมีการแลกเปลี่ยนได้ และดูความเหมาะสมกับสิ่งที่มาแลกว่าจะได้เกลือปริมาณเท่าใด เช่น เกลือสินเธาว์ 1 ปี๊บ คิดเป็นเงินเท่ากับ 3 – 5 บาท หรือข้าวเปลือก 1 ปี๊บ และข้าวสาร 1 ปี๊บ เท่ากับ เกลือ 1/2 ปี๊บ

ภาพที่ 5 แสดงเส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์ปัจจุบัน
ที่มา : Researcher (2018)

จากภาพที่ 5 จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตเกลือปัจจุบัน พบว่า เส้นทางการค้าขายเกลือสินเธาว์จำนวน 10 เส้นทาง ได้แก่ อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ตำบลโคกก่อ จังหวัดมหาสารคาม อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ตำบลชนบท ตำบลบ้านไผ่ เมืองพล ตำบลเวียงน้อย เมืองขอนแก่น บ้านดุน้อย บ้านหัวหนอง จังหวัดขอนแก่น โดยมียานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางคือ รถกระบะ และรถจักรยานยนต์ มีระยะทางอยู่ไกลจากแหล่งผลิตเกลือสินเธาว์ประมาณ 237 กิโลเมตร

การค้าขายแลกเปลี่ยนเกลือสินเธาว์ปัจจุบัน พบว่า ส่วนใหญ่เน้นเชิงพาณิชย์การค้ามากกว่าการแลกเปลี่ยนสินค้า แต่พบว่าการแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทเดียว คือ ข้าว สาเหตุเพราะผู้ผลิตเกลือไม่ได้ทำนา จึงต้องการแลกเปลี่ยนเพื่อเอาไว้เป็นอาหารสำหรับครอบครัว สำหรับลักษณะการแลกเปลี่ยนจะเป็นแบบ 1 : 1 ได้แก่ เกลือ 1 ปี๊บ ราคาเท่ากับ 150 บาท ถ้าเป็นสินค้าแลก

ข้าวเปลือก 1 ปีป และข้าวสาร 1 ปีป เท่ากับ เกลือ 1/2 ปีป โดยมีการนำไปขายที่ตลาด มีพ่อค้ามารับซื้อถึงถิ่น และโทรศัพท์มาสั่งซื้อ จึงนำไปส่งให้แก่ลูกค้า

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

เกลือนินเฮว่ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่บริเวณสภาพใต้ผิวดินและขอบเขตเกลือนินในหมวดหินมหาสารคาม มีชั้นเกลือที่รองรับอยู่ใต้ดินเป็นโดมเกลือถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน ที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งผลิตเกลือตั้งแต่ประวัติศาสตร์ยุคโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (Muadthong, 2015) สามารถสรุปผลดังนี้

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเกลือนินเฮว่ จากหลักฐานโบราณคดีมีการค้นพบภาชนะดินเผา เครื่องมือ เหล็ก ที่มาจากภูมิปัญญาของชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือช่วงที่ 1 การผลิตแบบดั้งเดิม ประมาณช่วง 130 ปีที่ผ่านมา เครื่องมือและอุปกรณ์จะนิยมทำมาจากดิน ไม้ และช่วงที่ 2 การผลิตแบบใหม่ ประมาณ ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบัน มีการใช้เทคโนโลยีดัดแปลง ส่วนใหญ่ทำมาจากพลาสติกที่แข็งแรงและทนทานมากกว่าเดิม ส่วนวิธีการผลิตเกลือนินเฮว่ไม่เปลี่ยนแปลง ขั้นตอนการผลิตแบบดั้งเดิมมาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่รู้จักเปลี่ยนแปลงดินเค็ม จะเป็นลักษณะการต้มเกลือ เป็นต้น (Khamcha, 2006; Chanaphan, 2017)

กระบวนการแลกเปลี่ยนสินค้าถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้เกิดเส้นทางการค้าติดต่อกับภายนอก (Waliphodom, 2003; Muadthong, 2015) ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชน มีการแลกเปลี่ยนสินค้าโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่ได้แลกเปลี่ยนแค่หมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ยังมีการกระจายตัวแบบวงกว้างไปยังสถานที่ต่าง ๆ ด้วยกองเกวียน จนพัฒนาการเป็นใช้เทคโนโลยียานพาหนะ 4 ล้อ ทำให้ระยะทางไกลเพิ่มขึ้น ส่วนราคาจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจกับสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนตามทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) ช่วยให้เข้าใจลักษณะของวัฒนธรรมกับกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพ การส่งเสริมให้มีอาชีพการผลิตเกลือนินเฮว่จะเป็นการสร้างรายได้หลักให้กับชุมชน โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง

งานวิจัยฉบับนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ ที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางภูมิประเทศ และสะท้อนทั้งทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสังคมการดำรงอยู่ของการประกอบอาชีพการผลิตสินเฮว่ นอกจากนี้สามารถนำไปวางแผนจัดการเส้นทางการค้าเกลือ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นต่อไป เนื่องจากผู้รู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตเกลือในอดีตมีจำนวนน้อยและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีสูงอายุ ตั้งแต่กระบวนการผลิตเกลือ เครื่องมือ พิธีกรรม เพื่อเป็นการเผยแพร่และสืบทอดกระบวนการผลิตเกลือในอดีตให้คงอยู่ต่อไป
2. ควรศึกษาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่ผลิตเกลือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะกระบวนการผลิต เครื่องมือ และการดำรงอยู่ของอาชีพ
3. ควรใช้เครื่องมือระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์วิเคราะห์จุดคุ้มทุนเส้นทางการส่งสินค้าเกลือไปยังสถานที่ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- จักรมนตรี ชนะพันธ์. (2560). “เกลือสินเธาว์อีสาน : ลมหายใจของอุตสาหกรรมครัวเรือน”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : https://www.silpa-mag.com/club/miscellanyeous/article_6496. สืบค้น 5 สิงหาคม 2561.
- ชัยชนา คำชา. (2549). **สถานการณ์การผลิตเกลือบริเวณภาคอีสานตอนบน**. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรธรณี.
- นุชนาฏ ชำนาญมะเริง. (2561 กุมภาพันธ์ 10). ผู้ผลิตเกลือสินเธาว์. สัมภาษณ์.
- บุญยัง ทัดทะวง. (2561 กุมภาพันธ์ 10). ผู้ที่เคยผลิตเกลือสินเธาว์. สัมภาษณ์.
- บำเพ็ญ ไชยรักษ์. (2555). “บ่อหัวแฮด : เกลือกับชุมชนในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง”. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง**. 8 (2) : 71 – 94.
- ปิ่นฉัตร หมอยาดี. (2553). “การสืบทอดและการพัฒนาการผลิตเกลือสินเธาว์ตำบลบ่อเกลือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 5 - 19
- เพ็ญดา สาทรักษ์, สุวิจักขณ์ มีสวัสดิ์, และ วินิจ ยังมี. (2548). “ขอบเขตและวิวัฒนาการของเกลือหินใต้ผิวดินในหมวดหินมหาสารคามในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 65-78.
- แรม จุ่มกลาง. (2561 กุมภาพันธ์ 10). ผู้ที่เคยผลิตเกลือสินเธาว์. สัมภาษณ์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2549). **ปลั่งลาวชาวอีสาน มาจากไหน**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). **เกลืออีสาน. ใน สุจิตต์ วงษ์เทศ, พุงกุลา อาณาจักเกลือ 2550**. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.
- สารานุกรม. (2555). “เกลือสินเธาว์ SALT ROCK”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://saltsaltrock.blogspot.com>. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2561.
- สำนักวัฒนธรรม. (2559). “ภูมิศาสตร์กายภาพและวัฒนธรรม”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://cac.kku.ac.th/?paged=80>. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2561.

- สุทัศน์ ยกส้าน. (2558). “บทบาทสำคัญของเกลือในอารยธรรม”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [https:// mgro nline .com /science/detail/9570000149982](https://mgro.nline.com/science/detail/9570000149982). สืบค้น 27 มกราคม 2561.
- อมฤต หมดทอง. (2558). **เกลือ และประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานชุมชนในอีสาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมฤต หมดทอง. (2558). “ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานชุมชนในอีสาน มองผ่านเกลือ”. **วารสารวิชาการ**. 29 : 5 - 10
- อมฤต หมดทอง. (2558). “เกลือ และประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานชุมชนในอีสาน”. **วารสารหน้าจั่ว**. 29 : 165 - 176.

Translated Thai References

- Bureau of Culture. (2016). "Physical and cultural geography". [Online]. Accessible: [http: //cac.kku.a c.th/?paged=80](http://cac.kku.ac.th/?paged=80). Retrieved February 16, 2018. [In Thai]
- Chamnanmaroeng, N. (2018 February 10). Rock salt producer. interview. [In Thai]
- Chanaphan, C. (2017). "Isan rock salt: the breath of the household industry." [Online]. Accessible: https://www.silpa-mag.com/club/miscellaneous/article_6496. Retrieved August 5, 2018. [In Thai]
- Chaiyarak, B. (2012). "Bo Hua Hae: Salt and Communities in the Lower War Basin". **Journal of the Mekong Basin Society**. 8 (2): 71 - 94. [In Thai]
- Jumklang, R. (2018 February 10). Those who used to produce rock salt. interview. [In Thai]
- Encyclopedia. (2012). "Rock Salt SALT ROCK.". [Online]. Accessible: [http: // saltsaltrock .blogspot.com](http://saltsaltrock.blogspot.com). Retrieved February 16, 2018. [In Thai]
- Khamcha, C. (2006). **Salt production situation in the upper northeast region**. Bangkok: Department of Mineral Resources. [In Thai]
- Moyawadee, P. (2010). "Succession and development of rock salt production in Bo Kluea Sub-district Bo Kluea District Nan Province ". **Journal of Humanities and Social Sciences**. Surat Thani Rajabhat University. 5 - 19 [In Thai]
- Muadthong, A. (2015). **Salt and community settlement history in Northeastern**. Bangkok: Mahasarakham University.
- Muadthong, A. (2015). "History of settlement in Isan communities. Looking through the salt ". **Academic journal** 29: 5 - 10 [In Thai]

- Muadthong, A. (2015). "Salt and the history of community settlement in Isan". **Journal of Gables**. 29: 165 - 176. [In Thai]
- Satarak, P. et al. (2005). "Scope and Evolution of Subsoil Rock Salt in Maha Sarakham Stone Section in the Northeastern Region". **Research Journal of Khon Kaen University**. 65-78. [In Thai]
- Thadthawang, B. (2018 February 10). Those who used to produce rock salt. interview. [In Thai]
- Waliphodom, S. (2003). **Salt Isan**. In Suchit Wongsathet, Thung Kula Thanachaklum 2007. Bangkok: Arts and Culture. [In Thai]
- Wongthet, S. (2006). **Where is Laos power from the Isan people?** Bangkok: Matichon. [In Thai]
- Yoksan, S. (2015). "The important role of salt in civilization". [Online]. Accessible from: <https://mgro.nline.com/science/detail/9570000149982>. Retrieved January 27, 2018. [In Thai]

แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชน ในจังหวัดนครราชสีมา

Guideline values against all forms of corruption to the youth in Nakhon Ratchasima Province

เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล¹ วิกานดา ชัยรัตน์² และเกรียงศักดิ์ โชควรรกุล³

Settawat Chokworakul¹, Wikarnda Chairat² and Kreangsak Chokworakul³

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ และ 3) เพื่อศึกษาวิธีการสร้าง ภาควิชาเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชัน ให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้พื้นที่ศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปริญญาตรี ที่มีอายุ ระหว่าง 18-25 ปี จำนวนกว่า 25,266 คน ประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำนักศึกษา และนักศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 330 คน โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา 3) ขั้นกำหนดรูปแบบแนวทางในการแก้ปัญหา 4) ขั้นดำเนินการ และ 5) ขั้นติดตามประเมินผล ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรค คือ (1) ด้านตัวบุคคล (2) ด้านระบบราชการและสังคม และ (3) องค์ประกอบภายนอกอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคมการเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี 2) แนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ คือ ยึดหลักแนวคิดสังคมวิทยาที่เชื่อว่ากระบวนการทางสังคมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมและสร้างค่านิยม ได้แก่ พ่อ-แม่, ครู, เพื่อน, พระสงฆ์ และสื่อมวลชน และ 3) วิธีการสร้างภาควิชาเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ คือ (1) มีความตั้งใจร่วมกันในการเป็นภาคีต่อต้านการคอร์รัปชัน (2) เผยแพร่ให้ความรู้ด้านต่อต้านการคอร์รัปชันให้กับคนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (3) มหาวิทยาลัยสนับสนุนส่งเสริมโครงการต่อต้านการคอร์รัปชัน อย่างต่อเนื่อง (4) ร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการ

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhonratchasima Rajabhat University, Thailand;
e-mail : Dr.settawat@gmail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา; Faculty of Education, Nakhonratchasima Rajabhat University, Thailand; e-mail : Wikanda.kan@gmail.com

³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ; Faculty of Political Sciences, Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand; e-mail : Dr.kreang@gmail.com

คอร์รัปชันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ (5) ตั้ง Facebook Fan Page Nrru ด้านโกง เพื่อขยายเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชัน

คำสำคัญ (Keywords) : ค่านิยม,ต่อต้าน, คอร์รัปชัน, เยาวชน, นครราชสีมา

Abstract

The purposes of this research are 1) to exam the problems and obstacles in creating values against all forms of corruption 2) to study guideline values against all forms of corruption and 3) to study the methods of creating youth networks in Nakhon Ratchasima Province. The area used in this research is Nakhon Ratchasima Rajabhat University because it is a big university with over 25,266 undergraduate students aged between 18-25 years old. The sample group consists of 330 people: student presidents and students who are interested in joining the project. The method used in this research is participatory action research (PAR) it consists of 5 steps: 1) preparation, 2) understanding the problem, 3) configurable solutions to problems 4) operated and 5) evaluation. The result shows that 1) problems and obstacles is (1) individual (2) civil and social system and (3) other external factors such as economic, social, political, and technological development 2) guideline values against all form of corruptions is to follow a sociological theory which believes that social process is an important process which enables individuals to learn to live with others. People who play an important role in socialization and creating values are parents, teachers, friends, monks, and mass media and 3) the method of creating networks against all forms of corruption is (1) have a concerted determination to be anti-corruption partners; (2) disseminate anti-corruption knowledge to non-participants; (3) University supports the anti-corruption program, continuous (4) Become a network against Corruption with the relevant agencies and (5) Facebook Fan Page Nrru anti-corruption to expand the anti-corruption network.

Keywords : Values, Against, Corruption, Youth, Nakhon Ratchasima

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนปัจจุบันฉบับที่ 12 เป็นระยะเวลายาวนานกว่า 56 ปี ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในลักษณะของการพัฒนาเฉพาะทางไม่ใช้การพัฒนาแบบองค์รวม ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาโดยการเลียนแบบตะวันตก ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่มุ่งพัฒนาขนาดใหญ่หรือมหภาค ด้านสังคมที่มุ่งเน้นการบริโภคนิยม ยึดความสะดวกสบาย พึ่งพาคนอื่นใช้เงินนำหน้าปัญญาตามหลัง ด้านการเมืองมีการ

ซื้อสิทธิ์ขายเสียง ส่วนการพัฒนาไม่คำนึงถึงความสอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวนับวันที่จะสลับซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งจากข้อมูลขององค์กรด้านคอร์รัปชัน ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยสูญเสียงบประมาณแผ่นดินไปกับการทุจริตมากกว่า 3 แสนล้านบาท นับเป็นเงินจำนวนมหาศาลที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างความแข็งแกร่งและศักยภาพการแข่งขันของประเทศได้อย่างมาก (Bangkokbiznews, 2013) จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดหนึ่งที่พบปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังเช่น กรณีการทุจริตการสอบครูผู้ช่วยจากการลงพื้นที่ตรวจสอบการทุจริตสอบครูผู้ช่วยของกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือดีเอสไอ รวม 4 วันมีผู้สอบครูผู้ช่วยของจังหวัดนครราชสีมา เข้าให้ข้อมูล ตามหมายเรียก 50 คนจาก 51 คน อีก 1 คนอาจจะย้ายที่อยู่ใหม่ จึงจะเรียกให้ไปสอบปากคำที่กรุงเทพฯ ทั้งนี้ผลการสอบปากคำ มี 10 คนให้การเป็นประโยชน์ ยอมรับว่าได้จ่ายเงิน 4 แสน ถึง 6 แสนบาท เพื่อแลกกับเฉลยข้อสอบจริง และบางคนรับว่า เคยเดินทางไปที่บ้านพักของผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่ง ในอำเภोजักราช ที่ดีเอสไอเคยเข้าตรวจสอบบ้านพักก่อนหน้านี้ ส่วนอีก 40 คนที่ปฏิเสธจะรวบรวมพยานหลักฐาน ก่อนดำเนินการตามกฎหมาย นายธำนิษฐ์ เปรมปรีดิ์ รองผู้บัญชาการสำนักคดีอาญาพิเศษ 6 ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันปราบปรามการทุจริต กล่าวภายหลังเข้าตรวจค้นว่า จากพยานหลักฐานที่ทางพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการรวบรวมมาจนมั่นใจว่าผู้ต้องหามีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการทุจริตสอบครูผู้ช่วย จึงได้เดินทางมาขอหมายศาลจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเข้าตรวจค้นบ้านพักหลังนี้ ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่พนักงานสอบสวนได้ขยายผลจน พบว่าใช้เป็นจุดที่กระจายเฉลยข้อสอบ รวมถึงจากการสืบสวนในทางลับเกี่ยวกับความเคลื่อนไหว ทางด้านการเงินที่พบว่ามีความเคลื่อนไหวทางการเงินมากผิดปกติ โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเปิดรับสมัครสอบ และหลังการประกาศรายชื่อผู้ที่สอบผ่านซึ่งมียอดเงินโอนเข้าบัญชีพร้อม ๆ กันในเวลาไล่เลี่ยกันเป็นจำนวนเงินหลายล้านบาท การทุจริตการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูผู้ช่วย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบการทุจริตสอบครั้งนี้ โดยเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ มั่นใจว่ามีการดำเนินการเป็นขบวนการใหญ่ มีรายได้จากการทุจริตครั้งนี้มูลค่าหลายสิบล้านบาท หลังจากนั้นจะได้มีการเรียกผู้ที่สอบได้คะแนนสูงผิดปกติ ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 344 คนมาสอบสวนเพื่อขยายผลไปยังขบวนการทั้งหมดเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป (Matichon, 2013) ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยมการต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ แก่เยาวชนจึงเป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อการอยู่รอดของประเทศไทยในอนาคต เพราะถ้าดูจากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนของนิด้าโพล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เรื่อง คุณธรรมกับเยาวชนไทยในอนาคต เมื่อเดือนกันยายน 2555 พบว่า คุณธรรมพื้นฐานที่เยาวชนควรได้รับการปลูกฝังมากที่สุดอันดับแรก คือ ความซื่อสัตย์ ส่วนสิ่งที่ประชาชนคาดหวังต่อเยาวชนไทยในอนาคต คือ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ มีความกตัญญูกตเวที รวมทั้งมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่คดโกง และเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต (Thairath, 2017) ผลสำรวจดังกล่าว ล้วนสะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้เยาวชนไทยซึ่งในอนาคตจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศนั้นมีอุปนิสัยซื่อสัตย์

สุจริตในการประกอบอาชีพ และเป็นผู้หน้าที่ดีในสังคม จากความเป็นมาดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการสร้างค่านิยมการต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาแนวทางสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา และเพื่อศึกษาวิธีการสร้างภาคีเครือข่ายกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อสร้างพลังทางสังคม สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ของประเทศชาติให้มีค่านิยม จิตสำนึก ความซื่อสัตย์สุจริตและต่อต้านการคอร์รัปชัน เพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างและพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ตลอดไป โดยเริ่มศึกษาจากจังหวัดนครราชสีมาเป็นแห่งแรกเพื่อเป็นจังหวัดนำร่อง และเป็นต้นแบบในการสร้างค่านิยมการต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา
- 2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา
- 3.เพื่อศึกษาวิธีการสร้าง ภาคีเครือข่าย กลุ่มเยาวชนต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ประชากรที่ศึกษา คือ เยาวชนที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวนกว่า 25,266 คน (Strategic Plan, Nakhon Ratchasima Rajabhat University 2014-2018) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ กลุ่มผู้นำนักศึกษาและนักศึกษาในชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จำนวน 330 คน การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Leerapun, 2001) คือ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นทำความเข้าใจปัญหา 3) ขั้นกำหนดรูปแบบแนวทางในการแก้ปัญหา 4) ขั้นดำเนินการ และ 5) ขั้นติดตามประเมินผลซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดที่ดีต่อกันระหว่างคณะผู้วิจัยและชุมชนเพื่อสะดวกในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่าง ๆ จึงคัดเลือกประชากรที่ศึกษาจากความสมัครใจในการร่วมดำเนินโครงการ โดยมีผู้นำนักศึกษาจากองค์การบริหารนักศึกษาภาคปกติ, ผู้นำนักศึกษาจากองค์การบริหารนักศึกษาศึกษาเพื่อปวงชน (กศ.ปช.) และนักศึกษาจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตอบรับเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย ผลการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบของชุมชนมหาวิทยาลัยมีดังนี้ (1) นักศึกษามีหน้าที่เรียนเพียงอย่างเดียว ไม่เข้าใจปัญหาการคอร์รัปชันทั้งระดับของตนเอง ระดับมหาวิทยาลัย และระดับประเทศชาติ (2) อาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ ไม่ให้ความสำคัญกับการสอน เรื่องต่อต้านการคอร์รัปชัน มุ่งสอนแต่เนื้อหาที่ตนเองรับผิดชอบในรายวิชานั้นๆ ทำให้นักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจการต่อต้านการคอร์รัปชัน (3) เจ้าหน้าที่ภายในมหาวิทยาลัย ไม่ให้ความสำคัญกับการต่อต้านการคอร์รัปชัน เช่น เข้างานสาย พักเที่ยงเกินเวลา และกลับก่อนเวลา เป็นต้น (4) มหาวิทยาลัย ขาดการส่งเสริม โครงการต่อต้านการคอร์รัปชัน เห็นเพียงป้ายประชาสัมพันธ์เท่านั้น (5) นักศึกษาสนใจแต่ตนเองและพวกพ้อง ไม่สนใจในปัญหาของการคอร์รัปชัน เช่น เห็นเพื่อนนักศึกษาบางคนลอกข้อสอบ แต่ไม่กล้าแจ้งอาจารย์ผู้คุมสอบ เพราะกลัวเพื่อนเกลียด และ (6) นักศึกษาไม่กล้าร้องเรียนพฤติกรรมคอร์รัปชันของอาจารย์ เช่น การขาดสอนโดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า หรืออาจารย์บางคนขาดสอนบ่อยมาก แต่ไม่กล้าร้องเรียน เพราะกลัวอาจารย์เกลียด และอาจจะถูกกลั่นแกล้งได้ เป็นต้น ซึ่งตรงกับผลการวิเคราะห์เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประเด็นสาเหตุของปัญหาการเกิดการคอร์รัปชันในสังคมไทยโดยทั่วไปนั้น แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ (1) ตัวแปรด้านตัวบุคคล (2) ตัวแปรด้านระบบราชการและสังคม และ (3) ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบภายนอกอื่นๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กล่าวอีกนัยหนึ่ง พฤติกรรมใดๆ ของบุคคลในสังคม รวมทั้งพฤติกรรมคอร์รัปชันด้วย มักจะเกิดจากหลายปัจจัยผสมผสานกันของปัจจัยหลายอย่าง เช่น (1) ลักษณะนิสัยหรือ Habit หรือบุคลิกภาพของบุคคลที่สั่งสมมา (2) ปทัสถานทางสังคม (Social norms) อันถูกถ่ายทอดกล่อมเกลาสืบต่อกันมาจากอดีต (3) ทศนคติ หรือ Attitude ของบุคคล หรือ กลุ่มบุคคลในขณะนั้น และ (4) ความคาดหวังถึงสิ่งที่จะบังเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น หรือ Expectation (Thongtummachat and Pongpaew, 1998)

การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย ผลการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า แนวทางการสร้างค่านิยมต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบมีทั้งหมด 16 ข้อ ดังนี้ (1) กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตทำได้โดยวิธีง่ายๆ เช่น อาจารย์เล่าข่าวเหตุการณ์ประจำวัน ที่คนในสังคมมีความซื่อสัตย์สุจริตให้กับนักศึกษาฟัง (2) การยกย่องสรรเสริญผู้ทำความดีต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่แสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต ควรได้รับการยกย่อง สรรเสริญ (3) การให้นักศึกษาค้นคว้า หาบุคคลตัวอย่าง

ที่แสดงถึงความเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต โดยพูดคุยกับคนในชุมชนเพื่อหาคนที่ชุมชนยกย่องนับถือและศึกษาจากหนังสือและให้บอกเหตุผลในการเลือกบุคคลนั้นมาเป็นตัวอย่าง (4) ให้นักศึกษาจัดนิทรรศการแสดงประวัติและความประพฤติดของบุคคลตัวอย่างที่นักศึกษายกย่อง ว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต (5) มหาวิทยาลัยประกาศยกย่องนักศึกษาหรืออาจารย์/เจ้าหน้าที่ ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตให้ปรากฏแก่นักศึกษา โดยทั่วไปทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น (6) นักศึกษาต้องเข้าชั้นเรียนตรงต่อเวลา ไม่ขาดเรียนถ้าไม่จำเป็น (7) นักศึกษาต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน (8) นักศึกษาต้องตั้งใจเรียน และต้องช่วยเหลือเพื่อนที่ไม่สนใจเรียนให้กลับมาตั้งใจเรียน (9) นักศึกษาต้องไม่ทุจริตในการสอบ และต้องแจ้งอาจารย์ผู้คุมสอบถ้าเห็นนักศึกษาคนอื่นกำลังทุจริตในการสอบ (10) นักศึกษาต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทุกประเภทและช่วยเหลือเพื่อนที่ยุ่งเกี่ยวให้เลิก และกลับมาตั้งใจเรียน (11) นักศึกษาต้องไม่นำเงินส่วนรวมของห้อง หรือของสโมสรมาใช้ส่วนตัว และต้องใช้เพื่อส่วนรวมเท่านั้น (12) นักศึกษาต้องไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เช่น ต้องต่อคิวเพื่อขึ้นลิฟต์ ไม่แซงคิว (13) นักศึกษาต้องไม่ร่วมมือในการทุจริต ถ้าคิดว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้องก็จะไม่ให้ความร่วมมือ เช่น จ่ายค่าปรับจราจรตามใบสั่ง และรับใบเสร็จเสมอ ไม่จ่ายใต้โต๊ะ (14) นักศึกษาต้องเคารพกฎระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด และต้องช่วยแนะนำเพื่อนให้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง (15) นักศึกษาต้องไม่นำอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าส่วนตัว มาใช้ไฟฟ้าของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นของส่วนรวม และ (16) นักศึกษาจะไม่แสดงความเคารพ กับผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ากระทำการทุจริต ซึ่งตรงกับผลการวิเคราะห์เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดสังคมวิทยาเชื่อว่ากระบวนการทางสังคมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขัดเกลาทางสังคมและสร้างค่านิยม ได้แก่ พ่อ- แม่, ครู, เพื่อน, พระสงฆ์ และสื่อมวลชน ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้กับกลุ่มเยาวชนในการสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบจะทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จได้ในอนาคต

การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาวิธีการสร้าง ภาติเครือข่าย กลุ่มเยาวชนต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย ผลการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่า วิธีการสร้างภาติ เครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบมี 5 ข้อ ดังนี้ (1) ทีมวิจัยทั้ง 6 ทีม มีความตั้งใจจะร่วมแรงร่วมใจกันในการเป็นภาติ เครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชัน (2) ทีมวิจัยทั้ง 6 ทีม จะนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ ไปเผยแพร่ให้ความรู้กับนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ รวมถึงการนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ครอบครัว เครือญาติของตนเอง (3) ทีมวิจัยทั้ง 6 ทีม ได้เสนอขอให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีโครงการสนับสนุนส่งเสริมการต่อต้านการคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (4) ทีมวิจัยทั้ง 6 ทีม ได้ขอรับแนวทางจากวิทยากรจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) จ.นครราชสีมา ถึงการร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันกับ ป.ป.ช. เช่น การแจ้งเบาะแสการทำทุจริต เป็นต้น และ (5) ทีมวิจัยทั้ง 6 ทีม ได้เสนอขอให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จัดให้มีช่องทางสื่อสารระหว่างสมาชิก

ในภาคี เครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ เช่น ตั้ง Facebook Fan Page Nrru ด้านโกง เพื่อขยายเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชัน เป็นต้น

ซึ่งตรงกับผลการวิเคราะห์เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดการสร้างเครือข่ายของ Starkey (1997) ได้สรุปบทเรียนที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาของเครือข่ายและวิธีการสร้างเครือข่าย ทั้งหมด 14 ข้อ ดังนี้ (1) วัตถุประสงค์ (2) กิจกรรมที่ชัดเจน (3) กลุ่มแกนนำที่ปวารณาตนเพื่อเครือข่าย (4) หลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจจากการมอบอำนาจ (5) การกระจายอำนาจที่จัดตั้งโดยองค์การความช่วยเหลือ (6) หุ่นส่วน, ความเป็นเจ้าของ และการเปิดโอกาส (7) ทรัพยากร (8) ความเป็นไปได้และปัญหาในการเลี้ยงตัวเอง (9) สถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย (10) การเสริมให้สมบูรณ์และการเชื่อมโยง (11) การติดตามผลและการประเมินผล (12) การจัดการเครือข่าย (13) การเกี่ยวข้องกับผู้ได้ประโยชน์ และ (14) การมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ตอบแทน มาเป็นแนวทางกว้างๆ สำหรับกระตุ้นให้ผู้ที่มีความสนใจในการสร้างเครือข่ายนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เบย์เลย์ (David H. Bayley; cited in Sawassri, 1975) ได้กล่าวไว้ใน “The Effects of Corruption in a Developing Nation” ในหนังสือ Political Corruption ของ Arnold J. Heidenheimer ว่า “คอร์รัปชันเป็นเรื่องธรรมดาของประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ซึ่งมักจะกล่าวขวัญกันอยู่เป็นประจำในรูปของข่าวลือเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีความจริงอยู่มากเหมือนกัน และพอจะตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ว่า ประชาชนในประเทศด้อยพัฒนามักจะถือว่าการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นองค์ประกอบชีวิตประจำวันของข้าราชการ อันจะขาดเสียมิได้ และบรรดาข้าราชการทั้งหลายก็มีความรู้สึกเช่นนั้นด้วย” สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kraiwichien (2009) กล่าวว่า การฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นโรคระบาดที่นำสาหัสพริ่งกลัวในบรรดาประเทศด้อยพัฒนา (Underdeveloped Countries) หรือที่เรียกให้ไพเราะว่า ประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) และไม่มียุคใดสมัยใดที่ประชาชนจะหวงกังวลใจในเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวงเท่าสมัยปัจจุบัน และมีความเห็นต่อไปอีกว่า การฉ้อราษฎร์บังหลวง มีลักษณะแปลกไปจากความผิดหรืออาชญากรรมประเภทอื่น ๆ อยู่ประการหนึ่ง คือยากแก่การป้องกันและปราบปราม เพราะผู้ที่รู้เห็นส่วนมากมักเป็นผู้ที่ร่วมกระทำ ความผิดด้วย จึงยากแก่การพิสูจน์ ยิ่งกว่านั้นยังเป็นที่ยอมรับกันว่า แม้จะรู้อยู่แก่ใจว่าใครกินสินบาทคาดสินบนก็พูดตรง ๆ ไม่ได้ เพราะถึงจะเป็นเรื่องจริงก็อาจจะถูกฟ้องฐานหมิ่นประมาทได้ ส่วนการที่จะพิสูจน์ว่าเป็นเรื่องแสดงข้อคิดเห็นเพื่อสาธารณประโยชน์ก็มีอุปสรรคดังกล่าว กรณีนี้จึงเป็นเรื่องพูดกันตามเสียงลือ ซึ่งผู้พูดจะต้องรับผิดชอบ ดังนั้นการกล่าวถึงเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวงจึงต้องพูดกันอย่างระมัดระวังและพูดได้เพียงกลาง ๆ เท่านั้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Juntaranip (2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ เพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐมาจากกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติงานมีช่องว่าง ขาดผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี การใช้อำนาจของนักการเมือง ระเบียบปฏิบัติของหน่วยงานราชการมีหลายขั้นตอน กระบวนการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบเน้นด้านความรู้ไม่มุ่งเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรม มีระบบอุปถัมภ์ในหน่วยงานราชการ ข้าราชการขาดคุณธรรม จริยธรรม มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการครองชีพ และประชาชนมีส่วนสนับสนุนให้เกิดการคอร์รัปชันเพื่อลดขั้นตอนการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ จากข้อค้นพบดังกล่าว รูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย ควรมีหลักการ คือ สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝัง จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้บริหารประเทศและผู้บริหารองค์กรต้องประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้คนในสังคมต้องเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อโดยให้การเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรม รวมทั้งสื่อมวลชนต้องยกย่องชมเชยผู้ที่ประพฤติดี กำหนดเกณฑ์มาตรฐานระดับสูงในการคัดเลือกบุคลากรเข้าสู่ระบบ และองค์กรต้องสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมให้กับบุคลากร จัดอบรมสัมมนา มีกลไกการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาวิธีการสร้าง ภาวศรัทธา กลุ่มเยาวชนต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบให้กับกลุ่มเยาวชนในจังหวัดนครราชสีมา สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างเครือข่ายของ Starkey (1997) ซึ่งได้สรุปทฤษฎีที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหาของเครือข่ายและวิธีการสร้างเครือข่าย ไว้ทั้งหมด 14 ข้อ ดังนี้ (1) วัตถุประสงค์ (2) กิจกรรมที่ชัดเจน (3) กลุ่มแกนนำที่ปวารณาตนเพื่อเครือข่าย (4) หลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจจากการมอบอำนาจ (5) การกระจายอำนาจที่จัดตั้งโดยองค์การความช่วยเหลือ (6) ทุนส่วน, ความเป็นเจ้าของ และการเปิดโอกาส (7) ทรัพยากร (8) ความเป็นไปได้และปัญหาในการเลี้ยงตัวเอง (9) สถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย (10) การเสริมให้สมบูรณ์และการเชื่อมโยง (11) การติดตามผลและการประเมินผล (12) การจัดการเครือข่าย (13) การเกี่ยวข้องกับผู้ได้ประโยชน์ และ (14) การมีส่วนร่วมและผลประโยชน์ตอบแทน มาเป็นแนวทางกว้างๆ สำหรับกระตุ้นให้ผู้ที่มีความสนใจในการสร้างเครือข่ายนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. การศึกษาวิจัยเพื่อสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบ เป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลาการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรจัดทำแผนงานเพื่อสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันในองค์กรตนเองเป็นประจำทุกปีงบประมาณ

2. ควรขยายพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในกลุ่มโรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายต่อต้านการคอร์รัปชันทุกรูปแบบกับกลุ่มเยาวชนให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนในสังคม อันจะเป็นประโยชน์ระยะยาวแก่ประเทศไทย

3. การศึกษาวิจัยเพื่อสร้างค่านิยมต่อต้านคอร์รัปชันทุกรูปแบบในอนาคต ควรเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอาชีพ จะทำให้ผลการศึกษได้รับข้อมูลที่กว้างกว่าการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมพล ทอจธรรมชาติ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2541). **ข้าราชการไทย : ความสำนึกและอุดมการณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

กรุงเทพธุรกิจ. (2556). “แถลงด้านล้างผิดคนโกง”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/539163>. สืบค้น 8 ธันวาคม 2556.

ไทยรัฐ. (2560). “วันเยาวชนแห่งชาติคนคาดหวังเด็กโตขึ้นมาไม่คดโกง”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.thairath.co.th/content/291508>. สืบค้น 14 ธันวาคม 2560.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2552, มกราคม – กุมภาพันธ์). “จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ”. **วารสารจุลนิติ**. 6(1) : 23-48.

ประสิทธิ์ ลีระพันธ์. (2544). **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการพัฒนารูปการส่งเสริมสุขภาพคนทำงานตามกลยุทธ์เมืองน่าอยู่. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ.2557-2561. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

พรเทพ จันทนิภ. (2558, January–June). “การพัฒนารูปแบบการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในสังคมไทย”. **Kasem Bundit Journal**. 6(1).

มติชน. (2556). **ผอ.รร.ดังเมืองโคราช-ครูผู้ช่วยปิดปาก ไม่ยอมให้การคดีทุจริตสอบครู**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1367994872 สืบค้น 10 ตุลาคม 2558.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2518). **คำประกาศของความรู้สึกใหม่**. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.

Translated Thai References

- Bangkokbiznews. (2013). “The anti-cheat message is wrong”. [Online]. Available : <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/539163>. Retrieved December 8, 2013). [In Thai]
- Juntaranip, P. (2015, January – June). “Development of anti-corruption in the government to Manage the country well in Thailand”. **Kasem Bundit Journal**. 16(1). [In Thai]
- Kraiwichien, T. (2009, January – February). “Ethics of political office holders and government officials”. **Julaniti Journal**. 6(1) : 23-48. [In Thai]
- Matchon. (2013). “The director of the Korat School - teacher assistant gag refusal to make the case of Corruption teacher exam”. [Online]. Available : http://www.matchon.co.th/news_detail.php?newsid=1367994872. Retrieved October 10, 2558. [In Thai]
- Prasit Leerapun. (2001). **Participatory action research**. Handouts the project developed Strategies to promote health workers livable city. Nonthaburi : Health Systems Research Institute. [In Thai]
- Sawassri, S. (1975). **The declaration of a new feeling**. Bangkok: Dounkamol. [In Thai]
- Starkey, P. (1997). **Networking for Development**, IFRTD (The International Forum for Rural Transport and Development). [In Thai]
- Strategic Plan, Nakhon Ratchasima Rajabhat University 2014-2018**. Nakhon Ratchasima: Nakhon Ratchasima Rajabhat University. [In Thai]
- Thaipublica. (2016). “Corruption Perceptions Index 2015”. [Online]. Available : <http://thaipublica.org/2016/01/corruption-Perceptions-index-2015-thailand/>. Retrieved March 20, 2016). [In Thai]
- Thairath. (2017). “National Youth Day People expect children to grow up not to cheat”. Available : <http://www.thairath.co.th/content/291508>. Retrieved December 14, 2017. [In Thai]
- Thongtummachat, K. and Pongpaew, P. (1998). **Bureaucrat: Conscience and Ideology**. 2nd Edition. Bangkok : Publisher Chulalongkorn University. [In Thai]

พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน
ของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
Development of Right Occupation Based on Community Ways
of Life for Increasing Household Income of People
in Pakhom District, Thailand

ชมพู่ อีสริยาวัฒน์¹ และธิดารัตน์ คิมกระโทก²
Chomphu Isariyawat¹ and Thidarat Keemgratok²

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยเรื่องพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ 3) พัฒนารูปแบบสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนและเพิ่มศักยภาพชุมชนในการพัฒนาสัมมาชีพจากองค์ความรู้เดิมเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาข้อมูลใช้วิธีเจาะจงจากชุมชนท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่ม อสม. ส.อบต. เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้สูงอายุ เยาวชน ของอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (R&D) ใช้เครื่องมือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน และใช้เครื่องมือในการทดสอบความพึงพอใจในการพัฒนารูปแบบสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนและเพิ่มศักยภาพชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือนพบว่า ปัญหาด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่มีจำกัด ด้านการขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านรายได้ ปัญหาการว่างงาน ปราชญ์ชุมชนบางส่วนขาดความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้มีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสัมมาชีพโดยการฝึกอาชีพให้มีการฝึกอบรมอาชีพ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อที่จะได้ประหยัดค่าใช้จ่ายและมีรายได้เสริม ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือน จึงส่งผลกลุ่มสัมมาชีพให้มีรายได้ ผลการความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.86 และมีการปรับปรุง

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : theeda_thidarat@hotmail.co.th

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand.

การบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการพัฒนาการฝึกอาชีพและจัดกิจกรรมฝึกอบรมอาชีพในพื้นที่เพื่อสร้างรายได้ ชุมชนได้นำองค์ความรู้ในการบริหารจัดการภายในครัวเรือน และมีแนวทางจะสร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน จึงส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย และเกิดการแลกเปลี่ยนในชุมชน

คำสำคัญ (Keywords) : สัมมาชีพ, วิถีชีวิต, ชุมชน, เพิ่มรายได้, ครัวเรือน

Abstract

The objectives of this research study, “Development of Honest Livelihood based on Community’s Way of Life to Increase Household Income of People in Pakham District, Buriram Province,” were: (1) to examine problems regarding honest livelihood in accordance with the community’s way of life at the household level of Pakham District, Buriram Province; (2) to determine how to improve the honest livelihood based on community’s way of life to increase household income of people in Pakham District, Buriram Province; and (3) to develop the honest means of livelihood and enhance community’s potential in developing honest livelihood based on the existing body of knowledge to increase household income of people in Pakham District, Buriram Province. The participants were specifically drawn from tourism community and included community leaders, senior members of the community, local scholars, village volunteers, members of the Sub-district Administration Council, public and private organization officers, older persons, and youngsters of Pakham District, Buriram Province. This research and development project made use of quantitative and qualitative tools to collect community data as well as to test the satisfaction with the development of honest livelihood based on the community’s way of life and improve the community’s potentials.

Research findings indicated that, with respect to problems with community’s honest livelihood at household level, there were limited budget, materials and equipment and a lack of learning centers in the community. In terms of income, there were the problems of unemployment and some community scholars were not skilled in transferring their body of knowledge. There was a study of how to improve honest livelihood by conducting occupational training based on self-sufficiency principle in order to reduce expenses and increase supplementary income. Knowledge obtained from the occupational training was applied to create new body of knowledge in order to perform additional careers. As a result, there were occupational groups for people to earn more income. The participants’

satisfaction with their involvement in the project was at the highest level with the average score of 4.86. Learning management was improved and occupational training was organized in the community to increase people's income. The community applied the body of knowledge gained to household management and came up with the guidelines for creating a learning center where people could learn about honest livelihood based on the community's way of life. Thus, a variety of occupation emerged and there was exchange within the community.

Keywords : Honest Livelihood, Way of Life, Increasing Income, Household

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็น 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) สู่การปฏิบัติ โดยที่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยได้กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยในระยะ 20 ปีพร้อมทั้งประเด็นยุทธศาสตร์และแนวทางหลักที่จะขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายระยะยาวของประเทศที่ได้กำหนดไว้ โดยมีแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญที่สุดที่ถ่ายทอดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 -2579) สู่การปฏิบัติในระดับแรกที่ขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าหมายในระยะยาวได้ในที่สุด โดยมีกลไกตามลำดับต่าง ๆ และกลไกเสริมอื่น ๆ ในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมาย และ “วิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” มาเป็นกรอบของวิสัยทัศน์ประเทศไทยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยที่วิสัยทัศน์ดังกล่าวสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ จากแผนพัฒนาชาติฉบับที่ 12 รัฐให้ความสำคัญหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนสื่อให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภาคเกษตรมากแต่ยังพัฒนาไม่เป็นที่ไปตามความต้องการของสังคมทั้ง ๆ ที่ประเทศเราควรเป็นครัวโลกก่อนใครเขาแต่การพัฒนานั้นอาจยังไม่เป็นที่ต้องการการขับเคลื่อนประเทศไทยโดยผ่าน Startup Thailand / เกษตรกรรมแบบ Smart Farmer “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปีให้เห็นว่าสังคมโลก ยังจำเป็นต้องอาศัยปัจจัย 4 เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพและที่สำคัญจะต้องดำรงตนด้วยความถูกต้องตามกฎหมายและกรอบของสังคมไม่เบียดเบียนตนเองและคนอื่นประกอบสัมมาชีพโดยชอบ จากหนังสือ สถาปนิกรูปแห่งชาติวาระปฏิรูปปฏิรูปที่ 28 : การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง : แผนปฏิรูปสัมมาชีพชุมชนให้ความหมายของคำว่า “สัมมาชีพชุมชน” กล่าวถึงคำว่า “มรรค 8” ทุกท่านที่นับถือพุทธศาสนาย่อมเข้าใจว่าหมายถึง หนทางถึงความดับทุกข์ เป็นส่วนหนึ่ง

ของอริยสัจ หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ และนับเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยกรอบการปฏิบัติ 8 ประการด้วยกัน เรียกว่า “มรรคมืองค์แปด” หรือ “มรรคแปด” คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ โดยคำว่า “สัมมาอาชีวะ” หมายถึง “การประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายเลี้ยงชีพโดยชอบธรรมทำด้วยความสุจริต และถูกต้องตามหลักศีลธรรม” ฉะนั้นคำว่า “สัมมาชีพ” จึงยึดแนวความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีวะ” ข้างต้น โดยมีความหมายว่า “การทำมาหากินโดยไม่ได้เอากำไรสูงสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงานรวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้รับบริการหลัก โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มุ่งไปกระตุ้นต้นตอหาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์” ซึ่งนพ.ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายที่สั้นกระชับว่าหมายถึง “อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้” และหากนำมารวมกับคำว่า “ชุมชน” เป็น “สัมมาชีพชุมชน” จึงหมายถึง “ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่ายโดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน” (Secretariat of the House of Representatives, 2015 : 6)

ทุกจังหวัดจำเป็นต้องปฏิบัติตามนโยบายภาครัฐโดยยึดยุทธศาสตร์ 20 ปี และแผนพัฒนาชาติ 20 ปี เพื่อให้การขับเคลื่อนประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกันสู่เมธ ตันติเวชกุล (2542) ได้สรุปความหมาย ของเศรษฐกิจพอเพียง หรือระบบเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ว่า หมายถึง ความสามารถของชุมชน เมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้อง พึ่งพาปัจจัยอื่น ๆ ที่เรามิได้เป็นเจ้าของ และเศรษฐกิจ พอเพียงระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการ ดำรงชีวิตได้โดยไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่าง ประมาทตนตามฐานะตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่ หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2552) กล่าวว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทั้งหลักคิดและ แนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์รวมในทุกระดับ โดยคำนึงถึง 3 หลัก ได้แก่ ความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมตามความเป็นจริง ความมีเหตุผลบนพื้นฐานความถูกต้อง และการมี ภูมิคุ้มกันที่ดีในตนเอง คือ ความไม่ประมาทในการดำเนิน ชีวิตที่ต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดเวลา และการที่จะคิด พุด ทำอย่างพอเพียงได้นั้น จำเป็นจะต้องใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบรู้รอบคอบ และระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม เป็นพื้นฐานของจิตใจและการดำเนินชีวิตคือสามารถรู้จักแยกแยะ ผิดชอบชั่วดี ละอายที่จะทำ ความชั่ว เกรงกลัวต่อผลของการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ใช้สติปัญญา พิจารณา ไตร่ตรองอย่าง รอบคอบ ในการทำอะไรที่ไม่เบียดเบียน หรือก่อโทษให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นหรือสังคม เห็นคุณค่าการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เห็นความสำคัญของการร่วมมือปรองดองกัน ในสังคมสภาพปฏิรูปแห่งชาติ (Secretariat of the House of Representatives, 2015 : 4)

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้แจ้งให้จังหวัดนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนน้อมนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต โดยกำหนดให้จัดประชุมศูนย์อำนวยการปฏิบัติการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศจพ.จ.) และอำเภอ (ศจพ.อ.) เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการถ่ายทอดสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน ตามแนวทางการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ การค้นหาและเตรียมครูฝึก การฝึกสอนหรือการ ถ่ายทอดความรู้ การนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต และหมู่บ้านหรือชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อม โดยจังหวัดบุรีรัมย์ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ในฐานะเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการ จัดและพัฒนาชนบท

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและบูรณาการดำเนินงานตามข้อสั่งการของกระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้ทำการปกครองอำเภอทุกอำเภอ และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ดำเนินการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ โดยบูรณาการดำเนินงานกับส่วนราชการระดับอำเภอให้การสนับสนุนตามภารกิจที่กระทรวงมหาดไทย (คำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 310/2560 เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย

ดังนั้นแนวทางการขับเคลื่อนการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตระดับพื้นที่จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จากเอกสารการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการปฏิบัติการ จัดความยากจนและการพัฒนาชนบทตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดบุรีรัมย์ (ศจพ.จ.บร.) วันที่ 21 กันยายน 2560ได้กล่าวถึงครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. ปี 2560 (38,000 บาทต่อคนต่อปี) จำนวน 1,737 ครัวเรือนและได้วิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายมีครัวเรือนที่สามารถพัฒนาได้จำนวน 1,120 ครัวเรือนต้องการสงเคราะห์ 565 ครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่ต้องการดำเนินการแก้ไขปัญหาคายากจนในปี 2560 อำเภอปะคำเป็นอีกหนึ่งอำเภอที่มีครัวเรือนเป้าหมาย 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนที่มีความต้องการสงเคราะห์

ฉะนั้นปัญหานี้จะต้องได้รับการแก้ไขผ่านทางการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครัวเรือนเป้าหมาย 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนที่มีความต้องการสงเคราะห์ผู้เข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหา เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผนและวิเคราะห์ผลการนอกจากนี้ การวิจัยประเภทยังเน้นการปฏิบัติ และพัฒนาศักยภาพครัวเรือนเป้าหมาย 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนที่มีความต้องการสงเคราะห์ผู้เข้าร่วมโครงการให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ เพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาขึ้นมาชีวิตตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนให้ผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้บนฐานข้อมูลนำมาสู่การ

พัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้เข้าใจข้อมูลที่เป็นเอกลักษณ์บนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและพึ่งพาตนเอง ลดปัญหาการพึ่งพาจากหน่วยงานภาครัฐ ผ่านโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของครัวเรือนเป้าหมาย 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนที่มีความต้องการสงเคราะห์ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์” โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครัวเรือนเป้าหมาย 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนที่มีความต้องการสงเคราะห์ และ สำนักงานหน่วยงานในระดับท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาอำเภอบะคำ เกษตรอำเภอบะคำ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดบุรีรัมย์ (ศจพ.จ.) คำสั่ง ณ วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2560)

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อพัฒนารูปแบบสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนและเพิ่มศักยภาพชุมชนในการพัฒนาสัมมาชีพจากองค์ความรู้เดิมเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

วิธีการศึกษาวิจัยเรื่องการถ่ายทอดความรู้การพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนของประชาชน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์จะแบ่งการดำเนินวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการทำเกษตรสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการทำเกษตรสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนแบบครบวงจร
2. ประสานความร่วมมือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. จัดเวทีชี้แจงโครงการร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ณ อำเภอบะคำ
5. ศึกษาบริบทของชุมชนเกี่ยวกับ ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 5.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
 - 5.2 ศึกษาศักยภาพ ปัญหา เพื่อพัฒนาการของประชาชน

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

เป็นการดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนด โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ประวัติ ผู้ประกอบสัมมาชีพ อำเภอบะคำ ตามวิถีชีวิตชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. เวทีการคืนข้อมูลสู่ชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชนอำเภอบะคำ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. การวิเคราะห์การศึกษาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอำเภอบะคำ

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนและเพิ่มศักยภาพชุมชนในการพัฒนา สัมมาชีพจากองค์ความรู้เดิมเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

1. พัฒนาศักยภาพภาพการศึกษาองค์ความรู้ทางด้านสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมโดยการใช้ทฤษฎีการบริหาร 4 M ได้แก่ คนหรือบุคคล (Man) เงิน (Money) ทรัพยากรหรือวัตถุ(Material) การบริหารจัดการ (Management)มาเป็นแนวทางในการค้นหาศึกษา ได้แก่

2. การสร้างแหล่งเรียนรู้โดยสร้างความร่วมมือกับภาคี

3. ประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน เพื่อสร้างศูนย์เรียนรู้เกษตรสัมมาชีพตามวิถีชีวิต

4. จัดเวทีสนับสนุนและกระตุ้นให้คนชุมชนอำเภอบะคำ 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนเป็นครัวเรือนยากจนที่มีรายต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ.ปี 61 (38,000บาท ต่อคนต่อปี) ให้เห็นถึงคุณค่าการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม

5. เวทีถอดบทเรียนภาพรวมการดำเนินงานของโครงการวิจัย (Retrospect) ร่วมกับชุมชนอำเภอบะคำ 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน 74 ครัวเรือนเป็นครัวเรือนยากจนที่มีรายต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ.ปี 61 (38,000บาท ต่อคนต่อปี) นักวิจัยชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้าน

ระยะที่ 4. ระยะสรุปผล/ประเมินผล

1. เวทีกิจกรรมสาธารณะในการผลักดันให้เกิดพื้นที่การศึกษาศูนย์พัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน ของประชาชนอำเภอบะคำ

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาสภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า 1) ขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ 3) ปัญหาการว่างงาน 4) ค่าใช้จ่าย 5) ขาดความเข้มแข็งในชุมชน 6) ขาดหน่วยงานรัฐมาสนับสนุน

แนวทางการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

จากการจัดเวทีการคืนข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากคนในชุมชนอำเภอบะคำ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากการประชุมปรึกษาหารือระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาได้มี

การเสนอข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้วิจัยกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา การขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยการเลือกสร้างวิทยากรหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตำบลละ 1 คน ปัญหาการประกอบอาชีพโดยการจัดกิจกรรมอบรมต่าง ๆ ให้กับกลุ่มสมาชิกในชุมชน ปัญหาการว่างงาน คือการแนะนำหรือส่งเสริมอาชีพให้สามารถสร้างรายได้ด้วยตนเอง ปัญหาด้านค่าใช้จ่าย คือคนในชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายจึงได้มีการเสนอให้มีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อที่จะลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและสร้างได้เพิ่มขึ้น และปัญหา ด้านการขาดความเข้มแข็งในชุมชน คือการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็ง ขาดหน่วยงานภาครัฐมาสนับสนุน ควรมีการให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนและยกระดับให้ชุมชนมีอาชีพที่หลากหลายที่จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและชุมชน

รูปแบบสมาชิกวิถีชีวิตชุมชนและเพิ่มศักยภาพชุมชนในการพัฒนาสมาชิกจากองค์ความรู้เดิมเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

พัฒนาศักยภาพภาพการศึกษาองค์ความรู้ทางด้านสมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม จากการศึกษาดูงาน เมื่อวันที่ 8-10 เมษายน 2561 ณ หมู่บ้านศรีชะโศก ต.หนองหญ้าลาด อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ โดยวิทยากร นายบุญรุ่ง สีดำ ผู้เชี่ยวชาญด้านจุลินทรีย์ ที่นักวิจัยได้พากลุ่มสมาชิก จำนวน 98 คน ไปอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่าสมาชิกกลุ่มสมาชิกได้ศึกษาดูงานเกิดแรงบันดาลใจในการที่จะนำองค์ความรู้และยังมีการอบรมเกี่ยวกับด้านการทำเกษตรอินทรีย์ เกิดการระเบิดจากข้างใน เกิดแรงจูงใจ เริ่มมีเป้าหมายและภาพฝันที่ชัดเจนขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความเข้าใจในการบริหารจัดการการนำกลับไปปรับใช้ในชุมชนและมองเห็นแนวทางที่จะดำเนินการ ที่จะส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงการประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่าย กลุ่มสมาชิกได้มีการที่จะนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาในพื้นที่ของตนเองเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและสามารถต่อยอดขยายผลให้ผู้สนใจได้มาศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนได้ เกิดการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย กลุ่มแกนนำผู้รู้เกษตรสมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชนประชาชนได้เข้ามามีส่วนรวมพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำคัญพร้อมทั้งค้นหาแนวทางนำเสนอข้อมูลเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้เกษตรสมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย พบว่า กลุ่มแกนนำ ผู้รู้เกษตรสมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชนประชาชนได้เข้ามามีส่วนรวมพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ตำบลละ 1 ท่าน เพื่อเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ที่จะเป็นกระบอกเสียงในการขยายผล และที่สำคัญพร้อมทั้งมีแนวทางนำเสนอข้อมูลเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้เกษตรสมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่าง นักวิจัยชุมชน หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่เทศบาลอำเภอปะคำ สำนักงานพัฒนาสังคม อำเภอปะคำ สำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เครือข่ายกลุ่มผู้เกษตรสมาชิกตามวิถีชีวิตชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สภาพปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ภาษาที่ใช้ อีสาน , ภาษาไทยโคราช การนับถือศาสนา “ ศาสนาพุทธ ” อาชีพหลักที่สำคัญของ อำเภอปะคำ ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง ได้มีการเตรียมการศึกษาสภาพ ปัญหาสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึก แบบสอบถาม พบว่า 1) ขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ 3) ปัญหาการว่างงาน 4) ค่าใช้จ่าย 5) ขาดความเข้มแข็งในชุมชน 6) ขาดหน่วยงานรัฐมาสนับสนุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Patikae (2014) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ ปัจจุบันปัญหาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพช่วงชุมชน 2) การศึกษา แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพช่วงชุมชนและ 3) เพื่อติดตาม ผลการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพช่วงชุมชนใช้หลักการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้น การปฏิบัติตามแผน (Action) ขั้นสังเกต (Observation) ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Reflection) กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีจำนวน 4 คน ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็ก และ พนักงานส่วนตำบล จำนวน 3 คน และ กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสังเกตแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน เพื่อการประกอบสัมมาชีพของชุมชนเกิดการว่างงาน ผลการศึกษาแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้เพื่อประกอบสัมมาชีพอย่างยั่งยืนของชุมชน โดยการระดมความคิดเห็นได้ขึ้นวางแผน คือ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โดยให้กลุ่มอาชีพในตำบลเป็น กลุ่มเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อการประกอบอาชีพเพื่อการประกอบสัมมาชีพ 2) ให้เป็นไปตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนและแนวทางในการ แก้ปัญหาการประกอบอาชีพในขั้นตอนการปฏิบัติคือจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้มีการ จัดฝึกอบรม รมเชิง ปฏิบัติด้านการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่หลากหลายและตรงตามความต้องการจริงของประชาชนในพื้นที่ ด้วยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัด และในระดับท้องถิ่น ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบ และการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับแนวทางในการ แก้ปัญหาแก้ไขปัญหาการว่างงาน ขึ้นวางแผน คือ การหางานให้ทำโดยการฝึกอาชีพให้ตามความ ต้องการจริงของคนในพื้นที่หลังจากการฝึกอาชีพแล้วนำไปปฏิบัติให้มีการสนับสนุนประมาณ งบประมาณโดย ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม 3) ทวนการผลิตการบริหารจัดการการเรียนรู้ ชุมชน เพื่อการประกอบอาชีพช่วงของชุมชนใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการปรากฏว่า กลุ่มเป้าหมายมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนดโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการฝึกอาชีพช่วงชุมชนด้านการมีส่วนร่วมและการจัดกิจกรรม และการฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ปรึกษาหารือระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา ได้มีการเสนอข้อคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้วิจัยกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชน จัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดรายจ่าย และจัดอบรมฝึกอาชีพด้านการตลาด และการสร้างวิทยากรชุมชน เพื่อที่จะสามารถให้ความรู้แก่คนในชุมชนคือการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการทำเกษตรอินทรีย์ โดยการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ในตำบล และสนับสนุนแหล่งเรียนรู้อย่างยั่งยืนต่อไป และมีการฝึกอาชีพให้กับกลุ่มที่ว่างงานตามความถนัดและความสามารถของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ในการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับผู้ที่ร่วมการฝึกสัมมาชีพ โดยผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wankhanom (2014) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ 2) แนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการลงมือ การปฏิบัติการ สังเกต และการสะท้อนผล โดยใช้การประชุม การอบรมการปฏิบัติการ ซึ่งมีกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้บริหาร และพนักงานส่วนตำบลหนองเหล็ก ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 คน ได้แก่ ประธาน และคณะกรรมการกลุ่มอาชีพ 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลตารางและการบรรยายพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาสภาพการจัดการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า 1) ขาดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนหลังฤดูการทำนาและ 3) ปัญหาการว่างงาน 2. ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้แก่ 1) การวางแผนเขียนโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การปฏิบัติกิจกรรมโดยการอบรมด้านความรู้สัมมาชีพตรงกับความต้องการของประชาชน 3) ผลการสังเกตผู้เข้าร่วมการอบรมความรู้มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองและให้มีความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนดมีความพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนแก้ปัญหาระหว่างงานและ 4) การสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้เข้าใจในการบริหารจัดการกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการมีการวางแผนการบริหารจัดการเรียนรู้การดำเนินงานการบริหารจัดการเรียนรู้วัดผลผลการบริหารจัดการและการปรับปรุง การบริหารจัดการเรียนรู้โดย รวมอยู่ในระดับมาก

3. พัฒนารูปแบบสัมมาชีพวิถีชีวิตชุมชนและเพิ่มศักยภาพชุมชนในการพัฒนาสัมมาชีพจากองค์ความรู้เดิมเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มสัมมาชีพได้เกิดแรงบันดาลใจในการที่จะนำองค์ความรู้และยังมีการอบรมเกี่ยวกับด้านการทำเกษตรอินทรีย์เกิดการ

ระเบิดจากข้างใน เกิดแรงจูงใจ เริ่มมีเป้าหมายและภาพฝันที่ชัดเจนขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความเข้าใจในการบริหารจัดการการนำกลับไปปรับใช้ในชุมชนและมองเห็นแนวทางที่จะดำเนินการที่จะส่งผลให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงการประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่าย มีการประเมิน ความพึงพอใจเกี่ยวกับพัฒนาสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนเพื่อสร้างศูนย์เรียนรู้เกษตรสัมมาชีพตามวิถีชีวิตชุมชน ได้มีการร่วมกันกำหนดรูปแบบสัมมาชีพ ดังนี้ 1) ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเข็มทิศชี้นำทาง 2) กระบวนทัศน์ผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ในพื้นที่ 3) แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากครัวเรือนสู่ชุมชน 4) การบูรณาการการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและภาคส่วนอื่น ๆ 5) การจัดการองค์ความรู้ การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phubunbut (2015) วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษาสภาพอาชีพหลักและอาชีพเสริม การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบอาชีพเสริมของคนในชุมชนบ้านตูม บริเวรรอบวัดศรีธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และการหาแนวทางการพัฒนาอาชีพเสริมของคนชุมชนบ้านตูมในบริเวรรอบวัดศรีธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ Participatory Action Research (PAR) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ราย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารวัด และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิชาชีพ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับคณะกรรมการวัด จำนวน 25 คน และการแจกแบบสอบถามกับคนในชุมชนที่มาใช้บริการที่วัดจำนวน 200 ราย จากจำนวนประชากร 1,328 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), t-test (Independent Samples), F-test One-way ANOVA, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient), Factor Analysis และ Path Analysis ผลการวิจัยพบว่า การจัดการพัฒนาอาชีพเสริมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสู่ชุมชนที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านตูม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้มาใช้บริการวัดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการให้บริการของวัดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการให้บริการ 7 ด้านและการพัฒนาอาชีพเสริมที่มีวัด เป็นศูนย์กลางสู่ชุมชนที่ยั่งยืน มีจำนวน 32 ปัจจัย และเป็นแนวทางการจัดการพัฒนาอาชีพเสริมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสู่ชุมชนที่ยั่งยืนได้เพียง 10 ด้าน คือ (1) ด้านการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (2) ด้านการบริหารจัดการให้บริการของวัด (3) ด้านการส่งเสริมการให้บริการของวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (4) ด้านการจัดระเบียบอัตราค่าใช้จ่ายและเครื่องสังฆภัณฑ์ (อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้) ภายในวัด (5) ด้านการจัดระเบียบและการรณรงค์การปฏิบัติธรรม ทรัพยากรเหลือใช้และการส่งเสริมอาชีพเสริม (6) ด้านการจัดการศาสนสถานและภูมิทัศน์ของวัด (7) ด้านการจัดการองค์ความรู้ให้ชุมชน (8) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการและส่งเสริมกิจกรรมของวัด (9) ด้านการสร้างกิจกรรมด้านจริยธรรมหลักธรรม และอาชีพเสริมให้คนในชุมชน และ (10) การจัดการวัดภูมิมงคลของวัด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนควรทำให้การบริหารจัดการเรียนรู้ง่ายขึ้น ดังนั้นในการจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด
2. การประชุมปรึกษาหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รับรู้สภาพปัญหาร่วมกัน ร่วมกันวางแผนในการแก้ไขปัญหาและแนวทางแก้ไขจะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ควรมีการจัดประชุมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิตาภรณ์ ภูบุญบุตร. (2558). “การจัดการพัฒนาอาชีพเสริมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสู่ชุมชนที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านตูม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 32(2) : 169-182.
- ทองศูนย์ ปะติแก. (2557). “ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน : การพัฒนาที่ยั่งยืน”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.southeast.ac.th/SBC_Journal/Jornal_main/J2.../9_SBC_vol2-2_p108-123.pdf. สืบค้น 1 เมษายน 2561.
- พรวิทย์ หวานชม. (2557). การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารช่อพะยอม. 26(2): 209-222.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). สถาปนิกรูปแห่งชาติ วาระปฏิรูปที่ 28: การปฏิรูประบบเพื่อสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง: แผนปฏิรูปสัมมาชีพชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

Translated Thai References

- Patikae, T. (2014). "Community Learning Center: Sustainable Development". [Online]. Accessible: www.southeast.ac.th/SBC_Journal/Jornal_main/J2.../9_SBC_vol2-2_p108-123.pdf. Retrieved April 1, 2018. [In Thai]
- Phubunbut, T. (2015). "Occupational Development Management with Temple as a Center for Sustainable Communities: A Case Study of Ban Tum Community, Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Khon Kaen Province". *Journal of Humanities and Social Sciences*. 32 (2): 169-182. [In Thai]

- Secretariat of the House of Representatives. (2015). **National Reform Council Reform Agenda 28: Reforming the system to strengthen the community: the plan for community life reform.** Bangkok: Secretariat of the House of Representatives.
- Wankhanom, P. (2014). Administration of Community Learning for Taking up in Nong Lek District, Kosum Phisai District, Mahasarakham Province. **Chor Phayom Journal.** 26 (2): 209-222. [In Thai]

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านห้วย จังหวัดศรีสะเกษ

Guidelines for Cultural tourism Management at Ban Wan, Sisaket province

ธัญพงศ์ สารรัตน์¹ ชำนาญ โสตา² และสาคร ผอมพันธ์³
Thanyapong Sararat¹, Chamnan Soda² and Sakorn Phomphan³

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษานี้มุ่งศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านห้วย อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นพื้นที่เก่าที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและยั่งยืนด้วยปัจจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกตการณ์ การทำสนทนากลุ่ม และศึกษาเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของบ้านห้วย เริ่มต้นใน พ.ศ. 2558 โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นหลัก ด้วยจุดเด่นคือ มีวัดพระธาตุสุพรรณหงส์เป็นศูนย์กลางชุมชน และมีนาวิถีชีวิตวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว เข้าไปร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน แต่ยังคงขาดข้อมูลด้านองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชน ด้วยความเป็นชุมชนเก่าจึงทำให้มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปต่อยอดสู่การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่มีอยู่ก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจชุมชน มีความภูมิใจและธำรงรักษาวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนเอาไว้ได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีการศึกษาประวัติศาสตร์ พัฒนาการของพื้นที่ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมต่างๆ ที่มีในชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้และถ่ายทอดให้คนในและนอกชุมชนได้เข้าใจ ภาคภูมิใจ และสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ควรมีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ด้วยการส่งเสริมการรักษา ฟื้นฟู สืบสานวัฒนธรรมชุมชน ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างเหมาะสม เช่น ศูนย์ข้อมูลและบริการเล่าเรื่อง ป้ายบอกทาง และควรมีการส่งเสริมการตลาด และ

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Thailand; e-mail : hithanyapongs@hotmail.com

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University, Thailand; e-mail : teesa@gmail.com

³กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ; Student development Division, Sisaket Rajabhat University, Thailand; e-mail : Sakron.p@sskru.ac.th

การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวของบ้านห้วยเกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : บ้านห้วย, วัดพระธาตุสุพรรณหงส์, การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, ศรีสะเกษ

Abstract

This research aims to study the management approach to cultural tourism of Ban Wan. Amphoe Mueang Sisaket, which is a very old area in Sisaket Province, thus making it historically and culturally significant. The community's rich background and resources are useful to manage cultural tourism and to continue eco-tourism in the neighborhood. To make it stable and appropriate as a qualitative research the following actions will be undertaken : data collection, field work observation, group discussion and document study : the results revealed that tourism management of Ban Wan was started in 2015 by emphasizing on religious tourism. The outstanding thing of Ban Wan was Wat Phrathat Suphannahong Temple that was the community center. In addition, the way of life and culture of Thai-Lao Ethnic Group was also included with community's tourism. However, there was the lack of knowledge on local history, culture, and local wisdom of the community. Since it was the old community, there were some cultural resources that could be developed to cultural tourism based on existing religious tourism in order to understanding the community with pride to maintain culture that was the identity of the community appropriately and sustainably Studies Should be conducted regarding history, area development and cultural resources. Such tangible and intangible resources should be managed appropriately supporting the maintenance and restoration of the community culture. Moreover, the Community should be developed by providing infrastructures in a suitable way like information and service center, historical signs and road signs. These will support marketing and public relations including participation in unique tourism management and will lead to public awareness among locals and outsiders alike. this will lead to understanding and pride that will strengthen and secure Ban Wan's tourism.

Keywords : Ban Wan, Wat Phrathat supannahong, Cultural tourism management, Sisaket

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์และระบบทุนนิยมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยเป็นอย่างมาก ทุกประเทศทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วเป็นโลกไร้พรมแดน แม้แต่การท่องเที่ยวที่มีการนำทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมาเพื่อตอบรับกระแสการท่องเที่ยวแบบทุนนิยม โดยวัฒนธรรมของชุมชนจึงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดการท่องเที่ยววัฒนธรรมให้เกิดขึ้น (Wongwipak, et al., 1984 : 88-89; Chuaybamrung, 2010 : 98-100; Srisantisuk, 2015 : 97)

บ้านห้วย หมู่ 5 อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนาน มีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอาศัยอยู่ แต่เดิมรวมกับบ้านน้ำคำ หมู่ 8 แต่ภายหลังเริ่มได้มีการแยกออกมาตั้งบ้านใหม่ เนื่องจากมีประชากรอาศัยอยู่เพิ่มขึ้น ต่อมาได้มีการเริ่มสร้างพุทธสถานประจำหมู่บ้าน คือ วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ หรือ วัดบ้านห้วย แล้วเสร็จ พ.ศ. 2552 จนถึง พ.ศ. 2558 ได้มีการพยายามผลักดันให้มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนบ้านห้วย ภายใต้การนำของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จนบ้านห้วยได้มีพัฒนาจากความเป็นชุมชนหมู่บ้านเกษตรกรรม แปรสภาพมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญตามลำดับและได้รับความสนใจแห่งหนึ่งในจังหวัดศรีสะเกษ ตามกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

บ้านห้วย อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ปัจจุบันกำลังตอบรับกระแสการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการท่องเที่ยวต่อเนื่องและวัฒนธรรมขึ้นในชุมชน เนื่องจากทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ และมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนเป็นที่น่าสนใจในการท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อันได้แก่ ระบบนิเวศที่ยังคงมีความสมดุลอยู่ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติ จึงมีการพึงพิงอิงอาศัยกันอย่างลงตัว ทำให้ธรรมชาติยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ จึงได้มีการพัฒนาพื้นที่บ้านห้วยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรมโดยจังหวัดศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และเทศบาลตำบลน้ำคำร่วมกับชาวบ้าน รวมถึงโครงการสำรวจวัดเก่าแก่เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววิถีพุทธของกระทรวงวัฒนธรรม โดยเริ่มนำวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่สำคัญที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชุมชนของวัดบ้านห้วยหรือวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน เช่น ผ้าทอลายขิด การจักสานตะกร้าไม้ไผ่ ตะกร้าจากเส้นพลาสติกและต้นกก การแปรรูปอาหาร เป็นต้น และจุดเด่นในเรื่องการเป็นชุมชนในวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวที่อยู่รวมกันมาช้านานอย่างสันติ (Sangyaanupab et al., 2018 : 9) จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นดังกล่าวในปัจจุบันของหน่วยงานภายนอกชุมชน และในชุมชน ซึ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาหรือการท่องเที่ยววิถีพุทธเป็นหลัก แต่ได้พยายามนำเสนอวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่ในแต่ละกิจกรรมต่างที่จัดขึ้นมานั้น เช่น การเที่ยวชมตลาดโบราณ การสักการะบรมสารีริกธาตุ ความเป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เป็นต้น ยังขาดข้อมูลองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่จะให้เห็นพัฒนาการความเป็นมาของพื้นที่บ้านห้วย จึงยังไม่เห็นจุดเด่น และไม่สามารถส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในตัวชุมชน ยากที่จะเน้นย้ำในเรื่องของ

ความเป็นชุมชนเก่าแก่งดงามที่พยายามประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงต้องควรทำการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจพัฒนาการของชุมชน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ และจะเกิดความภาคภูมิใจเข้าใจในวิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้ยังทำให้ทราบข้อมูลทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีในชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม สามารถนำไปต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่กำลังทำอยู่ให้ดำเนินไปได้ด้วยความตระหนักและรู้เท่าทันของที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว จะทำให้ชุมชนสามารถจัดการและตั้งรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายใต้กระแสการท่องเที่ยวเชิงบริโภคในปัจจุบันในรูปแบบที่เป็นตัวของตัวเอง และเหมาะสมกับชุมชน (Nantachak, 2007 : 65)

จากการทบทวนงานวรรณกรรมนั้นปรากฏว่ายังไม่มีวิจัยใดทำการศึกษาโดยตรง แต่มีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และแนวคิดการท่องเที่ยวยั่งยืน แนวคิดแรกคือ แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่ช่วยสร้างสำนึกของความเป็นท้องถิ่น ทำให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองและชุมชน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีประโยชน์สำหรับการกำหนดนโยบายการพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละท้องถิ่น (Saraya, 1996 : 40-47; Waliphodom, 1998 : 40-42) และ แนวคิด การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่เป็นการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน (Lertrukumkol, 1997 : 12-15; Aneksook, 2017 : 49; Kowathanakun, 2010 : 97-100.) และในส่วนการศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้องที่คณะผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในครั้งนี้ ได้ทำการทบทวนงานวิจัยถึงโครงการที่สามารถนำไปเป็นตัวอย่างหรือประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด 2 งานคือ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย (Sisaket Rajabhat University, 2016) และโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 1 ชุมชน 1 มหาวิทยาลัย (Sisaket Rajabhat University, 2017) ซึ่งงานทั้งสองเรื่องนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาในเรื่องของการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดและวรรณกรรมที่ทบทวนมาในข้างต้นนี้ แต่ละส่วนได้ในแนวทางการศึกษาและข้อมูลรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ กล่าวคือ แนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ได้ให้แนวทางในการศึกษา เก็บข้อมูลภาคสนาม และการใช้หลักฐานเพื่อมีข้อมูลในการทำความเข้าใจพัฒนาการของชุมชน ขณะที่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวยั่งยืน ทำให้เข้าใจแนวความคิด หลักการในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวยั่งยืนในพื้นที่อื่นนั้นทำให้ทราบแนวทางในการศึกษาประเด็นเรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวยั่งยืน ทั้งนี้งานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ทบทวนมานั้น ผู้ศึกษาจะได้นำมาใช้เป็น

แนวทางในการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของบ้านห้วยน้ำในครั้งนี้อย่างได้พยายามหาแนวทางประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้มากที่สุด ดังปรากฏในผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และบทบาทการพัฒนาชุมชนบ้านห้วยน้ำโดยหน่วยงานภายนอก เพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่บ้านห้วยน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาข้อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านห้วยน้ำ จ.ศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการของชุมชนบ้านห้วยน้ำ ข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญและกระบวนการจัดการและสภาพปัญหาของการจัดการท่องเที่ยว โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อบ้านห้วยน้ำ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถนำไปต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของบ้านห้วยน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป ซึ่งสถานที่และประชากรที่ศึกษา คือ ชุมชนบ้านห้วยน้ำ รวมถึงประชากรที่ศึกษา ที่มีการศึกษาทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทจับต้องได้ เช่น ศาสนสถานที่เป็นศูนย์กลางด้านความเชื่อ และทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทจับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความรู้ และภูมิปัญญา และบุคคล ที่มีหน่วยการศึกษาเป็นคนและหน่วยงานในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกในแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ ผู้นำทางการปกครอง ผู้ที่ได้รับการยอมรับในชุมชน ผู้นำหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือลัทธิ หน่วยงานราชการส่วนกลาง หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น คนในและนอกชุมชน จากนั้นใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary) และศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสนทนาพูดคุย และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล แบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ด้วยแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ดังนี้

1. ศึกษาประวัติ พัฒนาการและข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในพื้นที่บ้านห้วยน้ำ เช่น ที่ตั้ง ประวัติการตั้งถิ่นฐานและความเป็นมาของชุมชนในพื้นที่ การปกครอง ลักษณะเศรษฐกิจ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น
2. ศึกษาข้อมูล การท่องเที่ยวในปัจจุบันว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร องค์กรใดหรือใครมีส่วนร่วมบ้างอย่างไร ทรัพยากรวัฒนธรรมที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง มีการให้คุณค่าและความหมายอย่างไรบ้างผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวอะไร อย่างไร
3. ศึกษาปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นและมีสภาพปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ ผลดี-ผลเสีย ที่เกิดจากการแก้ปัญหาที่ผ่านมาในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยน้ำ เกิดปัญหาในการ

จัดการอะไรบ้าง ผลการจัดการที่ผ่านมาประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร โดยใครบ้างที่ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

4. แนวทางหรือรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยน ที่เหมาะสมควรทำอย่างไร ใครเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการบ้าง และอาจนำทรัพยากรวัฒนธรรมใดมาจัดการในการท่องเที่ยวที่นี้อย่างไร

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม และศึกษาตามกระบวนการที่ผ่านมาแล้วข้างต้น นำมาตรวจสอบความถูกต้องและสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา โดยวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชนในการสนทนากลุ่ม และนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์เสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านห้วยน จ.ศรีสะเกษ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา บรรยายความ แล้วสรุปผลการศึกษา พร้อมชี้ให้เห็นถึงปัญหาและเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

1. พัฒนาการความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของบ้านห้วยน

บ้านห้วยน หมู่ 5 เคยเป็นส่วนหนึ่งของบ้านน้ำคำ หมู่ 6 ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองฯ มีความหมายถึงน้ำใสใจจริง กล่าวคือ เดิมมีชนพื้นเมืองกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่ง เดินทางมาจากทางเหนือ และทางตะวันออก มาเห็นที่ที่เหมาะสมเลยหยุดตั้งบ้าน เรียกว่า “ทับ” ใกล้หนองน้ำเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง เรียกว่า หนองทับเก่า แล้วได้พบที่มีน้ำซึมซับอยู่ห่างจากหนองทับไปทางทิศเหนือประมาณ 1 กิโลเมตร จึงได้ย้ายไปตั้งบ้านเรือนและเรียกชื่อบ้านน้ำคำ ตามนามหนองน้ำ (Srisaket Province, 2016 : 123)

จากข้อมูลจากเอกสารที่ได้ข้อมูลจากท้องถิ่น กล่าวว่า หมู่บ้านหมู่ที่ 5 เดิมอยู่รวมกับบ้านน้ำคำ หมู่ที่ 6 ต.สำโรง อ.อุทุมพรพิสัย จ.ขุขันธ์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นราวสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยมีผู้เฒ่าเล่าสืบต่อกันมาว่า “มีตาคำและยายเงินสองสามีภรรยาได้พาบริวารจำนวนหนึ่งอพยพลงมาจากทางเหนือ พอเดินทางมาถึงทำเลบริเวณชายป่า (ป่าห้วยสำราญแปลงที่ 3 ในปัจจุบัน) ซึ่งมีแหล่งน้ำน้อยใหญ่มากมาย เช่น กุดหวาย หนองปลาท้าว หนองบัวชี หนองเยี่ยว หนองผิวน้อย เป็นต้น ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่ทำมาหากินและประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้เป็นอย่างดี จึงได้พากันตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ขึ้นใกล้ๆ กับชายป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีบ่อน้ำซับใส มีคราบโคลสสีเหลืองคล้ายทองคำไหลออกมาจากป่าไม้หลายแห่ง เช่น คามะเกต หัวส่งคำ(บ่อดำ) คามะกอง คำตาจาน คำบุชี และอีกหลายๆแห่ง จึงได้ใช้เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านว่า “น้ำคำ” นอกจากนี้ห่างออกไปราวประมาณ 1.50 กิโลเมตร ทางด้านทิศใต้ ก็มีหนองน้ำขนาดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงได้ว่า ได้มีกองทัพซึ่งประกอบไปด้วยทัพช้าง ทัพม้า และคนเดินเท้ายกพลมาตั้งทัพอยู่ยังบริเวณหนองน้ำดังกล่าว ซึ่งมีแม่ทัพชื่อ “ขุนดง” และต่อมาขุนดงได้มีการเชื่อมความสัมพันธ์เป็นเพื่อนรักกัน (เสี่ยว) กับตาคำ หรือ ขุนคำ หัวหน้าหมู่บ้านน้ำคำ ต่อจากนั้นอีกหลายปีทัพของขุนดงก็ได้อพยพลมมาอยู่รวมกันที่บ้านน้ำคำ เลยทำให้ประชากรเพิ่มมากขึ้น แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่ของหมู่บ้านน้ำคำมีจำนวนจำกัดทำให้จำนวนประชากรหนาแน่นมาก จึงได้แยกย้ายออกมาสร้างบ้านแห่งใหม่บริเวณ

โนนไถ่เคียง เมื่อประมาณ พ.ศ. 2385 โดยบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านแห่งนี้มีวานชนิดหนึ่งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากชาวบ้านเรียกชื่อว่า “วานหอม” ที่เชื่อกันว่ามีสรรพคุณใช้เป็นยารักษาโรคได้เป็นอย่างดีและนิยมนำมาใช้เป็นส่วนผสมของยาสมุนไพร ใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ อีกด้วย จึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “บ้านโนนสวนวานหอม” (Nuamrat, 2018) ซึ่งต่อมาจึงได้มีการเรียกและเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านนี้ใหม่ว่า “บ้านห้วยน้ำ” มาจนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องจากโนนสวนวานหอมมีสภาพพื้นที่ไม่ใหญ่มากนัก จึงทำให้ชาวบ้านอีกส่วนหนึ่งได้แยกย้ายกันขึ้นไปสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณหัวไร่ปลายนา และยังมีกลุ่มคนที่แยกออกมาจากบ้านน้ำคำอีกส่วนหนึ่งขึ้นมาอยู่รวมกันที่คุ้มหัวนาอีก ทำให้จำนวนประชากรของคุ้มหัวนาเพิ่มมากขึ้น และต่อมาจึงได้มีการแบ่งแยกให้คุ้มหัวนาออกจากบ้านห้วยน้ำมาตั้งเป็นบ้านใหม่ชื่อ “บ้านบุก” หรือบ้านหัวนา (Sangyaanupab et al., 2018 : 3-4)

นอกจากนี้ ชาวบ้านห้วยน้ำยังมีความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอกด้านการค้า ไปมาหาสู่เพื่อแลกเปลี่ยน สินค้าที่ได้จากชุมชน ดังที่ละมุด ผิวขาว กล่าวว่า “คนในชุมชนจะมาทำการค้าและแลกเปลี่ยนสินค้าบริเวณวัดพระธาตุสุพรรณหงส์แห่งนี้ ถ้าหากขายในตลาดไม่หมด จึงจะนำไปขายในตลาดบ้านคูซอด ซึ่งใช้วิธีเดินไป และหากกลับก็จะซื้อของกลับเข้ามา” (Piewkhao, 2561)

2. พุทธสถานประจำหมู่บ้าน คือ วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ (วัดบ้านห้วยน้ำ) จุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวเชิงศาสนา

ในอดีตพี่น้องชาวบ้านห้วยน้ำ หมู่ที่ 5 มีการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ที่วัดบ้านน้ำคำแต่เนื่องจากชาวบ้านห้วยน้ำเดินทางไปประกอบศาสนกิจและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เข้าวัดปฏิบัติธรรม จำศีล ถวายทาน ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น ทำบุญตักบาตรในวันธรรมสวนะ และกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ค่อยสะดวก เพราะเดินทางไกล โดยเฉพาะในช่วงหน้าฝนยิ่งลำบากมาก ชาวบ้านจึงได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันพร้อมมีมติให้สร้างวัดขึ้นมาใหม่บริเวณฝั่งหนองน้ำสาธารณะหนองผือ ในพ.ศ. 2540 โดยได้รับการบริจาคที่ดินในการตั้งวัดจากพี่น้องชาวบ้านห้วยน้ำที่อยู่บริเวณใกล้เคียงซึ่งได้ประกอบพิธีลงเสาเอกในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ในครั้งแรกสร้างเป็นศาลาอเนกประสงค์ขึ้นใช้ในที่ประชุมและทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านทางด้านทิศเหนือของสระน้ำหนองผือ ซึ่งต่อมาได้สร้างเป็นศาลาการเปรียญหลังปัจจุบันด้วยเงินบริเวณของชาวบ้านจำนวน 5,650 บาท โดยมีหลวงปู่สิน กุลญาโณ และพระสมศักดิ์ ตูซุจาโร บวชเข้าจำพรรษาในขณะนั้นจึงได้เรียกชื่อว่า วัดหนองผือ หรือ ที่พักสงฆ์บ้านห้วยน้ำ เมื่อ พ.ศ. 2549 ได้ดำเนินการขออนุญาตให้สร้างวัด เมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2550 มีผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสตามลำดับดังนี้ 1. หลวงปู่สิน กุลญาโณ หัวหน้าสำนักสงฆ์บ้านห้วยน้ำ ถึงแก่มรณภาพ ความเป็นมาของอุโบสถบนเรือสุพรรณหงส์จำลอง เมื่อ พ.ศ. 2545 ได้มีการประชุมประชาคมชาวบ้านพร้อมมีมติให้ดำเนินการสร้างอุโบสถขึ้นที่กลางสระน้ำสาธารณะหนองผือ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2546 ได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ ตอกเสาเข็มจำนวน 99 ต้น และเทตอม่อลงฐานรากดำเนินการก่อสร้างมาเรื่อย ซึ่งอุโบสถหลังนี้มีความกว้าง 4.90 เมตร และความยาว 13.90 เมตร หลังคาทรงจัตุรมุขมียอดเป็นมณฑปประดับด้วยยอดฉัตร 7 ชั้น เมื่อปี พ.ศ. 2549 ได้ดำเนินการขอพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุไปยังส่วนงานสมเด็จพระสังฆราชและต่อมา

เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 ทางส่วนงานสมเด็จพระสังฆราชได้มีหนังสือตอบรับให้เข้ารับพระราชทานพระบรมสารีริกธาตุจากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2550 ณ ตึกกสิกรรม โรงพยาบาลจุฬาฯ ต่อจากนั้นได้มีการจัดเวทีประชาคมชาวบ้าน เพื่อพิจารณาตั้งชื่อวัดใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งที่ทางวัดได้รับประทานพระบรมสารีริกธาตุมาประดิษฐานเพื่อบูชาไว้ที่วัดซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่ายิ่ง ที่ประชุมจึงได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ตั้งชื่อวัดขึ้นใหม่ว่า “วัดพระธาตุสุพรรณหงส์” และเมื่อ พ.ศ. 2551 ได้ทำเรื่องดำเนินการขออนุญาตตั้งวัดไปยังสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง ได้รับหนังสือตอบรับประกาศอนุญาตให้ตั้งวัดในพระพุทธศาสนามีนามว่า “วัดพระธาตุสุพรรณหงส์” ซึ่งประกาศ ณ วันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2552 ต่อมาได้สร้างซุ้มประตูไม้หลังคาทรงไทยสมัยอยุธยา สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง มีขนาดความกว้าง 3.39 เมตร และขนาดความยาว 16 เมตร จากฝีมือช่างในหมู่บ้านและไม้จากศรัทธาบริจาคของชาวบ้านทั้งหมด ยอดหลังคาสร้างเป็นปูนปั้นทรงเจดีย์ประดับด้วยยอดฉัตรทอง 5 ชั้น หน้าบันของซุ้มประตูใช้เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปประจำวันเกิดปางต่าง ๆ ทั้ง 7 วัน ออกแบบและควบคุมดูแลการก่อสร้างโดย นายยงค์ คันสร พร้อมด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าอาวาสวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ และนายวิมล ทองสาย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการในขณะนั้น ที่ดินวัดบ้านห้วย มีเนื้อที่เพียง 9 ไร่ โดยได้รับการบริจาคจากสาธุชนผู้มีจิตศรัทธา ดังนี้ 1) คุณพ่อทองใส คุณแม่ตร สุปัตติ พร้อมครอบครัว 2) คุณแม่อดุล ทองสาย พร้อมครอบครัว 3) คุณสายฝน บุญพบ พร้อมครอบครัว 4) อาจารย์ชาญชัย พรแก้ว และครอบครัว อีกทั้ง ผศ.ดร.สุรศักดิ์ ศรีกระจำจ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในขณะนั้นได้นำรูปหล่อหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืดและสมเด็จพระโตวัดระฆังมาถวายในช่วงที่กำลังมีการเตรียมงานเปิดวัดอย่างเป็นทางการ (ปัจจุบันประดิษฐานบริเวณศาลาไม้ท้ายเรือสุพรรณหงส์) พร้อมทั้งถวายหนังสือสวดมนต์ประมาณ 500 เล่ม (สุรศักดิ์ ศรีกระจำจ, 2561 : สัมภาษณ์) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนบ้านห้วยเป็นที่รู้จักมากขึ้น (Sangyaanupab et al., 2018 : 5-6)

ภาพที่ 1 วัดพระธาตุสุพรรณหงส์

และภายหลังการจัดตั้งวัดพระธาตุสุพรรณหงส์หรือวัดบ้านห้วยขึ้นเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างเป็นทางการ ในพ.ศ. 2552 จนถึงก่อน พ.ศ. 2558 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวบ้านห้วยเป็นการจัดการที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นการบริหารทรัพยากรภายในชุมชนเองควบคู่ไปกับการจัดการที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก บ้านห้วยมีจุดแข็งอีกประการหนึ่งคือ ระบบนิเวศรายล้อมด้วยธรรมชาติ ที่สำคัญของชุมชนคือได้รับความสนใจจากภายนอกที่จะเข้ามาเรียนรู้ระบบนิเวศกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านห้วยนั้นตั้งอยู่บนฐานความคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูและอนุรักษ์ มีการตั้งเงื่อนไขกฎหมายที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและต่อบ้านห้วยเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยห้ามดื่มและนำสุราของเมาเข้ามาภายในชุมชน เนื่องจากเป็นชุมชนอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งยังมีจุดอ่อน คือ องค์กรความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์พัฒนาการของชุมชนยังไม่มีการศึกษาและเรียบเรียงข้อมูลด้านนี้ สื่อและป้ายข้อมูลต่าง ๆ จึงยังไม่ทำให้เกิดความเข้าใจในตัวชุมชน และวิถีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยเท่าที่ควร ในการจัดการการท่องเที่ยวยังอยู่แต่ในพื้นที่วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ ซึ่งมีเพียงชาวลาวบางกลุ่มที่เข้าไปมีส่วนร่วม

ดังนั้นจึงควรดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนบ้านห้วยและควรเพิ่มพื้นที่บริเวณริมถนนเข้าไปในเส้นทางการท่องเที่ยว นอกจากพื้นที่วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ ซึ่งมีชุมชนบ้านน้ำคำที่อยู่ใกล้เคียง จะทำให้เห็นพัฒนาการความสำคัญของบ้านห้วยในภาพรวมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มการกระจายรายได้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น

3. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านห้วย จังหวัดศรีสะเกษ

การจัดการการท่องเที่ยวบ้านห้วยที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นในเชิงศาสนาเป็นหลัก ที่ได้มีการนำเอาทรัพยากรวัฒนธรรมบางส่วนของชุมชนมาใช้ในการท่องเที่ยว เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชนในชุมชน ภูมิปัญญา และศาสนสถาน เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่ของชนวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวเป็นส่วนใหญ่ จากการที่ศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามทำให้พบว่าชุมชนบ้านห้วยยังมีทรัพยากรวัฒนธรรมอันที่แสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องของชุมชนสะท้อนให้เห็นความเป็นชุมชนเก่าแก่ มีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่สืบทอดมาตลอด และผู้คนยังมีความสัมพันธ์แนบแน่นต่อกัน สิ่งเหล่านี้มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดจากการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของชุมชนบ้านห้วยได้ ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้พยายามบุกเบิกเรื่องเหล่านี้มาก่อนหน้านี้แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2558 ถึงปัจจุบันภายใต้โครงการ “ส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรม สร้างเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” ตามพันธกิจที่ 4 ของมหาวิทยาลัยฯ ด้านการฟื้นฟูศิลปและวัฒนธรรมและการพัฒนาตามพระราชบัญญัติการพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชา

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวบ้านห้วยน้ำที่ผ่านมาพบว่า ควรมีการพัฒนาบ้านห้วยน้ำให้มีการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมมากขึ้น โดยคิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมบ้านห้วยน้ำ 6 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม การส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ดังนี้

3.1 ด้านองค์ความรู้

องค์ความรู้ในที่นี้ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนบ้านห้วยน้ำ ในลักษณะของหมู่บ้านวิถีพุทธ องค์ความรู้ของชื่อบ้านเมืองของบ้านห้วยน้ำ ที่เคยเชื่อกันว่าในอดีตพื้นที่แห่งนี้เคยมีว่านชนิดหนึ่งขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านเรียกว่า “ว่านหอม” และถูกนำมาใช้เป็นส่วนผสมของยาสมุนไพร และชาวบ้านมีการทำเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวันไว้ใช้เองจากต้นกกที่มีมากในชุมชน และจากเส้นพลาสติกเหลือใช้ วิถีชีวิตความเป็นอยู่นั้นมีความศรัทธาต่อพระบรมสารีริกธาตุและพ่อปู่นาคาที่ช่วยคุ้มครองรักษาคนในหมู่บ้าน และผู้ที่มาเยือนซึ่งทั้งหมดนี้อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกันต่างมีความเด่นชัดในเรื่องของความเป็นอยู่ ความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่นี้ได้อย่างกลมกลืน ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เหล่านี้คือองค์ความรู้ อันเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญ ที่สามารถนำไปใช้จัดการการท่องเที่ยวเพิ่มเติมจากที่เดิมที่ทำอยู่ จะทำให้ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวศึกษานั้นเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในชุมชน แต่พบว่าปัจจุบันองค์ความรู้ด้านนี้ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างแท้จริง ทำให้ขาดความเข้าใจและมีการสื่อสารที่ไม่ถูกต้อง ข้อควรทำการศึกษาและถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชนโดยคนในพื้นที่เอง โดยสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนเรื่องท้องถิ่นศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ของสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนบ้านน้ำคำ ซึ่งการศึกษานี้จะทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นความโดดเด่นของชุมชน อันจะนำไปเป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยชุมชนเองได้อย่างยั่งยืน เสริมสร้างความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยให้เยาวชนเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการพัฒนา พร้อมทั้งถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เกิดการสืบทอดต่อไป

3.2 ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรวัฒนธรรมของบ้านห้วยน้ำ ที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยวของบ้านห้วยน้ำในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เน้นที่ศาสนสถาน อาคารสถานที่ ๆ วัดพระธาตุสุพรรณหงส์ โดยการให้ข้อมูลความสำคัญของสถานที่นั้น ๆ ผ่านป้ายและมัลติมีเดีย ซึ่งจากสภาพทางภูมิศาสตร์จึงนับเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบ้านห้วยน้ำมีความสำคัญ มีการอาศัยอย่างหนาแน่นของผู้คน เป็นชุมชนที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจในอดีต นอกจากนี้แล้วทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศยังทำให้คนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นการนำทรัพยากรจากป่ามาใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การจับสัตว์น้ำในคลอง การตัดไม้ไผ่และต้นกกมาใช้งาน เช่น ทำหลังคา ทำอบ ทำหมวก หรือใช้พื้นที่สระน้ำรอบพระอุโบสถในงานประเพณีประจำปีของชุมชน (Petkrai, 2018) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บ้านห้วยน้ำนั้นมีทรัพยากรวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่สามารถนำมาจัดการในการท่องเที่ยว

ทางวัฒนธรรมได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้วิธีการสาธิต และการแสดงการละเล่น และภูมิปัญญาให้แก่นักท่องเที่ยวได้ชม เช่น สาธิตการทอผ้าลายขิด การสานตะกร้าไม้ไผ่ เส้นพลาสติก ผลิตภัณฑ์ต้นกก การแปรรูปอาหาร การส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นและอาหารวัฒนธรรม สาธิตการทำน้ำสมุนไพร การส่งเสริมการละเล่น กีฬาพื้นบ้าน ศิลปะพื้นบ้านเพื่อสุขภาพผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน เป็นต้น มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ตลาดประชารัฐ/ตลาดโบราณในชุมชน

ภาพที่ 2 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในวัดพระธาตุสุพรรณหงส์ (วัดบ้านห้วย)
ที่มา : Phomphan (2018)

3.3 การส่งเสริมฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน

ผลที่ได้จากการท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วย คือ งานเทศกาล ประเพณีเก่าแก่ของชุมชน ได้รับการฟื้นฟูและประชาสัมพันธ์จนได้รับความสนใจทั้งจากคนในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่น เช่น ใส่บาตรวันอาทิตย์ และวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงการแสดงกีฬาพื้นบ้านที่ควรส่งเสริมด้วยการเน้นให้เรียนรู้ สืบสาน ฝึกการละเล่นแก่เยาวชนในชุมชนและสนับสนุนให้มีการจัดแสดงมากขึ้น

3.4 การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวบ้านห้วย อันได้แก่ กลุ่มเรือท่องเที่ยว กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ (มีการส่งเสริมให้กลุ่มทดลองจากทีมรองเมืองเรื่องยิ้ม กทม. มาเรียนรู้ และพักที่บ้านห้วยตามโครงการของ ททท. “ทำเที่ยวข้ามภาค : ลองมองเมืองรอง” เพื่อพัฒนาแหล่งที่พักอาศัยในท้องถิ่นสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว ยกกระดับชุมชนให้เป็น “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ที่ยั่งยืนในอนาคต มีคฤศณ์ นักวิจัยท้องถิ่น กลุ่มอาหาร กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มผลิตภัณฑ์ของฝาก มีตราสัญลักษณ์สินค้าเป็นของชุมชนเอง และเน้นบทบาทการมีส่วนร่วมในการ

บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน อาจใช้รูปแบบของวิสาหกิจชุมชน โดยการรวมกลุ่มและทำการจัดการเองภายในกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ และเกิดการพึ่งพาตนเองของชุมชน โดยให้มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษและหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ มีบทบาทเป็นเพียงผู้สนับสนุนมิใช่แกนหลักดังที่ผ่านมา

3.5 การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน

ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มีป้ายประชาสัมพันธ์ มีสุขสะอาดให้บริการที่ศูนย์บริการแห่งนี้ ซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ในการท่องเที่ยวพอสมควร (ประมาณ 500 เมตร) ควรเพิ่มสุขาในจุดที่อยู่ใกล้กับพื้นที่อีกหนึ่งจุด ควรมีการสร้างทางเดินเลียบริมน้ำสำหรับการล่องกระทง ให้อาหารปลา และสร้างราวกันตกและหลังคาคลุมทางเดินทางสี่ทิศรอบสระน้ำ ขาดป้ายบอกทาง แผนที่ชุมชน แผนที่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งควรพัฒนาป้ายแสดงเส้นทางการเดินให้มีความชัดเจน สร้างสื่อสัญลักษณ์อันแสดงให้ทราบว่าแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวในแต่ละจุด มีความสวยงามและเข้าใจง่าย การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องในประโยชน์ใช้สอย บริบทแวดล้อมของสิ่งที่ตั้ง นอกจากความสวยงามเพียงอย่างเดียว

3.6 การส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์

แผ่นพับ สื่อบัตร และข้อมูลในเว็บไซต์ รวมทั้งบอร์ดนิทรรศการที่จัดทำโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ยังขาดข้อมูลรายละเอียดเรื่องประวัติ พัฒนาการ ความสำคัญของพื้นที่และเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความน่าสนใจให้นักท่องเที่ยว รวมถึงทำการส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมมูลค่าเพิ่มในสินค้าการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนบ้านห้วยนาคเป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง เช่น ผ้าลายขิด ตะกร้าจากเส้นพลาสติก ผลิตภัณฑ์จากต้นกกที่มีการติดตราผลิตภัณฑ์ประจำชุมชนแห่งนี้ อันเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับการส่งเสริมเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและสวยงาม สร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์จะเป็นการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชนและเป็นอีกช่องทางการขายในการท่องเที่ยว

ดังนั้นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านห้วยนาค จังหวัดศรีสะเกษ ในครั้งนี้มุ่งเน้นการพัฒนาโดยการวางแผนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการจากพื้นฐานของการฟื้นฟูองค์ความรู้ เอกลักษณ์ท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เป็นฐานในการพัฒนาต่อยอด เช่น การต่อยอดการศึกษา สร้างกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดทำหลักสูตรประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสถานศึกษาในท้องที่ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยนาค ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้ตระหนักถึง และเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม การพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน โดยให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายใต้จัดการการท่องเที่ยวยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

บ้านห้วยน้ำ เป็นชุมชนเก่าในจังหวัดศรีสะเกษ ที่ยังไม่มีการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการของชุมชนอย่างชัดเจน และเป็นที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและเชิงนิเวศอยู่ และปัจจุบันยังมีทรัพยากรวัฒนธรรมที่สามารถนำมาจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมการท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วได้ หากทำความเข้าใจประวัติศาสตร์พัฒนาการของชุมชนแล้วจะยังช่วยให้ชุมชนและภาคส่วนอื่น ๆ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อความเหมาะสมเป็นตัวของตัวเองให้แก่ชุมชนบ้านห้วยน้ำได้

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และภูมิปัญญาให้เข้าใจมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และถ่ายทอดให้คนในชุมชนและคนนอกชุมชนได้เข้าใจ ภาคภูมิใจ ควรมีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบทอดเพื่อสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนนอกให้เข้าใจอัตลักษณ์ของชุมชนในบ้านห้วยน้ำ ควรส่งเสริมการรักษาฟื้นฟูสืบสานวัฒนธรรมชุมชน ทั้งเทศกาลประเพณีและความเชื่อ อันเป็นตัวตนของชุมชนอย่างแท้จริง ใช้ดำรงอยู่อย่างเหมาะสม และควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการทางการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพเพื่อการดูแลในบริการที่ดี เหมาะสม สามารถสร้างรายได้ ผลประโยชน์ให้กับชุมชน ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างเหมาะสมและสมดุล เช่น ศูนย์ข้อมูล และบริการ ป้ายเล่าเรื่อง ป้ายบอกทาง และควรมีการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์เพื่อให้บ้านห้วยน้ำเป็นที่รู้จักให้ชาวบ้านและคนนอกเข้าใจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนจากการขายผลผลิตทางภูมิปัญญาและสินค้าของท้องถิ่น ซึ่งจากที่กล่าวมานี้จะเกิดได้เพราะชาวบ้านที่ดำเนินการท่องเที่ยวเป็นกำลังที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงศาสนาอยู่แล้ว น่าจะพัฒนาต่อยอดมาเป็นการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบ้านห้วยน้ำได้โดยไม่ยาก ทั้งนี้หน่วยงานภายนอกควรจะมีบทบาทเข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุนด้วยอย่างที่เคยปฏิบัติมา อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านโดยเฉพาะกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ ควรมีการรวมศูนย์และมีบทบาทในการดำเนินการอย่างมีเอกภาพ เข้าถึงการบริหารจัดการในลักษณะการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยหน่วยงานและภาคส่วนอื่น ๆ เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านห้วยน้ำเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านห้วยน้ำที่เหมาะสมและยั่งยืนซึ่งจะเป็นเป้าหมายและเครื่องมือให้ชาวบ้านได้ตระหนักเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยให้การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยน้ำต่อไป

- ชนัญ วงษ์วิภาค และคนอื่น ๆ. (2527). **การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพฯ :
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดลฤทัย โกวธนะกุล. (2553). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. ขอนแก่น : โครงการผลิตตำรา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). **พลวัตการท่องเที่ยวอีสานใต้ : ค้นหารอยยิ้มร่วมสมัยแห่งกาลเวลา
ผ่านงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ธิดา สารยา. (2539). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์**.
กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข. (2560) . **ยล เยี่ยม เยือน เหยา : แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม**. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประกาศิต อานุภาพแสนยากร และคนอื่น ๆ. (2561). **วิถีแห่งการพัฒนาท้องถิ่น ราชภัฏกับชุมชน
บ้านห้วย อำเภอมือเืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ : บ้านห้วย จากอดีตถึงปัจจุบันสู่อนาคต**.
ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (2559). **โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิง
ศาสนา 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย**. ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยฯ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (2560). **โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวเชิง
ศาสนา 1 ชุมชน 1 มหาวิทยาลัย**. ศรีสะเกษ : มหาวิทยาลัยฯ.
- ศรีศักร วลธิโกดม. (2541). **พืธิธิภัณฑ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน**.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- ศรัณย์ เลิศรักษมมงคล (2540, มกราคม-มีนาคม) “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
จุลสารการท่องเที่ยว. 15(1) : 10-22.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, บรรณาธิการ. (2558). **โส่ววัฒนธรรมอีสานในงานวิจัย**. เชียงใหม่:
ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรศักดิ์ ศรีกระจำง. (2561, กรกฎาคม 22). **ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ**.
สัมภาษณ์.
- อรรถ นันทจักร. (2550). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ละมุด ผิวขาว. (2561, กันยายน 12). **ราษฎรชุมชนบ้านห้วย**. สัมภาษณ์.
- เลมียน นวมรัตน์. (2561, กันยายน 5). **ราษฎรชุมชนบ้านห้วย**. สัมภาษณ์.
- สำเนา เพชรไกร. (2561, กันยายน 1). **ราษฎรชุมชนบ้านห้วย**. สัมภาษณ์.

Translated Thai References

- Aneksook, B. (2017). **Yol, Yiam, Yuen and Yao: concepts and theories on cultural
tourism**. Phitsanulok: Naresuan University Press. [In Thai]

- Chuaybamrung, T. (2010). **The dynamics of South-East Isan travel: Search for a contemporary smile of time through research.** Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). [In Thai]
- Kowathanakun, D. (2010). **Sustainable tourism development.** Khon Kaen: Textbook production project Khonkaen University. [In Thai]
- Lertrukmongkol, S. (1997, January-March). "Sustainable Tourism for Sustainable Development" **Tourism Journal.** 15 (1): 10-22. [In Thai]
- Nantachak, A. (2007). **Local history and tourism.** Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University Press. [In Thai]
- Nuamrat, S. (2018, September 5). The villagers of Ban Wan. **interview.** [In Thai]
- Piewkhao, L. (2561, September 12). Ban Wan. **interview.** [In Thai]
- Petkrai, S. (2018, September 1). Ban Wan. **interview.** [In Thai]
- Sangyaanupab, P. et al. (2018). **Local development pathways Rajabhat and Ban Waan, Muang District, Sisaket Province: Ban Wa from the past to the present to the future.** Sisaket: Sisaket Rajabhat University. [In Thai]
- Saraya, T. (1996). **Local history: history related to human society.** Bangkok: Ancient City. [In Thai]
- Srikrachang, S. (2018, July 22). Assistant to President Sisaket Rajabhat University. **interview.**
- Srisaket Province. (2016). **History, culture and local wisdom: history, district, district and villages of Sisaket Province.** Si Sa Ket: Culture of Sisaket Province. [In Thai]
- Sisaket Rajabhat University. (2016). **Local product development project and religious tourism 1 Tambon 1 University.** Sisaket: University. [In Thai]
- Sisaket Rajabhat University. (2017). **Local product development project and religious tourism 1 Community 1 University.** Sisaket: University. [In Thai]
- Srisantisuk, S, Editor. (2015). **Esan Isan Culture in Research.** Chiang Mai: Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University. [In Thai]
- Waliphodom, S. (1998). **Museums and local history: a collaborative learning process.** Bangkok: Lek-Prapai Foundation Viriyaphan. [In Thai]
- Wongwipak, C. et al. (1984). **Sustainable tourism management.** Bangkok: Faculty of Archeology, Silpakorn University. [In Thai]

การฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านสนวนนอก
ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
Restoration of Local Food to Strengthen of Sanuannok
Village, Sanuan Sub-District, Huai Rat District, Buriram
Province.

ธิดารัตน์ คิมกระโทก¹ และศุทธา โกติรัมย์²
Thidarat Keemgratok¹ and Sutha Gotiram²

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ และดำเนินการฟื้นฟูอาหารท้องถิ่น เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่ม จัดเวทีประชาคม สสำรวจชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และกลุ่มแม่บ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนโบราณบ้านสนวนนอก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลัก ตรรกะเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคุมบริบท โดยใช้สถิติประกอบ

ผลการวิจัย พบ อาหารประจำท้องถิ่นประเภทควา 33 ชนิด ได้แก่ แกง ต้ม หมก ทอด น้ำจิ้มและขนมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น แกงกล้วยใส่ไก่บ้าน แกงมะละกอใส่ปูนา แกง ขี้เหล็กใส่กะทิ น้ำพริกกะทิพร้อมผักสด ต้มไก่บ้านใส่ยอดหอมอ่อน แกงมะรุ้ม และมีขนมที่เป็น เอกลักษณ์ของหมู่บ้าน เช่น ขนมต้มต่าง ขนมตดหมา เป็นต้น อาหารเกือบทุกชนิดมีมะพร้าวเป็นส่วนประกอบ ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมด มีการนำมาจัดระบบ และจัดเวทีประชาคมเพื่อกำหนด อาหารประจำท้องถิ่นและเลือกแนวทางการฟื้นฟูอาหารท้องถิ่น ประชาคมเลือกการประกวด ทำอาหาร เมนูที่ประกวด ได้แก่ แกงกล้วยใส่ไก่บ้าน ขนมตดหมา ข้าวต้มเขมรและขนมต้มต่าง ควร มีการพัฒนาอาหารท้องถิ่นเพื่อสุขภาพและฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้การ ฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นเกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : การฟื้นฟู, อาหารท้องถิ่น, ความเข้มแข็งของชุมชน

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : theeda_thidarat@hotmail.co.th

²หมู่บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์; Sanuannok Village, Sanuan Sub-District, Huai Rat District, Buriram Province, Thailand.

Abstract

This research aims at studying local food of Sanuannok Village, Sanuan Sub-District, Huai Rat District, Buriram Province, and manage to restore a local food of Sanuannok Village. This qualitative study employed an in-depth interview group discussions, community survey, and non-participation observation. The reliability of the data was checked by triangulation method. The main informants comprising of village scholars or seniors who had knowledge on local food in the village, members of the housewife group and general people that lived in this community. Data analysis was done with logical context description and descriptive statistics.

The results illustrated that there were found: food recipes in the community such as Curry dish, soup, a fried dish, a stream dish, Nam Prik and vegetables. Three desserts: Tod Ma, Khoa and Tom Dang are the local identity dessert. Most of this use coconut as an ingredient. The local dish had a relationship with the way of life and the community culture. The managed data were then reviewed in the community forums and chose the local dish. The suitable way to restore a local food of Sanuannok village by cooking food competition. To achieve substantial and sustainable way, should be developing of local food to be a healthy food to reserve a tourist and use various way of restoration of local food for sustainable way.

Keywords : Restoration, Local Food, to Strengthen of community

บทนำ (Introduction)

ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม สังคม สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความรู้ ความคิด ความสามารถ ความเห็น ความเชื่อ ความนิยม ความฉลาดรอบคอบในสิ่งต่าง ๆ ที่แก้ไขเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน วิถีชีวิต การป้องกันรักษาโรค การใช้ภาษาที่สั่งสมพัฒนาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม หรือมรดกตกทอดของชุมชนมาแต่โบราณ ซึ่งภูมิปัญญาเป็นการสะสมและสืบทอดประสบการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันไปอย่างต่อเนื่อง เป็นธรรมชาติของชาวบ้านที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ต่อกันมาจนกลายเป็นลักษณะความสัมพันธ์ภายในชุมชนโดยชาวบ้านเอง หรือที่เรียกว่า คนใน โดยคนภายนอกชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของชุมชน ทำให้สังคมชาวบ้านมีความปึกแผ่น มั่นคงและดำรงความเป็นชุมชนอยู่ได้ (Phongphis, 1986 : 145) ซึ่งภูมิปัญญานั้นนับว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สืบทอดปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อาหารแสดงถึงเอกลักษณ์ความสามารถของบรรพบุรุษ ความประณีตบรรจง มีความโดดเด่นด้านรสชาติ รวมทั้งมีประโยชน์

ด้านสุขภาพ โดยอาหารจะประกอบไปด้วยวัตถุดิบที่หลากหลาย ซึ่งอาหารในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งอาหารประจำถิ่นแต่ละถิ่นเรียกว่า อาหารพื้นบ้าน

อาหารพื้นบ้านเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนในแต่ละภูมิภาคต่าง ๆ โดยอาหารพื้นบ้านแสดงให้เห็นว่า บรรพบุรุษมีความสามารถทางโภชนาการ ซึ่งจะได้จากการเก็บรักษาอาหารโดยไม่เสียโดยการถนอมอาหาร รวมทั้งอาหารพื้นบ้านยังทำให้ผู้บริโภคมีความแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและมีชีวิตที่ยืนยาว ดังนั้น อาหารพื้นบ้านจึงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับชีวิตมนุษย์โดยตรงตลอดจนเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีคุณลักษณะพิเศษ ซึ่งหากพิจารณาถึงการประกอบอาหารพื้นบ้านนั้น ส่วนใหญ่จะไม่มีมีการถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรหรือจดบันทึกอย่างเป็นทางการ ซึ่งนับวันจะสูญสิ้นไปเนื่องจากคนรุ่นเก่ากำลังจะหมดไปและคนรุ่นใหม่ก็มิได้สนใจหรือสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านี้ เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีตลอดจนอิทธิพลของอาหารต่างประเทศที่เข้ามา

บ้านสนวนนอก เป็นหนึ่งในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ หมู่บ้านสนวนเป็นหมู่บ้านชาติพันธุ์เขมร และเป็นหมู่บ้านโบราณเพราะมีอายุการก่อตั้งหมู่บ้านประมาณ 150 ปีเศษ หรือประมาณปี พ.ศ. 2398 มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีภายในหมู่บ้าน ได้แก่ คันดินโบราณ คูน้ำโบราณ เศษภาชนะกระเบื้อง ขี้ตะกรัน (จากการถลุงโลหะ) ไทโบราณบรรจุกระดูก หินทราย อิฐ โบสถ์โบราณที่ทำด้วยดินดิบ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มเครือญาติ ปลูกเรือนในพื้นที่ใกล้ ๆ กัน สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวขยายอาศัยอยู่รวมกันประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ลูก หลาน จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและอบอุ่น (Cultural Information Center, Ministry of Culture, 2015) นอกจากนี้ในหมู่บ้านดังกล่าว ยังมีบ้านและยุ้งข้าวโบราณที่ทำด้วยไม้ทั้งหลัง และยังใช้เป็นที่อยู่อาศัยและยังใช้งานได้อยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชาติพันธุ์เขมร ดังนั้นอาหารในท้องถิ่นจึงมีเอกลักษณ์ของอาหารเขมรที่โดดเด่น ได้แก่ แกงกล้วยใส่ไก่ แกงปูลาใส่มะละกอ (ละแวกตามตะละฮอง) น้ำพริกกะทิ พร้อมผักสด ข้าวต้มต่าง เป็นต้น ซึ่งอาหารดังกล่าวในอดีตจะนิยมใช้เป็นอาหารในงานมงคล เช่น งานเลี้ยงพระ งานมงคลสมรส งานขึ้นบ้านใหม่และใช้ต้อนรับแขกผู้มาเยือน เนื่องจากสมัยก่อนวัตถุดิบต่าง ๆ สามารถหาได้ตามท้องถิ่น แต่ปัจจุบันอาหารดังกล่าวที่นำมาใช้ในการจัดงานเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง เพราะวัตถุดิบที่มีภายในท้องถิ่นเริ่มลดลง อีกทั้งเป็นอาหารที่ไม่เป็นที่นิยมของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน ดังนั้นอาหารจึงเปลี่ยนเป็นอาหารตามสมัยนิยม เพราะสามารถหาซื้อได้ตามท้องตลาดมากขึ้น เช่น พะโล้ แกงจืด แกงผักทอง แกงผักเขียว ลาบหมูสับ เป็นต้น อีกทั้งหมู่บ้านดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2556 ทำให้หมู่บ้านดังกล่าวเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะมีนักท่องเที่ยวทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดเข้ามาท่องเที่ยว รวมทั้งมีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชม อีกทั้งยังมีสื่อจากทางสถานีโทรทัศน์เข้ามาถ่ายทำ ทำให้หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ได้รับความนิยมมากขึ้น ซึ่งหากมีการอนุรักษ์และถ่ายทอดอาหารท้องถิ่นให้กับชนรุ่นหลังได้สืบทอดแล้ว นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่นให้

คงอยู่กับชุมชนแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมทางด้านอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และยังเป็น การสร้างความโดดเด่นในเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่นได้ชัดเจน

เพื่อสืบทอดและฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นบ้านสนวนนอก โครงการวิจัย เรื่อง การฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จึงเกิดขึ้นเพื่อฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมในพื้นที่หมู่บ้านโบราณ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีความคาดหวังว่า เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว จะมีการสืบทอดอาหารท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่ชนรุ่นหลัง อีกทั้งยังคาดว่าจะสามารถนำการฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นมาเชื่อมโยงกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านสนวนในการนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ และที่สำคัญที่สุดคือการได้อนุรักษ์และฟื้นฟูอาหารพื้นถิ่นทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นบ้านสนวน ต.สนวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์
2. เพื่อฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นบ้านสนวน ต.สนวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์ ได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนโบราณบ้านสนวนนอก องค์การบริหารส่วนตำบลสนวนและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนนั้น จากนั้นตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้าในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสอดคล้องกับเนื้อหา และดำเนินการสนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟูอาหารท้องถิ่น

ขั้นตอนการดำเนินการ

ระยะที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

- 1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การฟื้นฟู การมีส่วนร่วม
- 1.2 พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชนบ้านสนวน
- 1.3 ดำเนินการประชุมทีมวิจัยเพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดของ
- 1.4 ทีมวิจัยร่วมกันออกแบบเครื่องมือ
- 1.5 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดเก็บข้อมูล

ระยะที่ 2 ขึ้นเก็บข้อมูลการวิจัย

2.1 ประเด็นอาหารในท้องถิ่นมีอะไรบ้าง วัฒนธรรมการบริโภคในท้องถิ่น จากอดีตจนถึงปัจจุบัน อาหารท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ และทำไมยังคงอยู่ อาหารท้องถิ่นที่หายไป และทำไมถึงหายไป รวมทั้งบริบทชุมชน

2.2 ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อดำเนินการสรุป ประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล

2.3 ทีมวิจัยร่วมกันนำข้อมูลที่จัดเก็บได้ จัดหมวดหมู่ เรียบเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนรับรู้ ตรวจสอบ

2.4 จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลให้ชุมชนเพื่อกำหนดอาหารประจำท้องถิ่นร่วมกัน

2.5 จัดประชุมนำเสนอข้อมูลสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อาหาร

ระยะที่ 3 ขึ้นปฏิบัติการวิจัย

3.1 ทีมวิจัยและที่ปรึกษาประชุมเพื่อวางแผนปฏิบัติการ การดำเนินการฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่น

3.2 ดำเนินการฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่นร่วมกับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 4 ขึ้นถอดองค์ความรู้การวิจัย

4.1 จัดการประชุมเสนอผลการวิจัยและติดตามประเมินผลการดำเนินการฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่นในพื้นที่วิจัย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

1. อาหารท้องถิ่นบ้านสนวนนอก

จากการศึกษาผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม เพื่อบรรวบรวมตำรับอาหารท้องถิ่นและสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบของอาหาร ความเชื่อ และประเพณี เกี่ยวกับอาหารในชุมชน โดยใช้เทคนิคสามเสาในการตรวจสอบข้อมูล เมนูอาหารดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 อาหารที่พบตามฤดูกาลในชุมชนบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอสว่างวีรราช จังหวัดบุรีรัมย์

ฤดูร้อน เดือน มี.ค. - มิ.ย.	ฤดูฝน เดือน ก.ค. - ต.ค.	ฤดูหนาว เดือน พ.ย. - ก.พ.
แกงผักหวานใส่ไข่มดแดงและปลาลาย่าง	แกงปลา/ต้มปลา	แกงหอยใส่เผือก
แกงกล้วยใส่ไก่	ผัดกบ	แกงปูใส่มะละกอ (ละแวกะตาม)
แกงมะรุ้ม	ห่อหมกกบ	น้ำพริกปู
ตำมะม่วงใส่ไก่	ห่อหมกปลา	ต้มไก่ใส่ใบมะขาม/ใบหม่อน
ผัดบวบใส่ไข่	หมกปลาชิว	แกงกล้วย
ผัดแตงใส่หมูสับ	ปลาทอด	แกงบุกใส่ปลาลาย่าง
แกงส้มมะละกอ	น้ำพริกกะปิ มะขามดิบ	แกงขี้เหล็ก
ผัดผักบุ้งใส่ไข่	พริกกะทิ ปลาทุ	น้ำพริกจิ้มผักกาด
	จิ้มหน่อไม้	ผัดเผ็ดปลาไหล
	จิ้มผักแว่น	
	จิ้มผักปัง	
	จิ้มยอดกระถิน	

วัตถุดิบในชุมชนที่นำมาประกอบอาหาร มีดังนี้

1. กล้วย ในการทำแกงกล้วยใส่ไก่บ้าน

ภาพที่ 1 กล้วยพันธุ์หอมทิพย์

2. ยอดหม่อน ในการทำต้มไก่ใส่ยอดหม่อน

ภาพที่ 2 ยอดหม่อนจากต้นหม่อนที่ปลูกในหมู่บ้าน

3. รากตดหมา ในการทำขนมตดหมา

ภาพที่ 3 รากเครื่องตดหมา

ลักษณะวัฒนธรรมการบริโภคของอาหาร มีความเกี่ยวข้องกับประเพณีของหมู่บ้าน คือ

1. อาหารที่ชุมชนนิยมทำมาเลี้ยงแขกในงานมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช ทำบุญบ้าน ทำบุญเลี้ยงผีปู่ย่า ตายาย ในสมัยก่อน ได้แก่ อาหารประเภทแกง อาทิ

1) แกงกล้วยใส่ไก่ เพราะเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายภายในครัวเรือน และมีสรรพคุณที่ดี สำหรับหญิงที่เพิ่งคลอด เพราะเป็นอาหารที่ไม่เผ็ดร้อน และยังบำรุงน้ำนม อีกทั้งใบแมงลักหรือใบกะเพรา มีฤทธิ์ร้อน ทำให้เกิดความสะดวกสบายตัว

2) แกงขี้เหล็ก และ 3) แกงฟักทอง ใช้สำหรับเลี้ยงญาติ

นอกจากนี้ยังมีการนำวัตถุดิบที่ขึ้นตามฤดูกาลมาประกอบอาหาร เช่น ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม จะแกงผักหวานใส่ไข่มดแดง แกงหัวปลีใส่ไข่มดแดง หรือในฤดูหนาวจะเป็นแกงบุกใส่เห็ดเผาะและปลาอย่าง แกงเผือกใส่ปลาอย่างผักขะแยงและน้ำมะขาม หรือน้ำพริกปลากะทิ เป็นต้น

อาหารประเภทต้ม เช่น ต้มไก่ใส่ยอดหม่อน หรือ ต้มไก่ใส่ยอดมะขาม การใส่ยอดหม่อน เพื่อให้รสชาติของน้ำซุปมีรสชาติดหวานเหมือนกระดูกหมู

ขนมจีน (รับประทานในช่วงเทศกาลสงกรานต์) เพราะเส้นมีลักษณะยาว จึงใช้สำหรับงานมงคล ใช้น้ำยาปลาช่อน ปลานิล หรือปลาดุก

อาหารคาว เช่น ลาบ เป็นอาหารที่ใช้ในงานมงคล เพราะชื่อเป็นมงคล รวมทั้งเป็นตัวบ่งบอกฐานะของเจ้าภาพ เพราะเป็นอาหารที่มีเนื้อหมูมาก

ข้าวเจ้าที่รับประทานจะเป็นพันธุ์เสาไห้หรือพันธุ์ข้าวเหลืองปะทิว

อาหารประเภท ของหวาน เช่น ข้าวต้มมัดเขมร

2. ประเพณีแต่งงาน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบขบวนขันหมาก มีดังนี้

1) บายศรี นิยมจัดดอกมะพร้าว ดอกหมาก และขนมนางเล็ดใส่เป็นคู่ในบายศรี เนื่องจากมีความเชื่อว่าวัตถุดิบบ้างกล่าวเป็นตัวแทนของความเป็นสิริมงคล จากนั้นจะมีการจัดถาดเป็นคู่ไว้ใส่ข้าวต้ม ขนมฝักบัว และกล้วย รวมกับสิ่งอื่น จำนวน 12 ถาด

2) หัวหมู จำนวน 1 หัว ไก่ต้ม จำนวน 2 ตัว

3) ต้นกล้วย ต้นอ้อย เชื่อว่าเป็นตัวแทนของการมีอายุยืน การมีความสุข รมเย็น และหลังจากแต่งงานเสร็จแล้ว เจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องมาปลูกกล้วยและอ้อยร่วมกัน อีกทั้งยัง เชื่อว่า ถ้าต้นกล้วยและอ้อยไม่โต คู่บ่าวสาวจะทำมาหากินไม่ขึ้น

นอกจากนี้ยังมีพิธีการให้เจ้าบ่าว-เจ้าสาว ได้เสี่ยงทายสิ่งของจากขบวนขันหมาก โดยให้เจ้าบ่าวและเจ้าสาวหลับตาไปจับสิ่งของเพื่อเสี่ยงทายซึ่งสามารถจับสิ่งของได้คนละ 1 รอบ ถ้าเสี่ยงทายจับได้สิ่งของเหมือนกัน แปลว่าใจตรงกัน จะทำชีวิตครองคู่ด้วยความเข้าใจ สามารถไปด้วยกันได้ดี

ขนมที่ใช้ในการเสี่ยงทาย มีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เช่น

- 1) กล้วย จะทำให้ชีวิตคู่ราบรื่น
- 2) ฝักบัว จะทำให้ชีวิตคู่มีความหวานชื่น
- 3) ข้าวต้ม จะทำให้ชีวิตคู่มีความรักเหนียวแน่น
- 4) เหล้าขาวและน้ำเปล่า ไม่มีความหมาย แต่นำมาเพื่อแกล้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเท่านั้น

5) ขนมนางเล็ด หมายความว่า ชีวิตคู่จะแตกแยก

อาหารที่ใช้สำหรับเสี่ยงทายในงานแต่งงาน ได้แก่

- 1) แกงวุ้นเส้นใส่กะทิกับหมู
- 2) สำหรับอาหารจะต้องมีการจัดสำหรับ 5 อย่าง คือ ข้าว 1 จาน กับข้าว 5 อย่าง จะใช้สำหรับ 4 อย่างไม่ได้ เพราะเลขคู่ใช้สำหรับงานศพ และถ้าใช้สำหรับ 6 จาน ชีวิตคู่จะหักไปด้วย โดยภาชนะที่ใส่เป็นกระเจาที่สานด้วยไม้ไผ่ นำมาต้อนรับแขก ซึ่งกับข้าวขึ้นอยู่กับเจ้าภาพ

3) ฤกษ์ที่ใช้ในงานแต่ง จะไม่นิยมใช้ฤกษ์ในเดือน 4 แรม 4 ค่ำ เพราะจะทำให้เสียชีวิต และฤกษ์เดือน 6 แรม 6 ค่ำ เพราะจะทำให้ชีวิตคู่ไม่ตลอดรอดฝั่ง

3. ประเพณีบวชนาค จะมีพิธีบ่อนข้าว นาค โดยให้แม่นาคเป็นผู้บ่อน ซึ่งมีอาหารที่ใช้ ได้แก่

1) ข้าวสวย

2) มะพร้าว เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ อยู่บนที่สูง มีความเชื่อว่าจะทำให้นาคสามารถตัดกิเลสได้ ไม่มีสิ่งใดมาขัดต้อง

3) ไข่ต้ม

ในการบ่อนอาหารให้กับนาค จะต้องบ่อนอาหาร จำนวน 3 ค่ำ เพื่อเป็นตัวแทนของพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์

ในการเรียกขวัญนาค จะมีการเรียกขวัญตามลำดับอายุของญาติ เพื่อทำญาติได้ให้รู้จักกัน แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีการเรียกขวัญตามลำดับดังกล่าว

การบวชนาคจะนิยมบวชในเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคมและเมษายน โดยหลังจากการเกี่ยวข้าวในช่วงเดือนมกราคม เจ้าภาพที่จะบวชนาคจะเก็บข้าวไว้เพื่อเลี้ยงแขก จากนั้นจะ

วางแผนเพื่อซื้อสระไว้สูบลำ เพื่อนำปลามาอย่างเก็บไว้เป็นอาหารเลี้ยงแขก อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่หาได้ตามธรรมชาติ เช่น

- 1) แกงผักหวานใส่ปลาอย่างและไข่มดแดง
- 2) แกงกะทิใส่หอยขม
- 3) แกงกะทิหัวปลีใส่ปลาอย่าง
- 4) แกงหน่อไม้ใส่กะทิ
- 5) แกงวันเส้นใส่กะทิและไก่

หากบ้านใดมีซั้ก็ใช้ซั้ซั้ซั้ หากบ้านใดไม่มีซั้ก็ให้นำเปลือกหอยกามาใช้แทนซั้ แต่ต้องระวังเพราะอาจจะบาดปากได้ นิยมทำอาหารประเภทแกงมากกว่าการผัด และผู้ที่ไปบอกงานบุญ เช่น งานแต่งงานหรืองานบวช จะต้องนำมากลึงไปบอกด้วย เพื่อความน่าเชื่อถือของผู้ที่ไปบอก แต่สมัยปัจจุบันไม่มีปฏิบัติเช่นนี้แล้ว

4. ประเพณีขึ้นบ้านใหม่

จำเป็นจะต้องมีขนมหวานในงานพิธี เพราะเชื่อว่าขนมหวานจะทำให้เข้าบ้านมีความเจริญรุ่งเรือง และถ้าเป็นการขึ้นบ้านใหม่ของคู่บ่าวสาว ขนมหวานจะทำให้สามารถครองรักยาวนาน ไม่ทะเลาะกัน สิ่งของที่ต้องเตรียมในการขึ้นบ้านใหม่ ได้แก่ ใบเงิน ใบทอง เครื่องหอม เช่น ขมิ้น แป้ง เพื่อความเป็นสิริมงคล รวมทั้งมีการนำหอยขมมาใส่ในโอง โดยมีความเชื่อว่า เพื่อช่วยไล่เสนียดจัญไร แล้วทำการนำของที่เตรียมไว้แห่รอบบ้าน

5. ประเพณีงานศพ ห้ามใช้ถั่วอก ขนมหินและผัดหมี่มาเลี้ยงแขก เพราะมีความเชื่อว่าจะทำให้เกิดงานศพขึ้นมาอีกครั้ง ถ้าเป็นการทำบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว สามารถใช้หมี่เลี้ยงแขกได้ แต่ต้องจัดทำเส้นหมี่เอง

6. การขนข้าวขึ้นยุ้ง หลังจากเกี่ยวข้าวเรียบร้อยแล้ว จะต้องดูฤกษ์วันขึ้นยุ้งก่อน เพื่อความเป็นสิริมงคลของผลผลิตในปีถัดไป นิยมทำในวันขึ้น 15 เดือน 12 และห้ามทำในฤกษ์วันจรม เนื่องจากโจรใช้ฤกษ์นี้ในการปล้น/ขโมยของจากชาวบ้าน โดยฤกษ์ดูจากตำราและหนังสือที่สืบทอดต่อกันมา สิ่งของที่นำมาใช้ในการเรียกขวัญข้าวก่อนนำขึ้นยุ้ง ได้แก่

1) กระดองเต่าเชื่อว่าลักษณะกระดองเต่าที่มีความนูนจะทำให้ข้าวมีความพอกพูน และหากใช้กระดองเต่า 1 กระดองจะเท่ากับได้ผลผลิตข้าว 1 เกวียน หากเจ้าของยุ้งใส่กระดองเต่าจำนวนมากก็จะยิ่งทำให้มีข้าวเพิ่มขึ้น

2) กรวย 5

3) ถาดข้าวเปลือกตามจำนวนที่เจ้าของพอใจ

4) ปลากระตี่ย่างแห้ง จำนวน 1 ตัว ซึ่งมีความเชื่อว่า ปลากระตี่เป็นตัวแทนของความเพียรและขยัน ซึ่งจะช่วยให้ข้าวได้ผลผลิตดี

5) ข้าวต้มต่าง ขนมหูกโยน ขนมหูลอย มีความเชื่อว่า จะทำให้ได้ผลผลิตเป็นกอบเป็นกำ

7. ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนา มีดังนี้

7.1 เมื่อดำนาเสร็จ จะมีพิธีเสี่ยงทาย โดยใช้ไข่ไก่ และไก่ต้มในการเสี่ยงทาย อาหารที่ใช้ในพิธีจะมีทั้งอาหารหวานและคาว บายศรี และเหล้า วิธีการเสี่ยงทายดูจากบริเวณคอของไก่หรือที่เรียกว่าจอยไก่ ถ้าจอยไก่อมีลักษณะโค้ง หมายความว่า ข้าวจะได้ผลผลิตดี รวมทั้งถ้าไข่ที่ต้มเมื่อผ่าดูแล้ว ถ้าไข่แฉะบริเวณตรงกลางจะมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าตรงกลางแห้ง และการทำพิธีต้องไปเป็นคู่

7.2 เมื่อถึงฤดูกาลเกี่ยวข้าว จะใช้หมาก พลุ บูชาแม่โพสพก่อน

7.3 ประเพณีลงนา ก่อนจะหว่านข้าวจะมีการอัญเชิญพระแม่โพสพลงนา จะใช้หมาก พลุ บูชาพระแม่โพสพ และห้ามคนที่ไม่เกี่ยวข้องเข้านา

7.4 นอกจากนี้ยังมีการนำต้นกล้วย ต้นอ้อยไปเรียกขวัญข้าวเพื่อไม่ให้แม่โพสพโกรธ และเป็นการขอขมาแม่โพสพ จากนั้นจึงนำกล้วยและอ้อยปลูกในบริเวณนา

8. การรักษาโรคผี เป็นไข้ งูสวัด น้ำร้อนลวก ไฟไหม้ มีวิธีการรักษาโดยใช้เหล้าขาว 1 ขวด หมากและพลุ ยาเส้น จำนวน 5 คำ ใส่พานเพื่อมาขอขมาในการใช้รักษาโรค

9. พิธีดับไฟ (โกนผมไฟ) มีการนำวัตถุดิบเข้าร่วมพิธีดับไฟ ได้แก่

1. ข้าวสาร	5. สมุด หนังสือ ปากกา
2. เหล้า	6. มีดโกน กรรไกร
3. ชันธ 5	7. ใบบัวหลวงถ้าไม่มีใช้ใบบอนแทนได้
4. ด้าย	8. หอย นำมายัดผมที่โกนเพื่อลอยน้ำ

2. การฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นบ้านสนวน ต.สนวน อ.ห้วยราช จ.บุรีรัมย์

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลอาหารท้องถิ่น และการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบข้อมูล และประชุมด้วยการจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเลือกเมนูอาหารท้องถิ่น วางแผนและวิธีการฟื้นฟู และขั้นตอนการฟื้นฟู พบว่า ชุมชนลงมติให้มีการประกวดทำอาหารใน 4 คุ่มบ้าน ภายในหมู่บ้านสนวนนอก โดยมีเมนูที่ประกวดได้แก่ แกงกล้วยใส่ไก่บ้าน ขนมตดหมา ข้าวต้มเขมร และขนมต้มต่าง โดยทำการประกวดทำอาหารในระยะเวลา 2 ชั่วโมง โดยใน 1 ทีมจะต้องมีสมาชิกใน 4 ช่วงวัยได้แก่ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยกลางคนและวัยสูงอายุ โดย 1 ทีมจะมีสมาชิกไม่เกินทีมละ 8 คน รางวัลชนะเลิศอันดับ 1 จะได้รับเงินรางวัล 1,000 บาท รางวัลชนะเลิศอันดับ 2 จะได้รับเงินรางวัล 800 บาท และรางวัลชนะเลิศอันดับ 3 จะได้รับเงินรางวัล 500 บาท และเงินรางวัลปลอบใจจำนวน 300 บาท

ภาพที่ 4 ขั้นตอนในการเตรียมวัตถุดิบในการประกวดการฟื้นฟูอาหาร
ที่มา : Researchers (2018)

ภาพที่ 5 ตัวอย่างอาหารที่เข้าประกวด
ที่มา : Researchers (2018)

ภาพที่ 6 บรรยากาศในการตัดสินอาหารที่เข้าประกวด
ที่มา : Researchers (2018)

ภาพที่ 7 ผู้เข้าแข่งขันในแต่ละคุ้ม
ที่มา : Researchers (2018)

ภาพที่ 8 การถ่ายทำรายการเมืองไทยได้จุก ในวันที่ประกวดการแข่งขันการฟื้นฟูอาหาร
ที่มา : Researchers (2018)

ภาพที่ 9 การถอดบทเรียนในการฟื้นฟูอาหารท้องถิ่น
ที่มา : Researchers (2018)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัย Khotprasert (2005 : 67-80) ในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำอิง กรณีศึกษา ตำบลแม่เนาเรือ อำเภอมือง จังหวัดพะเยา โดยในชุมชนได้มีการนำเอาภูมิปัญญาหรือความรู้ของชาวบ้านที่ได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ของชีวิตที่ถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำในลักษณะที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมปัจจุบัน ซึ่งการฟื้นฟูของหมู่บ้านสนวนนอกก็เป็นการฟื้นฟูอาหารในลักษณะการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยแสดงออกมาในรูปแบบของการแข่งขันการประกวดอาหารของบุคคลใน 4 วัยเพื่อให้เรียนรู้การทำอาหารซึ่งกันและกัน

Phongpinyo (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรณีบ้านอัมพวัน หมู่ที่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชาวบ้านนำภูมิปัญญาทางการเกษตรดั้งเดิมผสมผสานกับประสบการณ์มาประยุกต์เข้ากับแนวคิดใหม่ที่ค้นพบ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น และชาวบ้านได้นำภูมิปัญญาทางการเกษตรดั้งเดิมผสมผสานกับประสบการณ์มาประยุกต์เข้ากับแนวคิดใหม่ที่ค้นพบ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น โดยในหมู่บ้านสนวนนอกมีการประยุกต์ภูมิปัญญาในการทำผ้าและการทำอาหารท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เหมาะสมในการต้อนรับนักท่องเที่ยวในหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมใหม่ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ควรมีการวิจัยการพัฒนาอาหารในเชิงอาหารเพื่อสุขภาพเนื่องจากหมู่บ้านสนวนนอก มีการนำอาหารท้องถิ่นมาใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยว
2. ควรมีการวิจัยในการฟื้นฟูอาหารท้องถิ่นในรูปแบบหลากหลาย เพื่อแนวทางในการฟื้นฟูที่มีความเหมาะสมที่สุด

เอกสารอ้างอิง (References)

- พงษ์ศักดิ์ คชประเสริฐ . (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำอิง: กรณีศึกษาตำบลแม่เนาเรือ อำเภอมือง จังหวัดพะเยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วารุณี พงษ์ภิญโญ. (2545). ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาบ้านอัมพวัน หมู่ที่ 8 ตำบลสำราญ อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [www. m- culture.in.th](http://www.m-culture.in.th). สืบค้น 31 พฤษภาคม 2560.

เสรี พงศ์พิศ. (2529). **คืนสู่รากเหง้า : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**.
กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ.

Translated Thai References

Cultural Information Center, Ministry of Culture. (2015). [Online]. Accessible: www.m-culture.in.th. Retrieved May 31. 2017.

Khotprasert, P. (2005). **Local wisdom in the restoration and conservation of the watershed forest: a case study of Mae Na Ruea Sub-district, Mueang District, Phayao Province**. Graduate School, Chiang Mai University. [In Thai]

Phongpinyo, W. (2002). **Local Wisdom on Community Strengthening: A Case Study of Ban Amphawan, Moo 8, Sran District, Muang District, Khon Kaen Province**. Master of Arts Thesis, Loei Rajabhat University. [In Thai]

Phongphis, S. (1986). **Return to Roots: Choices and Views on Folk Wisdom**. Bangkok: Tien Wan. [In Thai]

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง

The Health Tourism Model for Phukradueng Itinerary

มhitrr จิตตเกษม¹
Mahitorn Chittakasem¹

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเส้นทางขึ้นภูกระดึง และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง งานวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ๆ ที่หนึ่งเป็นการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยบุคลากร 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอุทยาน ฯ ฝ่ายเครือข่ายชุมชน และฝ่ายนักวิชาการด้านการออกกำลังกาย เก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์กลุ่ม มีผู้เข้าร่วมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง 5 ท่าน โรงพยาบาลภูกระดึง 2 ท่าน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดเลย 2 ท่าน อบต.ศรีฐาน 1 ท่าน ลูกหาบ 2 ท่าน อาจารย์พลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 1 ท่าน รวม 13 ท่าน สัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวภูกระดึง เพศชาย 22 ราย หญิง 14 ราย รวม 36 ราย พบว่ารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงประกอบด้วย การประเมินตนเอง การเตรียมสภาพร่างกายและจิตใจให้พร้อมก่อนเดินทาง การแต่งกายและการนำสัมภาระติดตัวอย่างเหมาะสม ศึกษาเส้นทางและคำแนะนำของอุทยาน รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ในปริมาณที่พอควร และเรียนรู้วิธีปฐมพยาบาล ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยนำรูปแบบที่สังเคราะห์ได้มาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน วัดความพึงพอใจโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจในการใช้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 (พึงพอใจมาก)

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบ, การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, ภูกระดึง

Abstract

This research aims to create health tourism model for Phukradueng itinerary and to study the satisfaction of the participants. The research is divided into two stages. The first stage was to create the form of health tourism for Phukradueng itinerary by using participatory action research methodology. It consists of 3 partners including the park party, the community network, and the exercise expert.

¹สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย; General Education School, Loei Rajabhat University, Thailand; e-mail : mahitorn.chi@lru.ac.th

Group interview was chosen for data collection. The participants was included 5 Phukradueng park officers, 2 nurses from Phukradueng hospital, 2 officers from The Tourism Authority of Thailand, Loei office, Srithan sub district administrative organization delegate, 2 porters, and assistant professor from Physical Education, Loei Rajabhat University , 13 participants in total. 22 males and 14 females of Phukradueng tourists was selected for the depth interviews. The research was found that a pattern of health tourism on Phukradueng itinerary was included a tourist self-assessment, body and mental preparation before traveling , choose the right garbs and purveyances, route and park suggestion study, diet, and learn how to do first aid. The pattern from first stage was used by 40 samples in second stage for satisfaction study. The satisfaction survey was shown 3.74 in average (very satisfied).

Keywords : Model, Health Tourism, Phukradueng

บทนำ (Introduction)

ปัจจัยด้านสุขภาพ ไม่ได้ส่งผลกระทบในส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อส่วนรวมอีกด้วย ยิ่งในภาวะปัจจุบันพบว่าพลเมืองไทยและพลเมืองโลกมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพที่ส่งผลให้ระดับสุขภาพของคนยุคปัจจุบันลดลง ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง โรคสำคัญ 5 โรค ที่พลเมืองไทยและพลเมืองโลกมีแนวโน้มเป็นกันสูงขึ้น คือ โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจขาดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง และโรคเรื้อรังทางเดินหายใจส่วนล่าง ซึ่งโรคทั้ง 5 โรคนี้จัดอยู่ในกลุ่มโรคไม่ติดต่อร้ายแรงที่สามารถป้องกันได้ สาเหตุที่สำคัญของการเป็นโรคคือ การขาดสุขนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยเฉพาะสุขนิสัยในการบริโภคและการออกกำลังกาย (Thonghong et al., 2013) ดังนั้นองค์การภาครัฐและองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องจึงมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้บริโภคอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการ และมีการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น อาทิแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดแนวทางให้มีการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยสร้างเสริมสุขภาพคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2012)

จากแนวโน้มด้านอัตราการเจ็บป่วยที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนใส่ใจสุขภาพตนเองมากขึ้น และทำให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) ในประเทศไทยมียุทธศาสตร์ที่สอดรับการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ 10 ปี (พ.ศ.

2559- 2568) ที่กำลังเติบโตและพัฒนาอย่างได้ผล (Post Today, 2017) ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ส่งผลดีทางตรงคือสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ แต่ในอีกมิติหนึ่งที่เป็นผลพลอยได้ซึ่งไม่ควรมองข้ามคือ เกิดช่องทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพและพละานามัยที่ดี

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงรักษาโรค (Sucharitkun, 2017) การท่องเที่ยวทั้งสองรูปแบบมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภูมิภาคที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีการบริการทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐานแต่มีค่าใช้จ่ายไม่สูง เป็นสาเหตุให้เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำนวนมากในไม่กี่ปีที่ผ่านมา (Russ Alan Prince, 2016) และประเทศไทยเป็นหนึ่งในเป้าหมายระดับต้น ๆ ของโลกที่นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเดินทางมาพักผ่อนโดยมุ่งหวังเพื่อจะท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กับการดูแลสุขภาพ เนื่องจากประเทศไทยมีมาตรฐานทางด้านการแพทย์สูงแต่มีค่าใช้จ่ายในระดับที่ต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น นอกจากนั้นในด้านค่าเดินทาง ค่าที่พัก และค่าครองชีพก็ยังมีระดับต่ำกว่าประเทศอื่นเช่นกัน (Caroline Eden, 2012)การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยว 3 ประการคือนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และผู้ให้บริการนักท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูลสารสนเทศ ภาครัฐส่วนที่ให้ความสนับสนุน และบริการภาคสนับสนุน (Boonanont, 2014) จุดเด่นของประเทศไทยในการแข่งขันกับชาติอื่นคือทรัพยากรธรรมชาติ การคมนาคมทางอากาศ และโครงสร้างพื้นฐานในการบริการนักท่องเที่ยว แต่มีจุดอ่อนคือความปลอดภัย ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และด้านสุขอนามัย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังนิยมท่องเที่ยวเพียง 20 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ ฯ ภูเก็ต ชลบุรี สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ สงขลา กระบี่ อุทยานฯ พังงา ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรปราการ เชียงราย หนองคาย ปทุมธานี ระยอง ยะลา เพชรบุรี ตรัง กาญจนบุรี นราธิวาส ตามลำดับ (Ministry of Tourism and Sports, 2015) ในจังหวัดอื่นเช่น จังหวัดเลย ควรต้องพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกมากขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health promotion) ในมุมมองของนักพลศึกษาและนักวิทยาศาสตร์การกีฬานั้นนักท่องเที่ยวควรได้รับการส่งเสริมในองค์รวมคือ ด้านสมรรถภาพ ด้านจิตใจ ด้านโภชนาการ และด้านความปลอดภัย โดยด้านสมรรถภาพ นักท่องเที่ยวควรได้รับการพัฒนาสมรรถภาพทางกายครบทั้ง 5 ด้าน คือ ความทนทานของระบบหัวใจและหลอดเลือด ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความอ่อนตัว ความทนทานของกล้ามเนื้อ และ สัดส่วนของร่างกาย (Teach PE, 2015) ในด้านจิตใจ Samihito (1998) ได้ให้หลักจิตวิทยาการออกกำลังกายไว้ 11 ประการ ประกอบด้วย การกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสนใจ การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถ ปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้น่าสนใจอยู่เสมอสอดแทรกคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สอดแทรกการแข่งขันส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมจนประสบความสำเร็จ ให้เห็นความก้าวหน้าของตนเอง ให้ผู้ฝึกได้รับการยอมรับจากกลุ่ม มีการให้รางวัล และใช้ผู้นำที่มีบุคลิกภาพเหมาะสม ในด้านโภชนาการ Phutchan

(1992) แนะนำว่าอาหารสำหรับผู้ออกกำลังกายควรเป็นประเภทที่ให้แคลอรีสูง โดยมีสัดส่วนในการบริโภคอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรตประมาณร้อยละ 55- 56 ของปริมาณแคลอรีรวมบริโภคไขมันร้อยละ 29- 30 และโปรตีนร้อยละ 14-15 ตามลำดับ นอกจากอาหารแล้ว น้ำยังเป็นสารอาหารที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้ที่ยออกกำลังกาย น้ำใช้ในกระบวนการทางเคมีทั้งหมดของร่างกายน้ำช่วยควบคุมอุณหภูมิในร่างกาย ช่วยในการขับของเสียออกจากร่างกาย การขาดน้ำเป็นสาเหตุให้เสียชีวิตได้ โดยเฉลี่ยร่างกายต้องการน้ำในปริมาณวันละ 2.5 ลิตร (Apathawatsakun, 2009) งานในด้านความปลอดภัย Phutchan (1992) ได้ให้แนวทางปฏิบัติในการออกกำลังกาย 10 ประการ คือ การประมาณตนออกกำลังกายแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่งกายสะดวกกับการเคลื่อนไหวเหมาะสมกับแต่ละประเภทและชนิดของกิจกรรมที่เล่น ดูช่วงเวลาและสภาพดินฟ้าอากาศ ไม่ออกกำลังกายขณะที่มีอาหารในกระเพาะหากหลีกเลี่ยงไม่ได้ควรรับประทานอาหารที่ย่อยง่ายในปริมาณเล็กน้อย ไม่ควรเกิดภาวะขาดน้ำควรดื่มน้ำบ่อย ๆ ไม่ควรออกกำลังกายขณะที่เจ็บป่วยจึงควรพักผ่อนและรอจนหายแล้วจึงกลับมาออกกำลังกาย เมื่อเกิดอาการบาดเจ็บควรหยุดพักจนกว่าจะหายเป็นปกติ เมื่อออกกำลังกายควรทำจิตใจให้ปลอดโปร่งพักการฝึกงานรวมทั้งสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดหรือวิตกกังวลไว้ก่อน ควรออกกำลังกายสม่ำเสมอ และควรมีวันพักผ่อนเพื่อให้ร่างกายได้พักและซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ นอกจากนั้น Siripanich (2007) กล่าวถึงขั้นตอนการออกกำลังกายที่ถูกต้องสามารถป้องกันการบาดเจ็บว่ามี 3 ขั้นตอน คือ การอบอุ่นร่างกาย (Warm up) การออกกำลังกายอย่างจริงจัง (Exercise) และ การผ่อนให้เย็นลง (Cool down)

ภูกระดึง จังหวัดเลย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงยาวนานที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ เป็นพื้นที่ซึ่งมีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ มีธรรมชาติที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยระบบนิเวศและภูมิประเทศที่หลากหลายทั้งทุ่งหญ้า ป่าสนเขา ป่าดิบ น้ำตก และหน้าผา (Tourism Authority of Thailand, 2014) สภาพอากาศบนภูกระดึงเย็นสบายตลอดทั้งปี มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 15 องศาเซลเซียส ในฤดูหนาวอากาศหนาวเย็นมากจนบางครั้งอุณหภูมิลดต่ำลงถึง 0 องศาเซลเซียส สูงจากระดับน้ำทะเล 1,350 เมตร (Department of National Parks, Wildlife and Plant Varieties, 2015) ภูกระดึงจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นเขา ที่สนุก ตื่นเต้น และท้าทายเนื่องจากมีระยะทางในการเดินทางขึ้นเขาประมาณ 9 กิโลเมตร และมีความลาดชันในบางช่วง การเดินทางต้องใช้เวลาในการเดินเท้า ประมาณ 4-5 ชั่วโมง (Department of National Parks, Wildlife and Plant Varieties, 2015) ภูกระดึงจึงเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ แต่เนื่องจากด้วยระยะทางที่ไกลและสูงชัน นักท่องเที่ยวต้องใช้พลังกำลังและความทรหดอดทนอย่างมากในการเดินทางไปยังเป้าหมาย ผู้ที่ไม่มีความพร้อมและขาดการเตรียมตัวที่ดีอาจได้รับบาดเจ็บ หรือเจ็บป่วย และด้วยเส้นทางที่ระบบช่วยเหลือฉุกเฉินเข้าถึงได้ยาก รถพยาบาลไม่สามารถเข้าถึงได้ อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่ประสบภัยมีโอกาสเสียชีวิตหรือพิการได้ แนวทางป้องกันที่ท้องถิ่นสามารถทำได้ด้วยตนเองคือการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเส้นทางขึ้นภูกระดึงที่ปลอดภัย ส่งผลทางบวกให้กับร่างกายและจิตใจ สร้างเสริมสุขภาพและพละการให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งไม่เพียงแต่นักท่องเที่ยวจะได้รับความปลอดภัยในการทำกิจกรรมมากขึ้นแล้ว ยัง

สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ภาครัฐกำลังให้ความสำคัญอีกด้วย งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาตั้งแต่วิธีการเตรียมสภาพร่างกายก่อนขึ้นภูกระดึง การแต่งกาย การเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น วิธีการขึ้นภูกระดึงที่ถูกวิธี ตลอดจนข้อควรปฏิบัติเมื่อเดินทางถึงจุดหมาย ผู้วิจัยคาดว่างานวิจัยนี้จะช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และมีวิธีการที่เหมาะสมในการขึ้นภูกระดึง และสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมาเที่ยวภูกระดึง จังหวัดเลยมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1. การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง
ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย บุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอุทยาน ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายนักวิชาการ และเก็บข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 1 ครั้ง ตามกรอบแนวคิดเพื่อการวิจัยในภาพที่ 1 และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักท่องเที่ยวเส้นทางขึ้นภูกระดึงจำนวน 36 รายเพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงตามที่ต้องการ

2. การศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง เมื่อผู้วิจัยได้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงแล้ว ได้นำมาสร้างเป็นแบบสำรวจความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวภูกระดึงจำนวน 40 คน วิเคราะห์ผลโดยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาในรอบของการท่องเที่ยวเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ ไม่ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการบำบัดรักษาทางการแพทย์
 - 1.2 ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง เริ่มต้นจากจุดบริการนักท่องเที่ยวศรีฐานถึงหลังแป ระยะทาง 5.5 กิโลเมตร ไม่ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ บนยอดภูกระดึง

2. ขอบเขตด้านประชากร งานวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนการสร้าง

รูปแบบ และขั้นตอนการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการร่วมกิจกรรมตามรูปแบบที่สร้างขึ้น

2.1 ขอบเขตด้านประชากร ในขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ผู้เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ

2.1.1 ฝ่ายอุทยาน ได้แก่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูกระดึงหรือผู้แทน

2.1.2 ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเส้นทางขึ้นภูกระดึง ประกอบด้วยผู้แทนจากโรงพยาบาลภูกระดึง ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน ผู้แทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดเลย และผู้ค้าหรือลูกหาบเส้นทางขึ้นภูกระดึง

2.1.3 ฝ่ายนักวิชาการ ได้แก่ ผู้ชำนาญการด้านการพลศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย

2.2 ขอบเขตด้านประชากร ในขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวเส้นทางขึ้นภูกระดึง จำนวน 40 คน

3. ตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง

ตัวแปรตาม คือ ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1. การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มที่ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายหน่วยงานที่รับผิดชอบ ฝ่ายเครือข่ายชุมชน และฝ่ายผู้เชี่ยวชาญด้านการออกกำลังกาย โดยทั้ง 3 ฝ่ายร่วมกันสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง โดยอาศัยความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากเครือข่ายชุมชน และความรู้ด้านวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่มในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง 5 ท่าน เจ้าหน้าที่พยาบาลโรงพยาบาลภูกระดึง 2 ท่าน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจังหวัดเลย 2 ท่าน เจ้าหน้าที่ อบต.ศรีฐาน 1 ท่าน ลูกหาบ 2 ท่าน อาจารย์พลศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 1 ท่าน รวม 13 ท่าน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ มีนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลยที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จำนวน 3 คน เป็นผู้ช่วยในการบันทึกและอำนวยความสะดวก และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม

ครบถ้วนตามคำแนะนำที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวภูกระดึงจำนวน 36 ราย เป็นชาย 22 ราย หญิง 14 ราย ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงประกอบด้วยข้อควรปฏิบัติ 20 ประการ ประกอบด้วย 1. หมั่นออกกำลังกาย 2. พักผ่อนให้เพียงพอ 3. ตรวจร่างกายก่อนเดินทาง 4. นำของติดตัวเท่าที่จำเป็น และควรใช้บริการลูกหาบเพื่อลดภาระ 5. ใช้เป้สะพายหลังที่กระชับแทนการหิ้ว หรือสะพายข้าง 6. อบอุ่นร่างกาย (Warm up) ก่อนออกเดินทาง 7. คลายกล้ามเนื้อ (Cool down) เมื่อถึงจุดหมาย 8. ใช้เครื่องแต่งกายที่สะดวกต่อการเคลื่อนไหวระบายนอากาศได้ดี 9. ใช้เสื้อกันฝนแทนร่ม 10. สวมรองเท้ารัดส้น มีพื้นรองเท้าที่ยึดเกาะได้ดี 11. อ่านป้ายบอกระยะทาง เพื่อวางแผนในการเดินทาง 12. อ่านป้ายคำเตือน เพื่อลดความเสี่ยง 13. บริโภคอาหารที่ย่อยง่ายและให้ประโยชน์ 14. อาบน้ำเย็นเพื่อคลายกล้ามเนื้อ (ยกเว้นมีไข้หรือไม่สบาย) 15. ค้างคืนอย่างน้อย 1 วัน เพื่อพักร่างกาย 16. ผู้เป็นโรคหัวใจ ความดันเลือด หอบหืด ให้ประเมินความพร้อมของตนเองและไม่ควรเดินทางโดยลำพัง ควรนำยาประจำตัวติดไปด้วย 17. จดจำจุดให้บริการฉุกเฉิน 18. บันทึกหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อฉุกเฉิน 19. เรียนรู้การปฐมพยาบาล และ 20. ศึกษาปฏิทินกิจกรรมบนภูกระดึง

2. การศึกษาความพึงพอใจของผู้ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง ผู้วิจัยคัดเลือกอาสาสมัครที่เป็นนักท่องเที่ยวภูกระดึงจำนวน 40 คน เป็นชาย 22 คน หญิง 18 คน ปฏิบัติตามวิธีการ 20 ประการที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 จากนั้นให้ตอบแบบสำรวจความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรม ได้ผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง

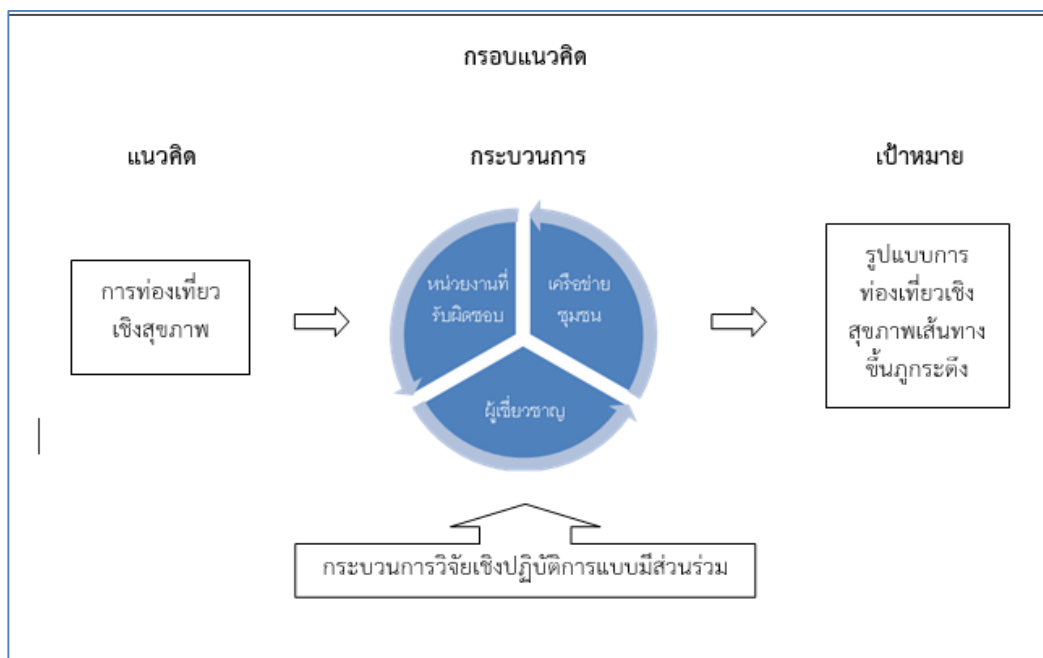
ข้อควรปฏิบัติ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หมั่นออกกำลังกาย	2.91	1.14	ปานกลาง
2. พักผ่อนให้เพียงพอ	3.60	1.24	มาก
3. ตรวจร่างกายก่อนเดินทาง	3.33	1.05	ปานกลาง
4. นำของติดตัวเท่าที่จำเป็น และใช้ลูกหาบ	3.60	1.18	มาก
5. ใช้เป้สะพายหลังที่กระชับแทนการหิ้ว ฯ	4.13	1.06	มาก
6. อบอุ่นร่างกาย (Warm up) ก่อนเดินทาง	2.75	1.03	ปานกลาง
7. คลายกล้ามเนื้อ (Cool down) เมื่อถึง	2.85	1.06	ปานกลาง
8. ใช้เครื่องแต่งกายที่เคลื่อนไหวสะดวก ฯ	4.40	0.74	มากที่สุด
9. ใช้เสื้อกันฝนแทนร่ม	3.80	1.26	มาก
10. สวมรองเท้ารัดส้น ยึดเกาะได้ดี	4.40	0.74	มากที่สุด
11. อ่านป้าย เพื่อวางแผนการเดินทาง	4.33	0.09	มากที่สุด
12. อ่านคำเตือน เพื่อลดความเสี่ยง	4.47	0.83	มากที่สุด
13. บริโภคอาหารที่ย่อยง่ายและมีประโยชน์	3.47	0.92	มาก
14. อาบน้ำเย็นเพื่อคลายกล้ามเนื้อ ฯ	3.72	0.83.	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อควรปฏิบัติ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
15. ค้างคินอย่างน้อย 1 วันเพื่อพัก	4.51	0.54	มากที่สุด
16. ผู้เป็นโรคหัวใจ ความดัน หอบหืด ต้องระวัง	3.73	0.96	มาก
17. จัดจำจุดให้บริการฉุกเฉิน	3.53	1.19	มาก
18. บันทึกหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อฉุกเฉิน	4.27	0.80	มากที่สุด
19. เรียนรู้การปฐมพยาบาล	3.60	1.12	มาก
20. ศึกษาปฏิทินกิจกรรมบนภูกระดึง	3.33	1.23	ปานกลาง
รวม	3.74	0.55	มาก

ที่มา : Researcher (2018)

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าระดับความพึงพอใจมีตั้งแต่ระดับปานกลางไปจนถึงระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มาก” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การค้างคินอย่างน้อย 1 วันเพื่อพัก (4.51) รองลงมาคือ การอ่านป้ายคำเตือน (4.47) การแต่งกายที่เคลื่อนไหวสะดวก (4.40) การสวมรองเท้าที่ยึดเกาะได้ดี (4.40) การอ่านป้ายบอกระยะทาง เพื่อวางแผน (4.33) และการบันทึกหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉิน (4.27) ตามลำดับ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การอบอุ่นร่างกาย (2.75) และการคลายกล้ามเนื้อ (2.85) ซึ่งหมายถึงมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเพื่อการวิจัย

ที่มา : Researcher (2018)

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ฝ่ายอุทยาน ฯ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายนักวิชาการ ร่วมกันสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ด้านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง ข้อควรปฏิบัติของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวทางการออกกำลังกายของ Phutchan (1992) คือ ควรหมั่นออกกำลังกาย พักผ่อนให้เพียงพอ ใช้เครื่องแต่งกายที่สะดวกต่อการเคลื่อนไหวระบายอากาศได้ดี สวมรองเท้ารัดส้นยึดเกาะได้ดี บริโภคอาหารที่ย่อยง่ายและให้ประโยชน์ พักค้างคืนเพื่อพักฟื้นร่างกาย ข้อควรปฏิบัติให้อบอุ่นร่างกาย และคลายกล้ามเนื้อ สอดคล้องกับวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้องของ Siripanich (2007) ข้อปฏิบัติซึ่งให้อ่านป้ายบอกกระยะทางและป้ายคำเตือนมีส่วนสนับสนุนทางด้านจิตใจนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการออกกำลังกายของ Samihito (1998) คือ กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเกิดความสนใจ สอดแทรกคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมจนประสบความสำเร็จ และเห็นความก้าวหน้าของตนเอง

2. ด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง การพบว่านักท่องเที่ยวพึงพอใจมากที่สุดในด้านข้อปฏิบัติให้ค้างคือน้อยอย่างน้อย 1 วันเพื่อพักออกกำลังกายให้เคลื่อนไหวสะดวกและสวมรองเท้าที่ยึดเกาะได้ดี สอดคล้องกับ แนวทางการออกกำลังกายของ Phutchan (1992) การอ่านป้ายคำเตือนและป้ายบอกกระยะทาง สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการออกกำลังกายของ Samihito (1998) ข้อที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญน้อยที่สุดเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยคือ การอบอุ่นร่างกายและการคลายกล้ามเนื้อ (ความพึงพอใจในระดับปานกลาง) ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้องของ Siripanich (2007) นั้น สามารถอภิปรายได้เป็น 2 ประเด็นคือ 1. ยังไม่มีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลและผลกระทบของสมรรถภาพทางกายระหว่างนักท่องเที่ยวที่ทำการอบอุ่นร่างกายและคลายกล้ามเนื้อกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ทำ 2. เส้นทางจุดเริ่มต้นที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวศรีฐานไปถึงปางก่อก่าซึ่งมีระยะทาง 800 เมตร เป็นทางเดินที่มีความชันไม่มากและนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีเดินในแบบค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งเป็นการออกกำลังกายในระดับเบาไม่มีการเคลื่อนไหวที่รุนแรง จึงมีโอกาสดูแลเจ็บน้อย นอกจากนั้น การเดินยังเป็นวิธีการอบอุ่นร่างกายที่ถูกต้องวิธีหนึ่งด้วย (Chaiyodsilp, 2012) เช่นเดียวกับการคลายกล้ามเนื้อซึ่งต้องกระทำภายหลังสิ้นสุดกิจกรรมแต่นักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญน้อย เนื่องจากพบว่าเส้นทางจากหลังแปถึงจุดที่พักนักท่องเที่ยวบนยอดภูกระดึงมีลักษณะเป็นทางระนาบ ไม่มีความชันระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้วิธีเดินด้วยความเร็วปานกลาง ทำให้กล้ามเนื้อเกิดการผ่อนคลายมากกว่าช่วงขึ้นเขา และเมื่อถึงที่พักนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะอาบน้ำเย็นซึ่งสามารถช่วยคลายกล้ามเนื้อได้ดีสอดคล้องกับงานวิจัย Rattanasathienkit (2009)

การอาบน้ำเย็นยังเป็นข้อปฏิบัติข้อหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงที่ค้นพบในงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรถอดบทเรียนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในส่วนที่สามารถนำมาปฏิบัติได้

1.2 ควรกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงเพื่อให้สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลและผลกระทบของสมรรถภาพทางกายระหว่างนักท่องเที่ยวที่ใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึงกับนักท่องเที่ยวทั่วไป

2.2 ควรศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อหาแนวทางจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง (References)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). “อุทยานแห่งชาติภูกระดึง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://thai.tourismthailand.org/>. สืบค้น 26 มิถุนายน 2558.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558- 2560”.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114.

สืบค้น 9 กันยายน 2561.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2558). “อุทยานแห่งชาติภูกระดึง.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.dnp.go.th/parkreserve/forprint.asp?npid=11>. สืบค้น 26

มิถุนายน 2558.

จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2560, ธันวาคม). “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นในจังหวัดภูเก็ต.” *รัชต์ภาคย์*. 11(ฉบับพิเศษ) : 238-248.

ธีระศักดิ์ อภาวัฒนาสกุล. (2552). *หลักวิทยาศาสตร์ในการฝึกกีฬา*. กรุงเทพฯ : ส.เอเซียเพรส (1989).

บรรลุ ศิริพานิช. (2550). “การออกกำลังกายที่ถูกต้อง.” *หมอชาวบ้าน*. (ฉบับที่ 343) [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก : <http://www.doctor.or.th/article/detail/1112>. สืบค้น 26

มิถุนายน 2558.

พิชิต ภูติจันทร์. (2535). *เวชศาสตร์การกีฬา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- โพสต์ทูเดย์. (2560, พฤศจิกายน 13). “เหลียวหน้ามองหลัง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ.”
โพสต์ทูเดย์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.posttoday.com/life/life/525029>. สืบค้น 30 สิงหาคม 2561.
- มหิธร จิตตเกษม. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเส้นทางขึ้นภูกระดึง. สำนักศึกษาศึกษา
ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- รัชนิวรรณ บุญอนันต์. (2557). การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏกำแพงเพชร.
- วรวิทย์ รัตนเสถียรกิจ. (2552). ผลของการแช่น้ำเย็นที่มีผลต่อการฟื้นฟูสภาพและความสามารถ
ทางกาย. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สันต์ ใจยอดศิลป์ (2555). “การออกกำลังกายแบบฝึกกล้ามเนื้อ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
<http://visitdrsant.blogspot.com/2012/10/strength-training.html>.
สืบค้น 21 พฤศจิกายน 2556.
- สุพิตร สมอาทิตย์. (2541, พฤษภาคม- สิงหาคม). “จิตวิทยาการออกกำลังกาย”. ศึกษาศาสตร์
ปริทัศน์. 13(2) : 17-24.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). สรุปสาระสำคัญ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). [ออนไลน์].
เข้าถึงได้จาก : http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf. สืบค้น 26 มิถุนายน 2558.
- อมรา ทองหงษ์ กมลชนก เทพสิทธิ และ ภาคภูมิ จงพิริยะอนันต์. (2556, ธันวาคม 27). “รายงาน
การเฝ้าระวังโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง พ.ศ. 2555.” รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา
ประจำสัปดาห์. 44(51) : 801-808. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
http://www.boe.moph.go.th/files/report/20140109_40197220.1pdf .
สืบค้น 8 กันยายน 2561.
- Caroline Eden. (2012, September 4). “The rise of medical tourism in Bangkok.” BBC.
[Online]. Available : <https://www.bbc.com/travel/story/20120828-the-rise-of-medical-tourism-in-bangkok>. Retrieved September 4, 2012.
- Russ Alan Prince. (2016, May 2). “The coming boom in health tourism.” Forbes.
[Online]. Available : <https://www.forbes.com/sites/russalanprince/2016/05/02/the-coming-boom-in-health-tourism/#1d548080548f>. Retrieved
May 2, 2016.
- Teach PE. (2015). “Health related fitness.” [Online]. Available : <http://www.teachpe.com/fitness/health.php>. Retrieved July 2, 2015.

Translated Thai References

- Apathawatsakun, T. (2009). **Science principles in sports training**. Bangkok: S. Asia Press (1989). [In Thai]
- Boonanont, R. (2014). **Strategic Tourism Management**. Kamphaeng Phet: Kamphaeng Phet Rajabhat University. [In Thai]
- Chaiyodsilp, S (2012). "Muscle training exercises." [Online]. Accessible: <http://visitdrsant.blogspot.com/2012/10/strength-training.html>. Retrieved November 21, 2013. [In Thai]
- Chittakasem, M. (2018). **Health tourism style. The route to Phu Kradueng**. General Education School, Loei Rajabhat University. [In Thai]
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Varieties. (2015). "Phu Kradueng National Park." [Online]. Accessible: <http://www.dnp.go.th/parkreserve/forprint.asp?npid=11>. Retrieved June, 26, 2015. [In Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2015). "Thailand Tourism Strategy 2015-2017". [Online]. Accessible: http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114. Retrieved September 8, 2018. [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2012). Summary of the 11th National Economic and Social Development Plan (2012-2016). [Online]. Accessible: http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf. Retrieved June 26, 2015. [In Thai]
- Phutchan, P. (1992). **Sports Medicine**. Bangkok: Odean Store. [In Thai]
- Post Today. (2017, November 13). "Look back. Health tourism." Post Today. [Online]. Accessible: <https://www.posttoday.com/life/life/525029>. Retrieved August 30, 2018. [In Thai]
- Rattanasathienkit, W. (2009). **The effect of cold water immersion that affects recovery and physical ability**. Master's thesis, Srinakharinwirot University. [In Thai]
- Samihito, S. (1998, May-August). "Exercise Psychology". **Review of Education**. 13 (2): 17-24. [In Thai]
- Siripanich, A. (2007). "Correct exercise." Folklore doctor. (Issue 343) [Online]. Access: <http://www.doctor.or.th/article/detail/1112>. Retrieved June, 26, 2015. [In Thai]

- Sucharitkun, C. (2017, December). "Health Tourism Management Model of Japanese Tourists in Phuket." **Rajapark**. 11 (Special Edition): 238-248. [In Thai]
- Thonghong, A. et al. (2013, December 27). "Chronic Non-communicable Disease Surveillance Report, 2012." Weekly Epidemiological Surveillance Report. 44 (51): 801-808. [Online]. Accessible: http://www.boe.moph.go.th/files/report/20140109_40197220.1pdf. Retrieved September 8, 2018. [In Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (2014). "Phu Kradueng National Park." [Online]. Accessible: <http://thai.tourismthailand.org/>. Retrieved June, 26, 2015. [In Thai]

กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง เครื่องมือในการสร้างความได้เปรียบ ทางการแข่งขัน

Differentiation : A Tool of Competitive advantage

สุธาวัลย์ สัจจสมบุญ¹ และธีรvara ไหวดี²

Sutawan Satjasomboon¹ and Teevara Waidee²

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันสู่แนวทางการเติบโต เพิ่มรายได้ ลดคู่แข่ง และอยู่รอดในสถานการณ์ของการแข่งขันสูง โดยมีแนวทางการสร้างความแตกต่างที่ยั่งยืน ทั้ง 5 ด้าน คือ (1) ด้านผลิตภัณฑ์ โดยมุ่งเน้นการนำนวัตกรรมเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าและบริการ (2) ด้านบริการ มุ่งเน้นความสะดวกรวดเร็ว ความง่ายในการสั่งซื้อเพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ลูกค้า (3) ด้านตัวบุคคล มุ่งเน้นการสร้างพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ การอบรมพนักงานเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ การตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ (4) ด้านภาพลักษณ์ มุ่งเน้นการสร้างตราสินค้าและภาพลักษณ์เพื่อง่ายต่อการรับรู้ จัดจำและสร้างเอกลักษณ์ที่ชัดเจนมีจุดเด่น (5) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มุ่งเน้นการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าที่หลากหลาย คลอบคลุมเพื่อสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า ซึ่งในการเลือกใช้กลยุทธ์นั้น ธุรกิจควรศึกษาบริบทและนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และพันธกิจเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง, การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

Abstract

The objective of this article is to present a strategy for creating a competitive advantage to growth, increase revenue, reduce competition and survive in highly competitive situations. There are five ways to make a difference in sustainability: (1) the product is focus on the innovation that is adopted for value-added the products and services. (2) Services, focus on convenience for the

¹วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Maehongson College, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand; e-mail : sutawan14@gmail.com

²วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Maehongson College, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand; e-mail : aircatchoo@gmail.com

purpose of the satisfaction to the customers. (3) Personalization, focuses on creating competent employees, training staff to build credibility and correctly responding to the customer needs (4) Image, which focus on branding and image to be easy to recognize, remain and create a clear identity. (5) Distribution channels, focus on increasing communication channels to the customers. It is easy to communicate to customers. For the reasons of choosing the strategy, the businesses should be study in the context and apply according to the objectives and mission to ensure sustainable and growth.

Keywords : Differentiation Strategy, Competitive Advantage

บทนำ (Introduction)

กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างเป็นการนำเอากลยุทธ์ด้านการตลาดมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจนั้น เป็นเรื่องเหมาะสม ปัจจุบันธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรง ซึ่งการแข่งขันนั้นมาจากสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี หรือแม้กระทั่ง นวัตกรรมต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อเกิดการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การแข่งขัน ซึ่งการแข่งขันนั้นมีตั้งแต่ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับโลก (Phadungtin, 2009) ดังนั้นการนำเอากลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมาใช้ จะสามารถทำให้ประชาชนและผู้บริโภครู้จักและจดจำตราสินค้าได้ เกิดการรับรู้ อีกทั้งยังสามารถสร้างความจงรักภักดีต่อตราสินค้าทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

เนื้อหา (Content)

ความสำคัญที่ธุรกิจต้องใช้กลยุทธ์ในการดำเนินงานปัจจุบันธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างรุนแรง อีกทั้งยังมีการเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น มีช่องทางการขายสินค้าหลากหลาย ส่งผลให้เกิดการแข่งขัน มุ่งเน้นการเอาชนะคู่แข่งด้วยการแย่งชิง ดังนั้นธุรกิจจึงควรวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน (Porter, 2012) การวิเคราะห์สภาพการแข่งขันมี 5 ด้าน (1) ด้านอำนาจต่อรองจากผู้ขายวัตถุดิบหรือซัพพลายเออร์ ซึ่งหากธุรกิจมีการสั่งซื้อวัตถุดิบจำนวนมาก หรือจำนวนผู้ขายวัตถุดิบมีอยู่มาก จะทำให้ธุรกิจสามารถมีอำนาจต่อรองราคาได้สูง (2) อำนาจต่อรองจากผู้ซื้อสินค้า ปริมาณการซื้อ หากมีปริมาณการสั่งซื้อมาก อำนาจการต่อรองได้สูง (3) ข้อจำกัดการเข้าสู่อุตสาหกรรมของผู้แข่งขันรายใหม่ เช่น หากต้องใช้ทุนสูง ผู้แข่งขันรายใหม่จะไม่กล้าตัดสินใจลงทุนเนื่องจากกลัวขาดทุน อีกทั้งยังต้องพบแรงกดดันจากการประหยัดต้นทุนการผลิตในปริมาณที่มากเพื่อแข่งขันกับคู่แข่งรายเดิม (4) แรงผลักดันจากสินค้าอื่น ๆ ซึ่งสามารถทดแทนกันได้ ซึ่งการใช้สินค้าอื่นทดแทนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญมากในการแข่งขันเนื่องจากหากสินค้ามีราคาสูงและมีสินค้าอื่นที่สามารถทดแทนกันได้ จะทำให้ลูกค้าหันไปใช้สินค้าอื่นทดแทน ทำให้ธุรกิจหันมาลดต้นทุนเพื่อทำการแข่งขันด้านราคา เพื่อป้องกันการซื้อสินค้าอื่นทดแทน (5) การแข่งขันระหว่างคู่

แข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกัน ธุรกิจควรคำนึงถึงจำนวนคู่แข่งในอุตสาหกรรม กำลังการผลิต อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรม เพื่อประเมินต้นทุนในการผลิตสินค้า อัตราการเติบโต ซึ่งหากมี อัตราการเติบโตมาก การแข่งขันก็จะรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการควรมีการวิเคราะห์ สภาพการแข่งขันภายในอุตสาหกรรมเพื่อประเมินสภาพแวดล้อมทั้งของตนเองและภายในตลาด และทำการวางกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและหาวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งลูกค้า มากที่สุดและทำกำไรได้มากที่สุดซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวธุรกิจจึงควรมีการวิเคราะห์สภาพการแข่งขัน กำหนดขีดความสามารถทางการแข่งขันเหนือคู่แข่งรายอื่น ๆ และสามารถนำมาเป็นพันธกิจหลักในการเลือกกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ (Porter, 1985, 1991; Barney, 1991) ซึ่งการเลือกกลยุทธ์ในการบริหารธุรกิจนั้นมีหลากหลายควรเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะตลาด และสภาพการแข่งขัน ปัจจุบันกลยุทธ์น่านน้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย (1) กลยุทธ์น่านน้ำสีฟ้า หรือสีคราม (Blue Ocean Strategy) คือกลยุทธ์เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและตราสินค้า โดยการนำเอา นวัตกรรมเข้ามาออกแบบให้สินค้าทันสมัย โดยพิจารณาจากช่องว่างของธุรกิจ คู่แข่งขันน้อยราย เป็นสินค้าใหม่ กลยุทธ์นี้เน้นการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้ความแปลกใหม่อยู่เสมอ (2) กลยุทธ์ น่านน้ำสีแดง (Red Ocean Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่ใช้การแข่งขันด้านราคาเป็นหลัก ธุรกิจใด สามารถลดต้นทุนได้ต่ำกว่าก็จะขายถูกกว่า และสามารถได้ส่วนแบ่งตลาดมากกว่า (Market Share) กลยุทธ์นี้เหมาะกับสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป สามารถใช้ทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ (3) กลยุทธ์ น่านน้ำสีขาว (White Ocean) เป็นกลยุทธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ โดยใช้เครื่องมือคือความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ในการรับผิดชอบต่อสังคมไปพร้อม ๆ กัน (4) กลยุทธ์น่านน้ำ สีเขียว (Green Ocean Strategy) แบ่งเป็นสองส่วนคือ การกำกับดูแลธรรมาภิบาลสีเขียว (Green Governance) และ เรื่องของคนสร้างอุปนิสัยสีเขียว (Green Habits) เป็นอีกหนทางเลือกเพื่อ การหลีกเลี่ยงการแข่งขันด้านราคา และการลอกเลียนแบบ มุ่งเน้นการสร้างห่วงโซ่มูลค่า โดยผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิด (CSR) ซึ่งประเทศที่นำแนวความคิดนี้มาใช้ ส่วนมากเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และในปัจจุบันมีการเสนอแนวความคิดน่านน้ำสีรุ้ง (Rainbow Oceans Strategy) (Wingwon and Lertphachin, 2012) ซึ่งเป็นแนวความคิดใหม่ ในการบริหารจัดการยุคใหม่ เพื่อการพัฒนาธุรกิจไปอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย (1) น่านน้ำสีแดง มุ่งเน้นการได้เปรียบด้านการแข่งขัน (2) น่านน้ำสีคราม มุ่งเน้นการพัฒนา นวัตกรรม (3) น่านน้ำสีขาว มุ่งเน้นการรับผิดชอบต่อสังคม (4) น่านน้ำสีชมพู เน้นการรักษาสมดุลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (5) น่านน้ำสีเหลือง มุ่งเน้นระบบสารสนเทศและการคิดวิเคราะห์ประเมินผล (6) น่านน้ำสีเขียว มุ่งเน้นการจัดการความรู้และการเรียนรู้ (7) น่านน้ำสีแสด มุ่งเน้นการจัดการความเสี่ยงองค์กร ซึ่งจากการรวบรวมกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจนั้น พบว่า กลยุทธ์จะมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป ตามยุคสมัย จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ธุรกิจเดินทางมาถึงศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นการบริหารจัดการ สมัยใหม่ ในยุคนี้ ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปิดเสรีทางการค้า อีกทั้งยังมีการค้าออนไลน์เกิดขึ้นมากมาย ดังนั้นนอกจากแนวคิดกลยุทธ์น่านน้ำนั้น ยังมีการนำเอากลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการ

แข่งขัน (Competitive Advantage) คือการดำเนินธุรกิจที่สามารถบริหารจัดการได้ดีกว่าธุรกิจอื่นๆ ทำให้ได้กำไรมากกว่าหรือสามารถสร้างคุณค่าแก่ตนเองมากกว่าคู่แข่ง (เรวัฒน์ ชาตรีวิศิษฐ์และคณะ, 2553) เช่นเดียวกับ (Porter, 1990) ที่กล่าวว่าความได้เปรียบทางการแข่งขัน เป็นการสร้างความได้เปรียบที่สูงกว่าคู่แข่ง ประกอบด้วย (1) การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Low – cost Leadership) เป็นการพิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอก โดยเฉพาะคู่แข่งทางธุรกิจ โดยเน้นการลดต้นทุนทางการจัดการของตนเอง (2) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) คือการสร้างเอกลักษณ์ สร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ (3) การมุ่งเฉพาะส่วน (Focus) คือการได้เปรียบทางการแข่งขันที่มุ่งเน้นเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า (Jangploy, 2015) ซึ่งเหมาะกับธุรกิจขนาดเล็ก เลือกรับรองเฉพาะส่วน ความสำคัญของกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างเนื่องจากในปัจจุบันมีการผลิตสินค้าและบริการที่มีความเหมือนหรือใกล้เคียงกันมาก หรือหาความแตกต่างไม่ได้ ทำให้ธุรกิจต้องทำการแข่งขันกันด้วยราคาเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้ทำให้ธุรกิจหรือผู้ประกอบการได้รับประโยชน์ ดังนั้นธุรกิจจึงควรนำกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมาใช้ในการสร้างเอกลักษณ์มาใช้ เช่น สตาร์บัคส์ (Starbucks) ที่สามารถสร้างความแตกต่างให้กับตราสินค้า สามารถสร้างการรับรู้และตราสินค้าโดยการสร้างความผูกพันทางอารมณ์และไลฟ์สไตล์แก่ผู้บริโภค โดยวิธีการนี้คือการสร้างประสบการณ์ของการดื่มกาแฟมากกว่าการขายกาแฟ และ Apple Inc. ที่เน้นการสร้างความแตกต่างด้านการนำเอานวัตกรรมที่ทันสมัย ประโยชน์ใช้สอย (Functional Benefit) แต่เพราะต้องการความเป็นตัวตนแอปเปิ้ลด้วย (Brand Identity) ธุรกิจที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอสินค้าและบริการให้เป็นที่รู้จัก ตอบสนองความพึงพอใจแก่ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ นอกจากนั้นยังต้องมีการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่จะสามารถจูงใจให้ลูกค้าสามารถเกิดความชอบในสินค้าและดึงดูดความสนใจที่จะซื้อสินค้าในที่สุด (Kotler, 1997; Wongmontha, 1999) เช่นเดียวกับ (Chatreewisit et al., 2010) ที่กล่าวว่า องค์กรที่ดำเนินธุรกิจของตนเองได้ดีกว่าองค์กรอื่น ทำกำไรได้สูงกว่ามาตรฐานขององค์กร ความสามารถสร้างให้เกิดคุณค่าแก่ตัวองค์กรมากกว่าคู่แข่ง จึงกล่าวได้ว่า กลยุทธ์ทางการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ (Bungthong et al., 2012) และการสร้างความแตกต่าง ความโดดเด่น การพัฒนา นำเสนอสินค้า บริการให้ทันสมัยอยู่เสมอเป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจและการเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (Chaiyarat et al., 2012) กลยุทธ์ที่จะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนนั้น ต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (Mintzberg, 1987; Warren, 1999) แต่อย่างไรก็ดี กลยุทธ์ที่ดีจะต้องเหมาะสมกับสภาพการแข่งขัน สถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ อาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ (Hoffer, 1975) โดยกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Differentiation Strategy) (Michael E. Porter) เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการที่แตกต่างจากคู่แข่ง และมีคุณค่าสำหรับลูกค้า อาจจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า บริการซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและความพึงพอใจของลูกค้า (Serirat, 2007) การสร้างความแตกต่างของการทำธุรกิจนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การทำตลาดมีความ

ครอบคลุมในการสร้างสินค้าและบริการ ผู้ประกอบการสามารถใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างเพื่อสร้างจุดเด่น เอกลักษณ์ ให้สามารถรับรู้ จดจำ ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้เหนือผลตอบแทนโดยเฉลี่ย เนื่องจากสามารถเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าและบริการได้ หากมีการสร้าง พัฒนาความโดดเด่นของตนเอง ซึ่งความสำเร็จของการสร้างความแตกต่างนั้นคือ การสร้างจุดเด่น การได้เปรียบทางการแข่งขันรวมไปถึงการยากต่อการลอกเลียนแบบของคู่แข่งในตลาด ซึ่งเป็นแนวคิดธุรกิจสีคราม (Blue Ocean) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ให้เหนือกว่าคู่แข่ง ไม่จำเจ สามารถเป็นทางเลือกอันดับต้นๆ ในการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ และยังสามารถทำการตลาดโดยตัวสินค้า เช่น บริษัทซอสมะเขือเทศไฮน์ Heinz ที่ได้มีการคิดค้น และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นเสมอ เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง และเป็นสินค้าที่สามารถตอบสนองต่อผู้บริโภคได้เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งไฮน์ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมของผู้บริโภคซอสมะเขือเทศที่นิยมรับประทานคู่กับเฟรนช์ฟรายส์ และพบว่า มีคนจำนวนไม่น้อยที่นำเอามายองเนสและซอสมะเขือเทศมารับประทานร่วมกัน จึงมองเห็นโอกาสในการตอบสนองความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค โดยการออกสินค้าตัวใหม่ ภายใต้ชื่อ “Mayochup” ซึ่งเป็นสินค้าตัวแรกที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ครบ จบในขวดเดียวการดำเนินงานตามกลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง ปัจจุบันธุรกิจได้นำกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการทางการตลาด (Michael E. Porter) โดยมี 5 ด้านคือ (1) การนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่เหนือกว่า (Superior product offering) ซึ่งในด้านนี้นั้น รวมไปถึงวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการประกอบ ผลิตภัณฑ์ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ให้มีคุณค่าเหนือคู่แข่ง ระบุลักษณะ การออกแบบโดยใช้นวัตกรรม ตราสินค้า มาตรฐานการผลิต คุณภาพ ความทนทาน ค่าความน่าเชื่อถือ และสามารถซ่อมแซมได้ โดยรวมไปถึงการรับรู้ของผู้บริโภคที่มีต่อการนำเสนอผลิตภัณฑ์ว่ามีความแตกต่างจากคู่แข่งทั้งคุณลักษณะด้านกายภาพ (Physical) รวมไปถึงการรับรู้ทางด้านราคา (Dickson & Ginter, 1987) Wilkinson (2013) ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์ โดยมีการนำเอาแนวคิดแรงผลักดันทั้ง 5 (Five force Model) ของ Michael E. Porter เข้ามาอ้างอิง ได้อย่างน่าสนใจว่าการสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์เป็นการสกัดกั้นคู่แข่งรายใหม่ไม่ให้เข้ามาสู่ตลาดได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความแตกต่างของสินค้าสามารถสร้างความรับรู้ให้กับผู้บริโภคได้ว่าสินค้าใดสามารถทดแทนกันได้ และเมื่อมีการเปรียบเทียบแล้ว การสร้างตราสินค้า (Brand) จึงมีความสำคัญมาก Boehe (2009) โดยระบุว่า การสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกมีด้วยกัน 3 ประการหลัก ได้แก่ การสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ด้วยคุณภาพ (Product Quality Differentiation) การสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม (Product Innovation Differentiation) และการสร้างความแตกต่างด้วยผลิตภัณฑ์ที่รับผิดชอบต่อสังคม (CSR Product Differentiation) (2) การสร้างความแตกต่างด้านการบริการ (Service Differentiation) เป็นการสร้างความแตกต่างด้านการบริการที่เหนือกว่าคู่แข่งเพื่อสร้างความพึงพอใจโดยการเพิ่มการบริการ ซึ่งอาจเรียกว่าผลิตภัณฑ์ควบ (Augmented product) เช่น การเพิ่มการบริการที่หลากหลายแก่ลูกค้า การให้การสนับสนุนด้านการบริการโดยการมีตัวแทนจำหน่าย การขนส่งที่ถูกต้อง รวดเร็วและปลอดภัยต่อสินค้า ความง่ายต่อการสั่งซื้อสำหรับลูกค้า

โดย Phutachoti (2008) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์การบริการที่ดีมี 10 ประการ ประกอบไปด้วย การเข้าถึงลูกค้า (Access) คือการบริการ เข้าถึงลูกค้าอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสาร (Communication) การอธิบายอย่างถูกต้องและเข้าใจง่าย ความสามารถ (Competence) บุคลากรที่ให้บริการต้องมีความรู้ความสามารถ ความมีน้ำใจ (Courtesy) บุคลากรต้องมีความเป็นกันเอง เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ธุรกิจและบุคลากรต้องสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ เชื่อมมั่น ความไว้วางใจแก่ลูกค้าได้ ความไว้วางใจ (Reliability) ธุรกิจต้องมีการบริการสำหรับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอและถูกต้อง การตอบสนองลูกค้า (Responsiveness) พนักงานจะต้องให้บริการและแก้ปัญหาให้กับลูกค้าอย่างถูกต้องและรวดเร็ว ความปลอดภัย (Security) การบริการต้องปลอดภัย ไม่มีความเสี่ยง การสร้างให้เป็นที่รู้จัก (Tangible) บริการที่ลูกค้าได้รับจะต้องสามารถคาดคะเนคุณภาพบริการได้ และสุดท้ายคือ การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Understanding/Knowing Customer) พนักงานต้องเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้า และสนองตอบต่อความต้องการได้ (3) การสร้างความแตกต่างด้านบุคลากร (Personnel differentiation) เป็นการสร้างความแตกต่างในคุณสมบัติของบุคลากร จะมีข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่งขึ้นจากความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ที่มีต่อตัวสินค้าได้เป็นอย่างดี ความสุขภาพอ่อนโยน ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีวิจรรย์ญาณ มีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ และตอบสนองความต้องการต่อลูกค้าอย่างรวดเร็ว สุภาพ เต็มใจและเป็นกันเอง ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย (4) การสร้างความแตกต่างด้านภาพลักษณ์ (Image Differentiation) เป็นการสร้างความแตกต่างด้านความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสินค้าและบริการ โดยคำนึงถึงหลักทางจิตวิทยา อารมณ์ ภาพลักษณ์ สัญลักษณ์ของบริษัท ซึ่งลูกค้าสามารถรับรู้ได้ถึงภาพลักษณ์ได้โดยการชี้จุดเด่นของสินค้าหรือบริการ โดยการใช้เครื่องมือการโฆษณาเข้ามาช่วย เพื่อสร้างเอกลักษณ์ (Identity) และมีจุดเด่น มีตำแหน่งที่ชัดเจน เพื่อสร้างความรับรู้ให้แก่ลูกค้า ผ่านสัญลักษณ์ สี โดยมีสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยู โทรทัศน์เป็นสื่อในการถ่ายทอดบุคลิกภาพ (Personality) ของตราสินค้า เพื่อสร้างการรับรู้ และการจดจำตราสินค้าได้ (5) การสร้างความแตกต่างด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution channel differentiation) เป็นการใช้องค์การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเพื่อทำให้เกิดการซื้อขายสินค้า โดยช่องทางการติดต่อมีหลากหลายรูปแบบ หลักการในการใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย ครอบคลุม และมีความเชี่ยวชาญน่าเชื่อถือ และมีให้เลือกหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างครอบคลุมขั้นตอนในการใช้กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างในการนำเอากลยุทธ์ต่าง ๆ มาปรับใช้กับธุรกิจนั้น จะต้องทำการพิจารณาบริบทขององค์การธุรกิจ เพื่อให้สามารถสร้างกลยุทธ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับธุรกิจ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. พิจารณาลูกค้าของธุรกิจว่าคือใคร ต้องการสิ่งใด 2. การวางตำแหน่งสินค้า และการประเมินส่วนแบ่งตลาดที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากลักษณะความต้องการ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ศาสนา เป็นต้น 3. ศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภค การตัดสินใจซื้อสินค้า 4. ศึกษาวิธิตำเนินการธุรกิจ ในปัจจุบัน และวิธีที่สามารถนำเอากลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างมาใช้เพื่อสร้างความแตกต่าง โดย

พิจารณาจากพฤติกรรมผู้บริโภค 5. เปรียบเทียบต้นทุนวิธีการดำเนินงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและต้นทุนการดำเนินงานเพื่อสร้างความแตกต่างที่คาดหวัง 6. เลือกวิธีการและเครื่องมือในการสร้างความแตกต่าง เพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อผู้บริโภคสูงสุด เพื่อเปรียบเทียบกับต้นทุน 7. ทดสอบวิธีการและเครื่องมือกับกลุ่มลูกค้าคาดหวัง 8. ลดต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างความแตกต่าง จะเห็นได้ว่าจากขั้นตอนดังกล่าวเป็นการวางแผนการดำเนินงาน การสร้างกลยุทธ์ การสร้างความแตกต่างเพื่อให้นำนามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความสำเร็จแก่ธุรกิจได้นั้น ต้องมีขั้นตอนการดำเนินงาน การวางแผน มีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย การเลือกใช้กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจ การเลือกใช้กลยุทธ์ในการดำเนินงานต้องมีการเลือกให้เหมาะสมกับประเภทธุรกิจ และเหมาะสมกับกลุ่มลูกค้า โดย การสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์นั้น ต้องมีความทันสมัย สวยงาม คงทน โดย (Kherrmouch, 1998) ได้ยืนยันว่าการออกแบบที่ดีจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าได้ โดยการสร้างความแตกต่างด้านการบริการนั้น การสื่อสาร การให้บริการก็เป็นสิ่งสำคัญต้องใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีทักษะในการขาย การแนะนำสินค้า (Gomez and Pietrosevoli, 2007) ด้านการสร้างความแตกต่างด้านช่องทางจัดจำหน่ายนั้น ความชำนาญในการในการสั่งซื้อและการจัดจำหน่ายมีผลต่อความน่าเชื่อถือ และยังสามารถเพิ่มยอดขาย ลดต้นทุนได้อีกด้วย (Mahajan and Vanhonacker, 2002) ด้านการสร้างความแตกต่างด้านบุคคลนั้น มาตรฐานด้านตัวบุคคลคือต้องให้บริการด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความชำนาญด้านการบริการ สามารถให้คำปรึกษาและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี และด้านสุดท้ายคือ การสร้างความแตกต่างด้านภาพลักษณ์ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจต้องมีการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม สื่อถึงภาพลักษณ์ตราสินค้า และบุคลิกภาพของผู้ซื้อ ดังนั้นตราสินค้าจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจ (Sangsook, 2014)

บทสรุป (Conclusion)

จากบทความดังกล่าวข้างต้น การจะดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องมีปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ซึ่งกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างจะเป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนธุรกิจให้สำเร็จได้ โดยการสร้างความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อเป็นการสร้างสินค้าและบริการ เอกลักษณ์ ภาพลักษณ์ ที่มีความแตกต่าง สร้างการรับรู้ การจดจำตราสินค้านำไปสู่การตัดสินใจซื้อ และการจงรักภักดีต่อตราสินค้า ซึ่งในปัจจุบัน มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เกิดขึ้นมากมาย และสินค้าและบริการมีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงเกิดการแข่งขันที่รุนแรง (Red Ocean) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันด้านราคา หรือการลอกเลียนแบบสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรมีการพัฒนาสินค้าและบริการให้มีความทันสมัยและแตกต่างจากคู่แข่ง เพื่อป้องกันการเลียนแบบ และเพื่อสร้างตลาดใหม่ เพิ่มโอกาสทางธุรกิจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ผู้เขียนเห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างในการแข่งขันและอีกกลยุทธ์หนึ่งคือกลยุทธ์น่านน้ำซึ่งปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากลยุทธ์น่านน้ำสีรุ้งก็เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่น่าสนใจ เนื่องจากมีการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก อีกทั้งยังมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่จะเกิดกับกับธุรกิจ เพื่อทำ

การหาแนวทางแก้ไขรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น หากธุรกิจใดที่ตกอยู่ในสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง สามารถนำเครื่องมือต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้รวบรวม นำเสนอดังกล่าวข้างต้นไปแล้วนั้น ธุรกิจจะสามารถสร้างสินค้าและบริการใหม่ๆ ด้วยนวัตกรรม ลดการลอกเลียนแบบ ดำเนินธุรกิจได้อย่างเติบโต ลดแรงกดดันจากคู่แข่ง

เอกสารอ้างอิง (References)

- ชาญยุทธ บุ่งทอง, จินดารัตน์ปิ่นมณี และพีรวัฒน์ไชยล้อม. (2555). “ความสัมพันธ์ระหว่างการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการเชิงกลยุทธ์ ศักยภาพการแข่งขันทางการตลาด และผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลเอกชน”. วารสารการบัญชีและการจัดการ. 4(1) : 57-68.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกพักโรงแรมที่จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญทวารณ วิงวอน, ชัยยุทธ เลิศพาชิน. (2555). “กลยุทธ์น้ำมันน้ำสั้ว : เส้นทางสู่ความยั่งยืนของธุรกิจ”. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 7(2) : 1-18.
- พรเทพ ผดุงถิ่น. (2552). การวิเคราะห์แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านโลจิสติกส์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เรวัฒน์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ. (2553). Strategic Management. กรุงเทพฯ : ถังทรัพย์การพิมพ์.
- วิญญู วัณณวิทย์. (2558) กลยุทธ์การสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันในการดำเนินธุรกิจร้านกาแฟ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรณะ แสงสุข. (2557) กลยุทธ์การสร้างแตกต่างเพื่อการแข่งขันในการแข่งขันของสินค้าไทยหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทเซรามิกในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. กรุงเทพฯ (มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). กลยุทธ์การตลาดและการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยมุ่งที่ตลาด. เชียงใหม่: ธารนิทรรศการพิมพ์.
- สุกมิตร์ ไชยรัตน์, กมล เสวตสมบุรณ์, และ นิติพงษ์สงศรีโรจน์. (2555). “ความสัมพันธ์ระหว่างระบบสารสนเทศเชิงกลยุทธ์กับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคมในประเทศไทย”. วารสารการบัญชีและการจัดการ. 4(1) : 69-78.
- เสรี วงษ์มณฑา. (2542). กลยุทธ์การตลาด : การวางแผนการตลาด. กรุงเทพฯ : อีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- Boehe, D. M. (2009). Corporate Social Responsibility, Product Differentiation Strategy and Export Performance. Sao Paulo: Insper.
- Dickson, P. R. & Ginter, J. L. (1987). “Market Segmentation, Product Differentiation, And Marketing Strategy”. Journal of Marketing. 51(2) : 1-10.

- Gomez, O. & Pietrosemoli, L. (2007, Jul-Sep). "Knowledge management in the construction industry: A case study". **Revista Venezolana de Gerencia**. 12 (39) : 393-409.
- Hoffer, C. W. (1975). "Toward a Contingency Theory of Business Strategy". **Academy of Management Journal**. 18(4) : 784 – 810. Doi: 10.2307/255379
- Khermouch, G., & Green, J. (2001, July). Buzz marketing. *Business Week*, 50 -56
- Kotler, P. (1997). **Marketing Management** : Analysis, Planning, Implement, and Control.(9th ed.). New Jersey : Prentice-Hall, Inc.
- Mahajan, V. & Vanhonacker, W. R. (2000). "The emergence of market structure in new repeat- purchase categories: The interplay of market share and retailer distribution". **Journal of Marketing Research**. 37(1) : 16-31.
- Mintzberg, H. (1987). "The Strategy Concept I: Five Ps for Strategy". **California Management Review**. 30(1) : 13 – 14.
- Porter, M. E. (1990). **The Competitive Advantage of Nations**. New York: Free Press.
- Schermerhorn, J. R. (2002). **Management**. (7th ed.) New York : John Wiley & Sons, Inc.
- Tooksoon, P and Mahamad, O. (2012). "Evaluating the Role of Marketing Capabilities and Export Success: An Investigation of Thai Agro-Based SME's". **Sripatum Review**. 12(2) : 7-20
- Warren, K. (1999). "The Dynamics of Strategy". **Business Strategy Review**. 10(3) : 1-16.

Translated Thai References

- Bunthong, C. et al. (2012). "Relations between strategic public relations, market competitiveness. And the performance of private hospitals ". **Journal of Accounting and Management**. 4 (1): 57-68. [In Thai]
- Chaiyarat, S. et al. (2012). "Relationship between strategic information systems and competitive advantage of telecommunication business in Thailand". **Journal of Accounting and Management**. 4 (1): 69-78. [In Thai]
- Chatreewisit, R. et al. (2010). **Strategic Management**. Bangkok: Tang Sap Printing. [In Thai]
- Jangploy, W. (2015). **Strategies for creating competitive advantage in the coffee shop business**. Bangkok: Silpakorn University. [In Thai]

- Phadungtin, P. (2009). **Analysis of guidelines for improving the efficiency of logistics operations**. Bangkok: Thammasat University. [In Thai]
- Phutachoti, N. (2008). **Factors influencing Thai tourists in selecting hotels in Nong Khai province**. Master's thesis, Khonkaen University. [In Thai]
- Sangsook, S. (2014). **Strategies to create a difference for competitive advantage of one Tambon Thai product One product Ceramic type in the lower northern part of Thailand**. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. [In Thai]
- Serirat, S. (2007). **Marketing strategy and strategic management by focusing on the market**. Chiang Mai: Thanatach Printing. [In Thai]
- Wingwon, B. and Lertphachin, C. (2012). "Rainbow Rainwater Strategy: The Path to Business Sustainability". **Management Science Journal Chiang Rai Rajabhat University**. 7 (2): 1–18. [In Thai]
- Wongmontha, S. (1999). **Marketing strategy: marketing planning**. Bangkok: Thira Film and Zitex. [In Thai]

การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน Cultural Knowledge Management for Sustainable Tourism

ทัพบิม เป็งมล¹ สิริลักษณ์ กัลยา² และณัฐวุฒิ วิทา³
Taptim Pengmol¹, Siriluk Kanlaya² and Nattawut Wita³

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการ เรื่อง การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นพื้นฐานองค์ความรู้ ในการสร้างและการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม อันเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของกลุ่มชน ให้เกิดการดำรงไว้อย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมความรู้ด้านการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม และเสนอแนวคิดการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องวัฒนธรรม การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการองค์ความรู้ ผลการศึกษา ได้ความรู้ในการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม และการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้โมเดลเซกิ (SECI Model) (Nonaka และ Takeuchi, 1995) และทฤษฎี อลัน ฟรอสต์ (Alan Frost, 2010) ได้กระบวนการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 7 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความต้องการ 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 3) การแสวงหาและสร้างความรู้ 4) การรวบรวมความรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน และ 7) การฝึกฝังความรู้ และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก เพื่อให้การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเกิดความยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ (Keywords) : การจัดการองค์ความรู้, วัฒนธรรม, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This article discusses the cultural knowledge management for sustainable tourism as a fundamental body knowledge of cultural knowledge construction and transmission which exhibits a human group's prosperity and growth. The goals of this study were to examine, accumulate, and propose the cultural knowledge

¹วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Maehongson College, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand; e-mail : taptimpengmol2014@hotmail.com

²วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Maehongson College, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand; e-mail : sirilukk@hotmail.com

³วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่; Maehongson College, Chiang Mai Rajabhat University, Thailand; e-mail : nattawuttourism@hotmail.com

management for sustainable tourism. This study covers the following areas of study: the culture, sustainable tourism, knowledge management, and cultural knowledge management for sustainable tourism. By using SECI Model (Nonaka and Takeuchi, 1995) and Frost's Theory (2010) for data analysis, the study found the seven-step cultural knowledge management process as follows: 1) Identification of Needs, 2) Externalization 3) Acquisition, Creation or Elimination of Knowledge 4) Combination 5) Storing Knowledge 6) Retrieval, Application, and Sharing Knowledge and 7) Internalization. The process repeats itself to develop the knowledge management for cultural sustainability.

Keywords : Knowledge Management, Cultural, Sustainable Tourism

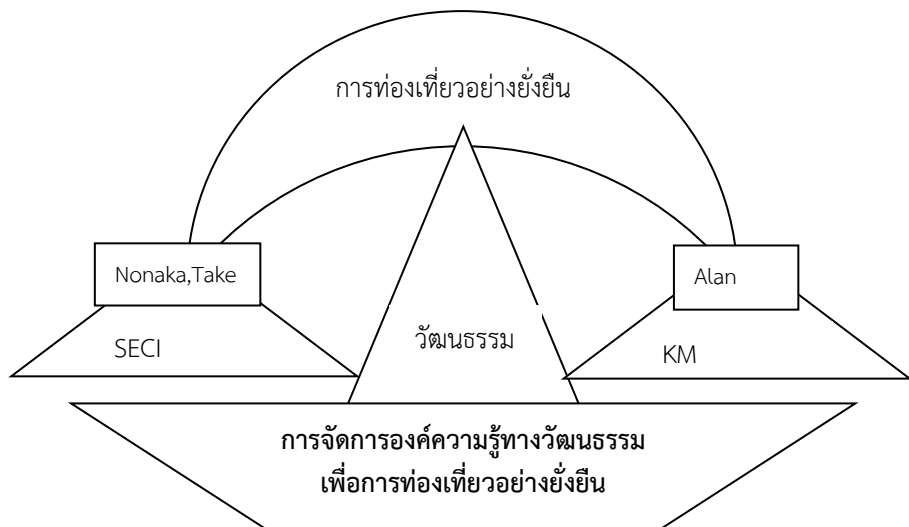
บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน ปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนควรมีกระบวนการจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ คือ โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง การต่อต้านวัฒนธรรมของตนเอง และกระบวนการถ่ายทอดและสืบทอดความรู้ที่อ่อนพลัง (Chuchan, 2009) สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการบั่นทอนศักยภาพการคงอยู่ของวัฒนธรรมเดิมแท้ของสังคมที่มีการสืบทอดมาช้านาน และลดคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติอย่างยั่งยืนในอนาคต

การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม จึงเป็นเครื่องมือในการสร้างและการถ่ายโอนความรู้ทางวัฒนธรรม อันเป็นสมบัติที่มีคุณค่าทางสังคมและเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของกลุ่มชน ให้เกิดการธำรงไว้ได้อย่างยั่งยืนในสังคมไทย ซึ่งเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดเจนในสังคม (Explicit knowledge) และความรู้ทางวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ในตัวผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (Tacit knowledge) โดยสามารถประยุกต์ใช้กระบวนการของการจัดการองค์ความรู้ ตามทฤษฎีของ อัลัน ฟรอสต์ (Alan Frost, 2010) มีขั้นตอนกรอบของการจัดการ (KM Framework) ประกอบด้วย การระบุความต้องการ (Identification of needs) การกำหนดแหล่งความรู้ (Identification of knowledge resources) การแสวงหาและสร้างความรู้ (Acquisition, creation or elimination knowledge) การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน (Retrieval, application and sharing knowledge) และการจัดเก็บความรู้ (Storage of knowledge) (Edible Knowledge Center, 2018) และโมเดลการจัดการความรู้ โมเดลเซกิ (SECI Model) ของโนนากะ กับ ทาเคอุชิ (Nonaka และ Takeuchi, 1995) คือ แผนภาพแสดงความสัมพันธ์การหลอมรวมความรู้ในองค์กรระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ใน 4 กระบวนการ เพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การควบรว

ความรู้ (Combination) และการผนึกฝังความรู้ (Internalization) และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก

การประยุกต์ใช้ความรู้ของการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่กล่าวมา โดยอยู่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะให้ประโยชน์ในการรักษาและคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และป้องกันผลกระทบด้านลบต่อวัฒนธรรม ในสถานการณ์อันมีปัจจัยเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นทุกขณะตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นกำลังในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไทยเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตลอดไป

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการศึกษาเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัฒนธรรม

การตีความหมายของวัฒนธรรมในบทความวิชาการนี้ ผู้เขียนขอนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีของเกียร์ชเกี่ยวกับวัฒนธรรม จากงานแปลของ Raphiphat (2008 : 71-81) สรุปความหมายไว้ดังนี้

วัฒนธรรม คือ สัญลักษณ์ ที่แฝงด้วยความหมายและที่มาซึ่งมีความแตกต่างกันจากระบบการสร้าง ปลุกฝัง และถ่ายทอดในแต่ละสังคมของมนุษย์ ทำให้วัฒนธรรมแสดงออกมาสู่การปฏิบัติอย่างมีแบบแผนมาจากแก่นของความคิดหรือความเชื่อที่ถ่ายทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนซึ่งมีความสอดคล้องกับสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ดำเนินชีวิต ตามวิถีการดำรงชีวิตทางสังคม สวมใส่การแต่งกายที่สวยงาม รับประทานอาหารเรียบง่าย มีประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา สิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับมิติของวัฒนธรรมของเกียร์ช ทั้งมิติเกี่ยวกับภววิทยา (Ontology) และมิติที่

เกี่ยวกับญาณวิทยา (Epistemology) ทำให้รู้จักและเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองว่าวัฒนธรรมของกลุ่มชนคืออะไร (What culture is) มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่นอย่างไร โดยมีการสืบทอดต่อกันมาตามรูปแบบของสัญลักษณ์ที่มีความหมาย เป็นรูปของสัญลักษณ์ซึ่งผู้คนใช้ในการติดต่อสื่อสารเก็บรักษาไว้และพัฒนา เพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับชีวิตและทัศนคติที่มีต่อชีวิตในสังคมของแต่ละชุมชน บนพื้นฐานลักษณะของวัฒนธรรม 6 ประการ ตามที่ Santasombat (1997 : 11) ได้สรุปไว้ คือ

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคม เป็นสิ่งที่กำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมของคนในสังคมเดียวกัน
2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is learned) เปรียบเสมือนมรดกทางสังคม ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (Enculturation)
3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งสัญลักษณ์สำคัญที่มนุษย์ใช้ ก็คือ ภาษา สำหรับเป็นเครื่องสื่อความหมายระหว่างกัน นอกจากนั้นภาษาและระบบสัญลักษณ์อื่นๆ ยังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ อย่างเป็นระบบ และสามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไป
4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และปัญญา มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และยังเป็นรากฐานของการพัฒนาด้านเทคโนโลยี
5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์ได้กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดยกระบวนการกำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต อาจจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม แล้วกลายมาเป็นการสร้าง “แนวความคิด” พื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองในสังคมนั้น
6. วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่นการเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี แต่หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งวัฒนธรรมประเพณีไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วัฒนธรรมล่า” (Culture Lag) ทำให้มนุษย์ในสังคมนั้น เกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) หรืออาจมีผลกระทบรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแตกแยกและเสื่อมสลายไปในที่สุด

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

Suphap (1998 : 99-100) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่าประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์วัตถุ คือ วัฒนธรรมที่มีรูปร่าง สามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น โรงภาพยนตร์ เครื่องมือเครื่องใช้ ภาพเขียน เป็นต้น และในส่วนที่ไม่มีรูปร่าง เช่น ภาษา สัญลักษณ์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อความหมาย เป็นต้น

2. องค์การ คือ กลุ่มที่มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบ หรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่สุดในสังคมที่ซับซ้อน เช่น ครอบครัว วัด สภาศาสนา เป็นต้น

3. องค์พิธีการ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงการแต่งกายในลักษณะต่าง ๆ ในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

4. องค์คติ คือ ความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อเรื่องกรรมว่าเป็นตัวชี้เจตนาต่าง ๆ ความเชื่อเรื่องการมีผัวเดียวเมียเดียว เป็นต้น และยังรวมถึง อุดมการณ์ ทศนคติ การยอมรับถูก หรือยอมรับผิด

องค์ประกอบของวัฒนธรรมทั้ง 4 ข้างต้น จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจ คำว่าวัฒนธรรม ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งใดเป็นวัฒนธรรมและสิ่งใดไม่ใช่วัฒนธรรม โดยอาศัยการสังเกตจากองค์ประกอบดังกล่าว

ประเภทของวัฒนธรรม

จากการศึกษาการวางกรอบการศึกษาข้อมูลของวัฒนธรรมของ Sritapanya (1997 : 17-19) และ การแยกประเภทของวัฒนธรรม องค์การศึกษาวิทยาสาตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติสรุป ประเภทของวัฒนธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการสำรวจและรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้ดังนี้ คือ

1. สถานที่สำคัญ ได้แก่ โบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดีที่เกิดของบุคคลสำคัญ

2. บุคคลสำคัญและปราชญ์ชาวบ้าน ได้แก่ พระมหากษัตริย์ วีรบุรุษในประวัติศาสตร์ นักเขียน นักประพันธ์ กวี ผู้นำทางศาสนา ผู้มีความสามารถในการศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ

3. วิถีชีวิต ได้แก่ ประเพณีท้องถิ่น พิธีกรรมและความเชื่อ ความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อย

4. ภูมิปัญญา ได้แก่ การเกษตร การดำรงชีวิต เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย

5. ของดีในท้องถิ่น ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย

6. เอกสารสำคัญ ได้แก่ เอกสาร สมุดข่อย หนังสือбуд ใบลาน หนังสือ นิทาน

พื้นบ้าน

7. ธรรมชาติวิทยาและนิเวศวิทยา ได้แก่ สถานที่สำคัญด้านธรรมชาติวิทยา สมุนไพร พื้นบ้าน สถาปัตยกรรมศาสตร์ และนิเวศวิทยาของพื้นที่ ป่าไม้ แร่ธาตุ การประยุกต์ใช้เป็นอาหาร ทิพย์อาศัย เครื่องนุ่งห่ม พืชเศรษฐกิจ สัตว์ที่มีชีวิตอยู่ในท้องถิ่นนั้น

ความสัมพันธ์ของมิติทางวัฒนธรรมกับชุมชนการท่องเที่ยว

วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวเรา ทั้งที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ และนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้ เกิดจากการสร้างของมนุษย์ในแต่ละกลุ่มชน จึงมีความสัมพันธ์กับชุมชนการท่องเที่ยว 2 มิติ คือ มิติแรก วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่าในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในสังคม นำมาซึ่งรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน มิติที่สอง วัฒนธรรมเป็นตัวแทนภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างตามปัจจัยพื้นฐานทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อลักษณะการดำรงชีวิตและก่อเกิดวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละชุมชน มีการรักษาและการสืบทอดเพื่อให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่นเพื่อแสดงออกถึงความเจริญงอกงามทางสังคมของกลุ่มชนนั้น ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

ความโดดเด่นทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนในแต่ละพื้นที่ สามารถเป็นจุดดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ด้วยเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่สามารถตอบสนองความวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งใหม่และเพิ่มพูนประสบการณ์ความประทับใจในระหว่างการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีจุดเริ่มต้นจากการที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จัดการประชุมสหประชาชาติในปี พ.ศ.2515 และได้ข้อสรุปให้ประเทศสมาชิกหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชน ทั้งนี้การประชุมครั้งต่อมาในปี พ.ศ.2535 ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างชุมชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Theobald, 1994) ต่อมากรอบแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาโดย Swarbrooke (1999) เพื่อมุ่งเน้นการรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้อยู่บนคำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่ (Saenglimsuwan and Saenglimsuwan, 2012 : 141)

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) (1998) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงหลัก 5 ประการ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้เท่าที่จำเป็นในแหล่ง

ท่องเที่ยว การรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและสามารถทำการตลาดได้ และการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวให้กระจายไปทั่วทุกภาคส่วนของสังคม

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นเสมือนต้นไม้เรือนยอดสูงสุดที่อำนวยความสะดวกโดยมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบกับต้นไม้ในระดับต่ำลงมาจนถึงพืชคลุมดินในระบบนิเวศ เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและควบคุมการจัดการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ ให้มีการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเจริญเติบโตอย่างสมดุลในเชิงเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และองค์กร ภายใต้การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า และรักษาไว้ซึ่งความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรม

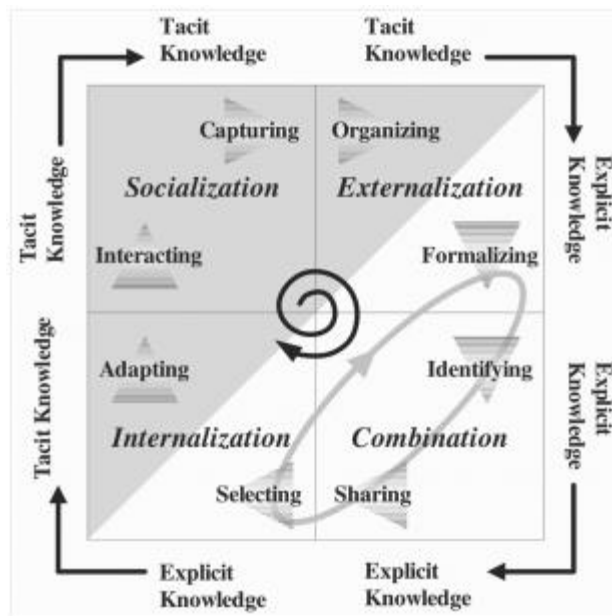
การจัดการองค์ความรู้ตามทฤษฎีของ อัลัน ฟรอสต์ (Alan Frost, 2010) และโมเดลเซกิ (SECI Model) ของโนนากะ กับ ทาเคอุชิ (Nonaka และ Takeuchi, 1995)

ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สารระ ข้อมูล แนวคิด หลักการ ที่บุคคลรวบรวมได้จากประสบการณ์ในวิถีชีวิต ความรู้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและเทคโนโลยี บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ การศึกษา อบรม การรับถ่ายทอดทางวัฒนธรรม การรับรู้ การคิดและการฝึกปฏิบัติ จนสามารถสรุปสาระความรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น

การจัดการความรู้ (Knowledge Kanagement : KM) หมายถึง กระบวนการพัฒนาความรู้ของบุคคลและองค์กรเพื่อสร้างคุณภาพและประสิทธิภาพโดยการรวมกลุ่มกัน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิดร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของสมาชิก ผสมผสานกับความรู้จากแหล่งข้อมูลทั่วไป มีการกำหนดเป้าหมาย วิธีการปฏิบัติ การทดลอง การตรวจสอบ การสังเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ในระดับบุคคล การร่วมกระบวนการจัดการความรู้ช่วยเสริมสร้างความตระหนักคุณค่าและความรู้ที่เป็นความรู้ฝังลึกอยู่ในตน เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ ในระดับองค์กร กระบวนการจัดการความรู้เน้นการเรียนรู้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน สมาชิกขององค์กรต่างเสริมพลังกันฉันทกัลยาณมิตร ทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งและผลงานก้าวหน้า สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) (Janprapa, 2018)

โมเดลเซกิ (SECI Model) ของโนนากะ กับ ทาเคอุชิ (Nonaka และ Takeuchi, 1995) ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ว่า เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ทั่วทั้งองค์กร และนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญของผลิตภัณฑ์บริหารเทคโนโลยีและระบบใหม่ ๆ ความรู้ทั้งสองประเภทสามารถเปลี่ยนสถานะได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ และได้สร้างแผนภาพแสดงความสัมพันธ์การหลอมรวมความรู้ในองค์กรระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ใน 4 กระบวนการเพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นวัฏจักร เริ่มจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

(Socialization) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) การรวบรวมความรู้ (Combination) และการผนึกฝังความรู้ (Internalization) และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก เพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ให้เป็นงานประจำที่ยั่งยืน

ภาพที่ 2 โมเดลเซกิ (SECI Model) โนนากะ กับ ทาเคอุชิ (Nonaka และ Takeuchi, 1995)
ที่มา : Nonaka's SECI Model (1995)

1. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Socialization) S : Tacit to Tacit

กระบวนการที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ทางสังคมในการส่งต่อระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) ด้วยกัน เป็นการแบ่งปันประสบการณ์แบบเผชิญหน้าระหว่างผู้รู้ เช่น การประชุม การระดมสมอง ที่มาจากความรู้ การเรียนรู้ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เฉพาะเรื่อง เฉพาะพื้นที่ แล้วนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ที่มีใช้เป็นประจำการอ่าน หนังสือ คู่มือ หรือตำรา

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) E : Tacit to Explicit

กระบวนการที่ 2 อธิบายความสัมพันธ์กับภายนอกในการส่งต่อระหว่างความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) กับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) อาจเป็นการนำเสนอในเวทีวิชาการ หรือ บทความตีพิมพ์ เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่ถูกฝังอยู่ในความรู้ฝังลึกให้สื่อสารออกไปภายนอก อาจเป็นแนวคิด แผนภาพ แผนภูมิ เอกสารที่สนับสนุนให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้เรียนรู้ด้วยกันที่เข้าใจได้ง่าย ซึ่งความรู้ฝังลึกจะถูกพัฒนาให้ตกผลึกและถูกกลั่นกรอง แล้วนำไปสู่การแบ่งปัน เปลี่ยนเป็น ฐานความรู้ใหม่ที่ถูกนำไปใช้สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ในกระบวนการใหม่

3. การรวบรวมความรู้ (Combination) C : Explicit to Explicit

กระบวนการที่ 3 อธิบายความสัมพันธ์การรวมกันของความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) ที่ผ่านการจัดระบบ และบูรณาการความรู้ที่ต่างรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น นำความรู้ไปสร้างต้นแบบใหม่ ไปสร้างสรรค์งานใหม่ ได้ความรู้ใหม่ โดยความรู้ชัดแจ้งได้จากการรวบรวมความรู้ภายในหรือภายนอกองค์กร แล้วนำมารวมกัน ปรับปรุง หรือผ่านกระบวนการที่ทำให้เกิดความรู้ใหม่ แล้วความรู้ใหม่จะถูกเผยแพร่แก่สมาชิกในองค์กร

4. การผนึกฝังความรู้ (Internalization) I : Explicit to Tacit

กระบวนการที่ 4 อธิบายความสัมพันธ์ภายในที่มีการส่งต่อความรู้ชัดแจ้ง (Explicit knowledge) สู่ความรู้ฝังลึก (Tacit knowledge) แล้วมีการนำไปใช้ในระดับบุคคล ครอบคลุมการเรียนรู้และลงมือทำ ซึ่งความรู้ชัดแจ้งถูกเปลี่ยนเป็นความรู้ฝังลึกในระดับบุคคลแล้วกลายเป็นทรัพย์สินขององค์กร

ทฤษฎีของ อัลัน ฟรอสต์ (Alan Frost.2010) มีขั้นตอนกรอบของการจัดการ (KM Framework) ประกอบด้วย การระบุความต้องการ (Identification of needs) การกำหนดแหล่งความรู้ (Identification of Knowledge Resources) การแสวงหาและสร้างความรู้ (Acquisition, Creation or Elimination Knowledge) การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน (Retrieval, Application and Sharing Knowledge) และการจัดเก็บความรู้ (Storage of Knowledge)

การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมตามทฤษฎีของ อัลัน ฟรอสต์ (Alan Frost, 2010) และโมเดลเซกิ (SECI Model) ของโนนากะ กับ ทาเคอุชิ (Nonaka and Takeuchi, 1995) เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรอยู่บนพื้นฐานหลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปพร้อมกับอนุรักษ์และเกิดผลกระทบด้านลบน้อยที่สุด ไม่ลดหรือบั่นทอนคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของคนรุ่นต่อไป

บทสรุป (Conclusion)

การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีขั้นตอนของการจัดการองค์ความรู้ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการจัดการองค์ความรู้ตามทฤษฎีของ อัลัน ฟรอสต์ (Alan Frost, 2010) ตามกรอบของการจัดการ (KM Framework) และโมเดลการจัดการความรู้โมเดลเซกิ (SECI Model) ของโนนากะ กับ ทาเคอุชิ (Nonaka และ Takeuchi, 1995) บนพื้นฐานหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5 ประการ คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้เท่าที่จำเป็นในแหล่งท่องเที่ยว การรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและสามารถทำการตลาดได้ และการจัดการผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวให้กระจายไปทั่วทุกภาคส่วนของสังคม มีดังนี้

1. การระบุความต้องการ (Identification of Needs) การระบุความต้องการของเป้าหมายของการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ควรมาจากความต้องการและความคิดเห็นคนในชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม

2. การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากผู้รู้จริงที่อาจไม่มีเพียงคนเดียวนั้น เพื่อการเปรียบเทียบข้อมูลให้ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยใช้ “เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้(Socialization)” และใช้วิธีเล่าเรื่อง เป็นเครื่องมือ

3. การแสวงหาและสร้างความรู้ (Acquisition, Creation or Elimination Knowledge) นอกจากองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากชุมชนแล้ว เราควรที่จะศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีการบันทึกไว้ก่อนหน้านี้ อาทิ ตำรา เอกสาร งานวิจัย ที่มีข้อมูลทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กัน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบให้เกิดความน่าเชื่อถือ

4. การรวบรวมความรู้ (Combination) การรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมทั้งหมดของชุมชน ต้องมีการตรวจสอบองค์ความรู้อีกครั้ง โดยการนำองค์ความรู้ที่ได้ทั้งหมด นำเสนอให้คนชุมชนได้รับฟัง ได้ช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องเป็นครั้งสุดท้าย

5. การจัดเก็บความรู้ (Storage of Knowledge) การจัดเก็บองค์ความรู้นั้น ต้องมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งตัวหนังสือ ภาพ ภาพเคลื่อนไหว เก็บไว้ได้หลายรูปแบบ อาทิ หนังสือ สร้างศูนย์ข้อมูลองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน และสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ของชุมชน เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น แก๊ซ เผยแพร่สู่ลูกหลาน และผู้ที่สนใจ

6. การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน (Retrieval, Application and Sharing Knowledge) เพื่อให้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเคียงคู่อยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน การดึงความรู้มาใช้และถ่ายทอดสู่ลูกหลานตลอดจนการแบ่งปันองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชุมชน เป็นวิธีการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนเป็นอย่างดี

7. การผนึกฝังความรู้ (Internalization) การปลูกฝังองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นต่อไปนั้น ต้องอาศัยวิธีการในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ถูกต้อง ให้กับคนรุ่นต่อไปโดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาในชุมชน ปลูกฝังในขณะที่เขายังเป็นเด็ก ให้เขาได้ร่วมเรียนรู้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางวัฒนธรรม ให้เขามีใจรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองก่อน ชุมชนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมควรเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควรมีศูนย์กลางข้อมูลทางวัฒนธรรมชุมชน เป็นสถานที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมชุมชนอย่างต่อเนื่อง การผนึกฝังความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนจึงจะเกิดความยั่งยืน

การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมชุมชน เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ควรมีความเข้าใจในบริบทวิถีชุมชนอย่างแท้จริงก่อนเสมอ และควรทำบนพื้นฐานองค์ความรู้เดิม ชุมชนต้องเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงจากภายนอก มีการขับเคลื่อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อทบทวนตัวเองอยู่เสมอ ติดตามสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา เน้นการมีส่วนร่วมทางความคิดและการปฏิบัติ และนำความรู้ขึ้นมาใช้อย่างต่อเนื่องให้วัฒนธรรมคงอยู่และต่อยอดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ทั้งนี้ยังจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพของเจ้าของวัฒนธรรมอยู่เสมอโดยมีพี่เลี้ยงจาก

ภายนอกเข้าไปเอื้อให้เกิดเวทีเรียนรู้ โดยการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการปลูกฝังความรู้ทางวัฒนธรรมแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย หรือวิธีการศึกษาและจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีความเข้าใจสภาวะทางทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง เข้าใจถึงปัญหาอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การวางนโยบายด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสม สมดุล ต่อวิถีชีวิตด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ จึงจะเป็นการพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยว ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมภายในชุมชนไปพร้อมกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของวัฒนธรรมอันเป็นทรัพยากรของการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวมีความยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). **การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรองทิพย์ ศรีตะปัญญะ. (2540). **การประเมินการเข้าถึงฐานข้อมูลวัฒนธรรมไทยที่ใช้ระบบดรรชนีไฮเพอลิงค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แสงลิมสุวรรณ และศรัณยา แสงลิมสุวรรณ. (2555). “การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. **วารสารนักรับ**. 32(4) : 139-146.
- จำเรียง จันทรประภา. (2561). “body of knowledge – knowledge – knowledge Management (km)”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.royin.go.th/?Knowledges=body-of-knowledge-knowledge-knowledge-management-km>. สืบค้น 12 มีนาคม 2561.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัวยุคใหม่ ศาสนา ประเพณี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ศูนย์ความรู้กินได้. (2561). “การจัดการองค์ความรู้ (KM) คือ อะไร จำเป็นแค่ไหนต้องใช้ K”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : www.okmd.or.th/upload/pdf/chapter1_kc.pdf. สืบค้น 12 มีนาคม 2561.
- อศิน ระพีพัฒน์. (2551). **วัฒนธรรม คือ ความหมาย ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ**. กรุงเทพฯ : บริษัทโอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์ จำกัด.

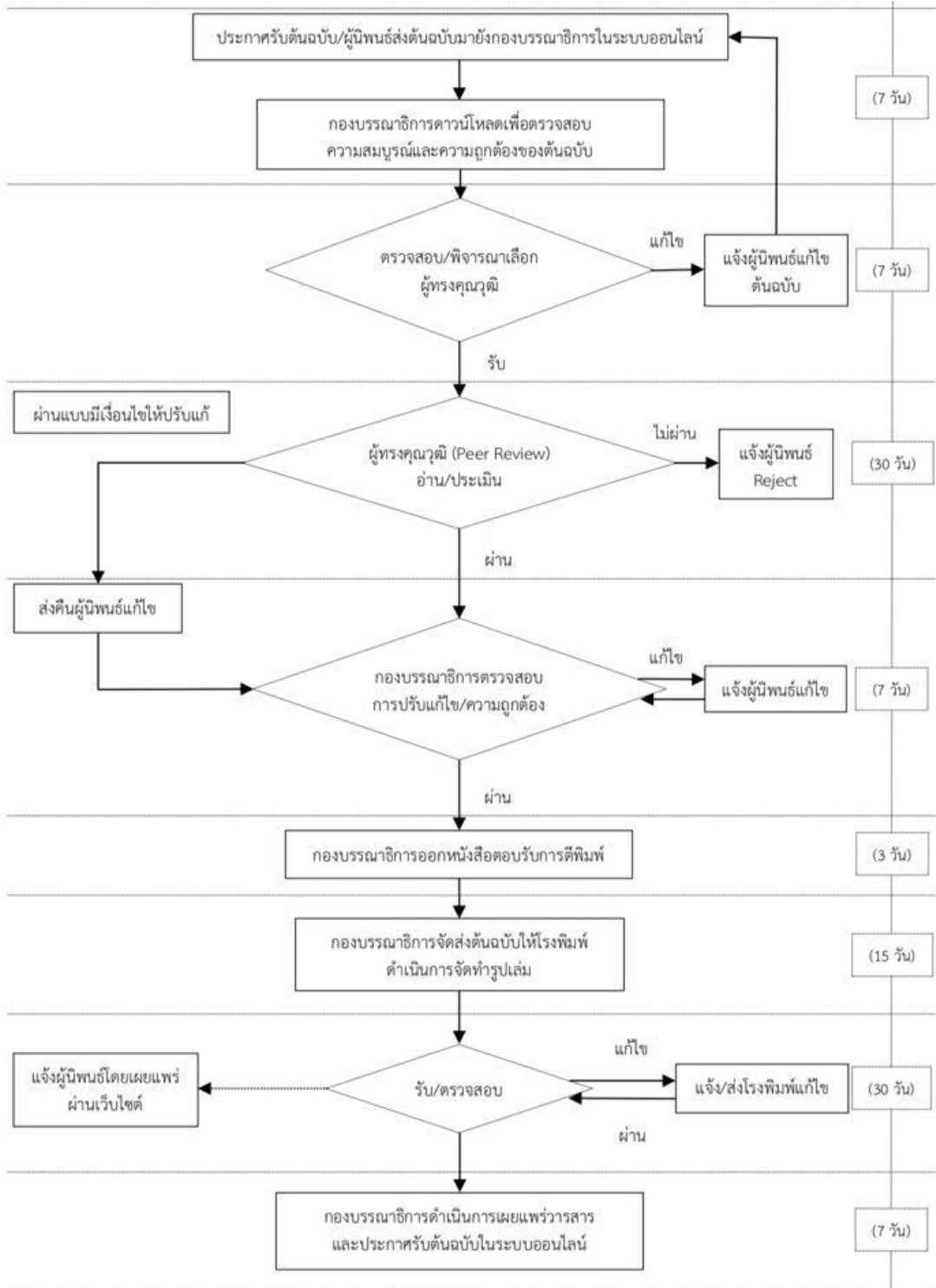
- Nonaka, I. and Takeuchi, H.. (1995). **The knowledge creating company: how Japanese companies create the dynamics of innovation**, New York: Oxford University Press.
- Nonaka and Takeuchi. (1995). “โมเดลเซกิ (SECI Model)”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://aminaghazadeh.edublogs.org/2010/08/30/nonakas-seci-model/>. สืบค้น 12 มีนาคม 2561.
- Sworbook,J. (1999). **Sustainable Toursim Management**. London : CABI.
- Theobald, W.F. (1994). **Global tourism: The next decade**. Oxford : Butterworth-Heinemann.
- World Tourism Organization (1998). **Guide for local Authorities on Development Sustainable Tourism**. Madrid : Author.

Translated Thai References

- Chuchan, K. (2009). **Cultural knowledge management by community leaders For tourism in Ban Pha Mon community, Doi Inthanon, Chiang Mai province**. Master of Arts thesis in Cultural Administration, College of Innovation Thammasat University. [In Thai]
- Edible Knowledge Center. (2018). "What is knowledge management (KM)? Need to use K". [Online] Accessible: www.okmd.or.th/upload/pdf/chapter1_kc.pdf. Retrieved March 12, 2018. [In Thai]
- Janprapa, J. (2018). "Body of knowledge - knowledge - knowledge Management (km)". [Online]. Accessible: <http://www.royin.go.th/?Knowledges=body-of-knowledge-knowledge-knowledge-management-km>. Retrieved March 12, 2018. [In Thai]
- Raphiphat, A. (2008). **Culture is the meaning, theory and method of Clifford Gears**. Bangkok: OS Printing House Company Limited. [In Thai]
- Saenglimsuwan, K. and Saenglimsuwan, S. (2012). "Sustainable cultural heritage tourism. **Executive Journal**. 32 (4): 139-146. [In Thai]
- Santasombat, Y. (1997). **Man and culture**. 9th ed. Bangkok: Thammasat University Press. [In Thai]
- Sritapanya, K. (1997). **Assessment of access to Thai culture database using hyperlink index system**. Master of Arts Thesis, Chulalongkorn University. [In Thai]

Suphap, S. (1998). **Thai Society and Culture, Family Values, Religion, Traditions.**
Bangkok: Thai Wattana Panich Press. [In Thai]

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

หมายเหตุ : ระยะเวลา (จำนวนวัน) ที่ปรากฏในขั้นตอนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 1
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369, 091-8358558
E-mail : jlgisrru@srru.ac.th

Office :

Editorial Board, Journal of Local Governance and Innovation
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surin Rajabhat University,
1st floor 38 building, Surin Rajabhat University,
186 moo 1 Surin-Prasart Rd. Nork Muang Sub-District, Muang District,
Surin Province 32000, Thailand.
Tel./Fax. (+66) 44-513369, (+66) 91-8358558
E-mail : jlgisrru@srru.ac.th

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่ (Scope and Publication Policies)

วารสารมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนบทความวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม โดยมีกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับปกติ (Regular Issues) ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) และฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) สำหรับวารสารฉบับพิเศษ (Special Issues) นั้น ทางวารสารตีพิมพ์บทความโดยใช้วารสารฉบับปกติตามกำหนดออก แต่มีความพิเศษเนื่องจากการตีพิมพ์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ซึ่งเป็นการตีพิมพ์เฉพาะเรื่อง (Themes or Specific Topics) ตามที่

มหาวิทยาลัยหรือคณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ ทางวารสารจะมีการกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับเพิ่มเติม (Supplemental Issues) ที่ตีพิมพ์บทความในฉบับที่นอกเหนือจากฉบับปกติตามกำหนดออก เป็นการตีพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือคณะในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ปีละ 1 ฉบับ ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคุณภาพบทความตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของวารสารและคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างเข้มข้น เช่นเดียวกันทุกฉบับ

Scope and Publication Policies

The journal has a policy to promote and support lecturers, academicians, students and other interested people to have the opportunity to disseminate academic works and research works in Political science, Public Administration, Management and Interdisciplinary Studies in Humanities and Social Sciences. In addition, the analytical studies presenting the problem solution to society. Regular issue is published in three editions, namely, 1st Issue (January – April), 2nd Issue (May – August) and 3rd Issue (September – December). For special issues, the Journal publishes articles as using regular Issues. But there is special because it is published on various important occasions which are themes or specific topics as specified by the university or faculty. The journal will be published in supplemental issues, which publishes articles in the issue in addition to regular issue. Publication of academic articles is in accordance with the policy of the university or faculty on various occasions, as appropriate, 1 issue per year, which has a process to consider the quality of the articles in accordance with the criteria of the journals and the peer review committee as the same concentration in every issue.

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับทางกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร จะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่

พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ตาราง ภาพ หรือแผนภูมิของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

Publication Ethics

The author should be aware of the importance of preparing the article correctly according to the article's format as the journal determines. In addition, there must be a validation check and proofreading before submitting the article to the editorial boards. However, the preparation of the article correctly according to the requirements of the journal will make the publication faster. In this regard, the editorial boards reserve the right not to consider the article until correcting the requirements of the journal. The original article that has been printed must never be published in any journal or publication before or not in the process of considering proposals for publication in journals or other publications. If using tables, images or charts of other authors that appear in other publications, the author must first ask permission of the copyright owner. The official letter must be presented with the consent of the editorial boards before the article is published.

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ (Consideration and selection of articles)

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละ 1 ท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review)

Consideration and selection of articles

Each article will be considered by the peer review committee from 2 experts. The external author's articles are considered by 1 internal expert and 1 external expert. The internal author's articles are considered by experts from outside agencies that create journals with expertise in relevant fields and received approval from the editorial boards before publication. The form of article consideration will be a Double-Blind Peer Review.

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษา เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้และวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีความเหมาะสมและคุณภาพ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) อภิปรายผลโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำข้อค้นพบของงานวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดถัดต่อมา

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นการค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

3. บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความที่ทบทวนและรวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือใหม่ วารสารใหม่ และการแนะนำเครื่องมือใหม่ที่น่าสนใจหรือจากผลงานประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์เปรียบเทียบในบทความ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 บทนำ (Introduction) เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาที่จะนำไปสู่การนำเสนอเนื้อหาสาระของบทความ

3.2 เนื้อหา (Content) แยกตามประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ครอบคลุม พร้อมการอ้างอิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.3 บทสรุป (Conclusion) เป็นการสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดอย่างชัดเจนและกระชับ

3.4 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ต้องส่งบทความผ่าน E-mail : jlgisrru@srru.ac.th และหรือมาตามที่อยู่

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 1 อาคาร 38
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369, 091-8358558
E-mail : jlgisrru@srru.ac.th

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ B5 โดยมีการตั้งค่าน้ำกระดาษความกว้าง 7.5 นิ้ว และความสูง 10.5 นิ้ว โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1 นิ้ว ด้านขวาและด้านล่าง 0.5 นิ้ว

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ ประกอบด้วยเลขหน้า ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 20 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข¹ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์ เพื่อระบุเชิงอรรถ (Footnote) ไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เชิงอรรถ (Footnote) ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรก ที่มีเครื่องหมายเลข¹ กำกับไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิด ตัวธรรมดา กรณีที่ผู้พิมพ์มีสถานภาพเป็นนักศึกษาให้ระบุหลักสูตรที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ เช่น นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นต้น ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์นั้น ผู้พิมพ์ต้องระบุทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญ/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) และการระบุแหล่งที่มา โดยมีรูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้นทั้งผู้พิมพ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ค้นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) และเลขหน้า ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication : page) หรือ (Author./Year of Publication : page) เช่น Supsin (2018 : 18) หรือ (Brown, 1997 : 18-22) เป็นต้น

1.16 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	20	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้นิพนธ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (เชิงอรรถ : Footnote) (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	18	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี โดยใช้เป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ทั้งผู้นิพนธ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association citation style) โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย			
จำนวนต้นฉบับ : มีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า			

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association citation style) โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. (and others) โดยจัดเรียงตามพยัญชนะ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.2 การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้นิพนธ์ โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้เริ่มต้นด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน และต่อด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

2.3 ในกรณีที่อ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และปีพุทธศักราชให้ปรับเป็นปีคริสต์ศักราช โดยนำไปต่อท้ายรายการอ้างอิงข้างต้นภายใต้หัวข้อ Translated Thai References และให้วงเล็บคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายเอกสารอ้างอิงด้วย และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างลำดับการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

เอกสารอ้างอิง (References)

จิรายุ ทรัพย์สิน. (2560). **ทฤษฎีการเมือง**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

วันชัย สุขตาม. (2560). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์**. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Cook, Robert D. (1995). **Finite Element Modeling for Stress Analysis**. New york : John wiley & sons.

Translated Thai References

Supsin, J. (2017). **Political Theory**. Surin : Surin Rajabhat University. [In Thai]

Suktam, W. (2017). **Introduction to Political Sciences**. Surin : Surin Rajabhat University. [In Thai]

3. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

3.1 หนังสือ (Book)

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปีพิมพ์.//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี).//เมืองที่พิมพ์.//สำนักพิมพ์.

Author.//Year of Publication.//Title of Book.//Edition of Book.//Place of Publication.//Publisher Name.

ตัวอย่าง

กฤษณา วงษาสันต์. (2542). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

Cook, Robert D. (1995). **Finite Element Modeling for Stress Analysis**.
New york : John wiley & sons.

3.2 รายงานทางวิชาการ

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง.//เมืองที่พิมพ์.//หน่วยงานที่เผยแพร่.

Author.//Year of Publication.//Title.//Edition of Book.//Place of Publication.//Publisher Name.

ตัวอย่าง

อัคราพร สุขทอง. (2558). **การพัฒนาเทคนิคการสอน "เรียมอันเร" จากภูมิปัญญาชาวบ้านสุรินทร์**. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Hickman, George A. (2010). **The Management of Teaching for Quality Improvement Chiang Mai Thailand**. Chiang Mai : Chiang Mai University.

3.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปีพิมพ์.//ชื่อวิทยานิพนธ์.//วิทยานิพนธ์ระดับ(บัณฑิต, มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิตให้ระบุงให้ชัดเจน)//ชื่อสถานศึกษา.

Author.//Year of Publication.//Title of Thesis.//Degree of Thesis.//Publisher Name.

ตัวอย่าง

คณินันต์ ไสยโสภณ. (2554). **คุณค่าและความเชื่อตำนานนาครที่มีอิทธิพลต่อวิถี
ประชากรกลุ่มชนกลุ่มน้ำแม่โขงในเขตวัฒนธรรมศรีโคตรบูร**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค (กลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Kaewnimitchai, N. (1996). **An Analysis of College Student
Culture in Thai Higher Education Institutions**. Doctoral Dissertation
Graduate School Chulalongkorn University.

3.4 รายงานการประชุม

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//(ปีที่พิมพ์).//“ชื่อบทความ.”//ในชื่อรายงานการประชุม.//
วันเดือนปีที่จัด.//เลขหน้า.//สถานที่.//สำนักพิมพ์.

Author.//(Year of Publication).//“Title of Article.”//In Title.//

Date of Publication.//page.//Place of Publication.//Publisher Name.

ตัวอย่าง

วิสูตร อยู่คง (2537). "การฟื้นตัวของป่าชุมชนดงใหญ่." ในการบรรยายเรื่องการ
ฟื้นฟูป่าโดยช่วยต้นไม้ให้สืบพันธุ์ตามธรรมชาติ. วันที่ 11 เมษายน 2537.
หน้า 10-11. กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน.

Sinlarat, P. (1995). "Success and Failure of Faculty Development
in Thai University." In **Preparing Teachers for all the World's
Children : An Era of Transformation Proceedings of
International Conference, Bangkok**. pp. 217-233.
Bangkok : UNICEF.

3.5 วารสาร

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//(ปี,เดือน/วันที่พิมพ์).//“ชื่อบทความ.”//ชื่อวารสาร.//ปีที่พิมพ์
(ฉบับที่พิมพ์).//เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author.//(Date of Publication).//“Title of Article.”//Name of Journal.//Year
(Volume).//page.

ตัวอย่าง

สารภี วรรณตรง. (2559, มกราคม-มิถุนายน). "ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ ภาคพิสดาร." วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 18(1) : 129-134.

Cooray, V. (1992, July-August). "Horizontal Fields Generated by Return Strokes." *Radio Science*. 27(9) : 529-537.

3.6 หนังสือพิมพ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//(ปี,/เดือน/วันที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//
เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author.//(Date of Publication).//“Title of Article.”//Name of Newspaper.//
page.

ตัวอย่าง

ปรียา เหล่าวิวัฒน์. (2549, พฤศจิกายน 6). "เกียรติอันภาคภูมิใจ." *กรุงเทพธุรกิจ*.
หน้า 6.

Jewell, Mark. (2006, November 7). "Silent Aircraft' Spreads its Wings." *Bangkok Post*. p. B5.

3.7 สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ/นามสกุลผู้เผยแพร่.//(ปี).//ชื่อบทความ.//[ประเภทสื่อที่เข้าถึง].//เข้าถึงได้จาก:/
แหล่งข้อมูลหรือที่อยู่เว็บไซต์//สืบค้น/วัน/เดือน/ปีที่สืบค้น.

Author.//(Year of Publication).//“Title of Article.”//[Online].//Available:/:
Name of website.//Retrieved/Date of Publication.

ตัวอย่าง

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2548). "พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์." [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก : <http://www.moc.go.th/thai/dbe/ecoco/e-com 3.htm> สืบค้น
3 กรกฎาคม 2548.

Costello, M. (2002). "Sick of Stocks? Here Are 7 Alternatives. W." [Online].
Available : [http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/
q_alternatives/index.htm](http://momey.cnn.com/2002/07/09/pf/investing/q_alternatives/index.htm) Retrieved July 11, 2002.

3.8 การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์. //(ปี,/เดือน/วันที่). //ตำแหน่ง(ถ้ามี). //สัมภาษณ์.

Name of Interview. //(Date of Publication). //position. //Interview.

ตัวอย่าง

เกษม จันทรแก้ว. (2554, สิงหาคม 1). นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
สัมภาษณ์.

Waterworth, Peter. (2003, December 1). Principal lecturer, Deakin
University. Interview.

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อและการสมัครเป็นสมาชิกวารสารการบริหารการปกครองและ
นวัตกรรมท้องถิ่น กรุณาติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 1 อาคาร 38

186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369, 091-8358558

E-mail : jlgsrru@rru.ac.th

อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 3 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 250 บาท ไม่รวมค่าส่ง

อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 700 บาท

แบบฟอร์ม

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิกการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้พิมพ์

☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน)

โปรแกรม.....คณะ.....

☐ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) ได้แก่

☐ บทความวิจัย เรื่อง

☐ บทความวิชาการ เรื่อง.....

☐ บทความปริทรรศน์ เรื่อง.....

☐ บทวิจารณ์หนังสือ เรื่อง

5. ชื่อผู้พิมพ์ร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรศัพท์/โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย

☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทาง E-mail : jlgisrru@srru.ac.th

ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

☐ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้พิมพ์

(.....)

วันที่...../...../.....

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ-นามสกุล.....

ที่อยู่ (สามารถติดต่อได้).....

.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

มีความประสงค์จะขอรับเป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

☐ สมาชิกประเภทรายปี 1 ปี 3 ฉบับ ราคา 450 บาท

☐ จัดซื้อวารสาร เล่มละ 250 บาท ปีที่.....ฉบับที่.....จำนวน.....เล่ม

รวมเป็นเงิน.....บาท

พร้อมนี้ข้าพเจ้าได้ชำระโดย

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงเทพ สาขามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ชื่อบัญชี วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

เลขที่บัญชี XXX-X-XXXXX-X ประเภทบัญชี สะสมทรัพย์

โปรดนำส่งวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail.....

กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินและใบสมัคร

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

สำนักงานคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้น 1 อาคาร 38

186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์-ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000

โทรศัพท์/โทรสาร 044-513369, 091-8358558

E-mail : jlgisrru@srnu.ac.th

